

HRVATSKA NARODNA BANKA

Polugodišnja informacija

o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi
monetarne politike

Zagreb, studeni 2013.

HNB

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA 2013.

IZDAVAČ

HRVATSKA NARODNA BANKA
Direkcija za izdavačku djelatnost
Trg hrvatskih velikana 3
10002 Zagreb
Telefon centrale: 01/4564-555
Telefon: 01/4565-006
Telefaks: 01/4564-687

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.
Sve eventualno potrebne korekcije bit će unesene u web-verziju.

ISSN 1848-7505 (online)

HRVATSKA NARODNA BANKA

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA

o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi
monetarne politike

2013.

Sadržaj

1. Sažetak	1	30. lipnja 2013.	21
2. Kretanja u globalnom okružju	3	10.2.1. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu u prvom polugodištu 2013.	22
2.1. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri	3	10.2.2. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva	22
2.2. Kretanja referentnih kamatnih stopa	4	Valutna struktura međunarodnih pričuva	23
2.3. Tečajevi i cjenovna kretanja	4	Rezultati i analiza upravljanja deviznim portfeljima HNB-a u prvom polugodištu 2013.	23
3. Agregatna potražnja i ponuda	6		
3.1. Agregatna potražnja	6	11. Poslovanje kreditnih institucija	24
3.2. Agregatna ponuda	8	11.1. Banke	24
4. Tržište rada	9	11.1.1. Strukturalna obilježja	24
5. Inflacija	10	11.1.2. Bilanca i izvanbilančne stavke	25
6. Vanjska trgovina i konkurentnost	12	Imovina	25
7. Uvjeti financiranja i tokovi kapitala	14	Obveze i kapital	26
7.1. Tokovi kapitala između Hrvatske i inozemstva	15	Pokazatelji likvidnosti	28
8. Monetarna politika	17	Valutna usklađenost imovine i obveza	29
9. Javne financije	19	Klasične izvanbilančne stavke	29
10. Upravljanje međunarodnim pričuvama	21	Derivatni financijski instrumenti	30
10.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama	21	11.1.3. Zarada	30
10.1.1. Institucionalni i organizacijski okvir upravljanja međunarodnim pričuvama	21	Račun dobiti i gubitka	30
10.1.2. Načela upravljanja međunarodnim pričuvama te rizici u upravljanju međunarodnim pričuvama	21	Pokazatelji profitabilnosti	32
10.1.3. Način upravljanja međunarodnim pričuvama	21	11.1.4. Kreditni rizik	33
10.2. Međunarodne pričuve HNB-a u razdoblju od 1. siječnja do		Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	33
		Kreditni	34
		11.1.5. Adekvatnost kapitala	37
		11.2. Stambene štedionice	40
		11.2.1. Bilanca	41
		11.2.2. Račun dobiti i gubitka	43
		11.2.3. Kreditni rizik	43
		11.2.4. Adekvatnost kapitala	44
		Kratice i znakovi	45

1. Sažetak

U prvoj polovini 2013. godine zabilježena je stabilizacija domaće gospodarske aktivnosti, nakon višegodišnjeg trenda njezina smanjivanja. Blagom oporavku u drugom tromjesečju pogodovala su nešto povoljnija kretanja u eurozoni i oporavak uvjeta na međunarodnim financijskim tržištima, koji su bili praćeni povoljnim jednokratnim učincima povezanim poglavito s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju i primjenom fiskalnih blagajna. Monetarna politika i nadalje je bila usmjerena na održavanje visoke likvidnosti bankovnog sustava, što potvrđuje njezinu ekspanzivnu orijentaciju. Tečaj domaće valute prema euru ostao je stabilan, čime se ostvaruje osnovni preduvjet financijske stabilnosti u zemlji. Na području javnih financija ostvareno je snažno povećanje manjka potaknuto povećanjem rashoda, što je dovelo i do rasta javnog duga, koji bi vrlo brzo mogao dosegnuti 60% BDP-a. Među ograničavajućim faktorima snažnjega gospodarskog oporavka i nadalje se izdvaja slaba konkurentnost, koju bi trebalo ojačati opsežnijim strukturnim reformama usmjerenima na poboljšanje uvjeta investiranja i poslovanja u izvozno orijentiranim djelatnostima.

Realni BDP u prvom tromjesečju 2013. neznatno je pao (0,1%) u odnosu na posljednje tromjesečje prošle godine pod utjecajem smanjenja izvoza, dok je u drugom tromjesečju blago porastao (0,2%) zbog rasta svih sastavnica agregatne potražnje (prema sezonski prilagođenim podacima HNB-a). Navedeni rast treba promatrati s oprezom jer su gospodarski tokovi u drugom tromjesečju snažno obilježeni jednokratnim učincima ulaska u Europsku uniju, što je intenziviralo međunarodnu razmjenu, i uvođenjem fiskalnih blagajna, što je povećalo statistički zabilježen promet u trgovini i ugostiteljstvu te povećalo prihode države.

Broj zaposlenih osoba povećao se u prvoj polovini 2013. godine, stoga se zaustavio trend snažnog pada broja zaposlenih koji je bio zamjetljiv u drugoj polovini 2012. godine. Prosječna stopa nezaposlenosti (administrativni izvori) iznosila je 20,3% u prvoj polovini godine, ali se u skladu s blagim poboljšanjem uvjeta na tržištu rada ta stopa postupno smanjivala te je u lipnju iznosila 19,9%. Anketna stopa nezaposlenosti u prvoj polovini 2013. iznosila je prosječno 17,3%, pri čemu je, kao i kod administrativne stope, zabilježeno njezino relativno poboljšanje: s 18,1% u prvom na 16,5% u drugom tromjesečju.

Tijekom prvog polugodišta 2013. inflacija potrošačkih cijena znatno se usporila, s 5,2% u siječnju na 2,0% u lipnju. Bilo je to, prije svega, posljedica povoljnog učinka baznog razdoblja, ali i smanjenih uvoznih inflatornih pritisaka kao i odsutnosti domaćih inflatornih pritisaka s potražne i troškovne strane. Usporavanju inflacije pridonijela je većina njezinih komponenata (izuzevši prerađene prehrambene proizvode), a ponajviše energija.

Saldo tekućeg računa platne bilance nastavio se poboljšavati tijekom prvog polugodišta 2013., uglavnom odražavajući smanjenje manjka na računu faktorskih dohodaka. Poboljšao se i saldo na računu usluga, poglavito zbog rasta prihoda od turizma, kao i višak na računu tekućih transfera. S druge strane, robni se manjak povećao zbog pada robnog izvoza, uz stagnaciju uvoza.

Povećana sklonost preuzimanju rizika i visoka likvidnost na međunarodnim financijskim tržištima krajem 2012. i tijekom prvih šest mjeseci 2013. pridonijeli su poboljšanju uvjeta financiranja države i banaka majki na inozemnom tržištu u odnosu

na prvu polovinu 2012. godine. To se zajedno s politikom visoke likvidnosti domaćega monetarnog sustava koju provodi HNB odrazilo na snižavanje troškova zaduživanja na domaćem tržištu. Kamatne stope na trezorske zapise MF-a spustile su se na najniže razine do sada, a kod nefinancijskih poduzeća zabilježeno je smanjenje kamatnih stopa na kratkoročne te, u manjoj mjeri, na dugoročne kredite banaka. Uvjeti financiranja stanovništva ostali su isti. Unatoč zabilježenom prirastu ukupnog financiranja poduzeća, oslabjela potražnja, pooštreni standardi odobravanja kredita, rast loših kredita i odgođeni oporavak domaćega gospodarstva onemogućili su znatnije dinamiziranje kreditiranja. Slaba potražnja za kreditima i pojačana nesklonost riziku tako su ograničili učinke ekspanzivne monetarne politike koju je HNB provodio podržavajući visoku likvidnost monetarnog sustava u cijelom razdoblju nakon izbijanja krize.

Neto priljev kapitala iz inozemstva u prvom polugodištu 2013. bio je približno na razini iz istog razdoblja prethodne godine. Vidljive su promjene u strukturi priljeva, pri čemu je snažniji bio priljev dužničkoga kapitala, koji je nadoknadio pad vlasničkih ulaganja u Hrvatsku. Glavninu neto dužničkih priljeva kapitala ostvarili su država i kreditne institucije, dok su nova inozemna vlasnička ulaganja u Hrvatsku i dalje vrlo skromna. Bruto inozemni dug u prvom se polugodištu 2013. povećao za 1,2 mlrd. EUR (isključujući li se utjecaj međuvalutnih i ostalih promjena) te je na kraju lipnja iznosio 46,2 mlrd. EUR, odnosno 104,9% BDP-a (ostvarenog u posljednja četiri tromjesečja).

U uvjetima zamjetnog priljeva kapitala iz inozemstva, praćenog nižim manjkom na tekućem računu platne bilance, HNB je u prvom polugodištu 2013. godine neto kupovao devize. Time je neto kreirao kunsku likvidnost i dodatno povećao višak likvidnosti bankovnog sustava, što potvrđuje ekspanzivnu orijentaciju monetarne politike. Pritom je nominalni tečaj domaće valute prema euru ostao stabilan, a to je i nadalje osnovni preduvjet financijske stabilnosti u zemlji. U spomenutom razdoblju nastavilo se i postupno povećavanje bruto međunarodnih i neto raspoloživih pričuva.

Ukupne su međunarodne pričuve HNB-a, uz porast od 784,6 mil. EUR tijekom prvog polugodišta, na kraju lipnja dosegnule 12,0 mlrd. EUR, dok su neto međunarodne pričuve porasle za 264,8 mil. EUR, na 10,5 mlrd. EUR. Neto eurskim portfeljem HNB-a u prvom je polugodištu ostvaren ukupan prihod od 42,0 mil. EUR, a dolarskim portfeljem za trgovanje u istom je razdoblju ostvaren prihod od 0,9 mil. USD. Upravljanje međunarodnim pričuvama u prvih šest mjeseci 2013. odvijalo se u uvjetima niskih referentnih kamatnih stopa i povećane nesigurnosti na financijskim tržištima, zbog čega su se prinosi na državne vrijednosnice razvijenih zemalja, koje prevladavaju u strukturi međunarodnih pričuva HNB-a, zadržale na iznimno niskim razinama. S obzirom na to da se u upravljanju međunarodnim pričuvama središnja banka rukovodi načelima likvidnosti i sigurnosti, zbog znatne nesigurnosti na financijskim tržištima i dalje su na snazi bile postrožene odrednice ulaganja u pojedine države i financijske institucije.

Utjecaji nepovoljnih kretanja u gospodarskom okružju na bankovni sustav u prvoj polovini 2013. godine ogledali su se u slaboj kreditnoj aktivnosti i daljnjoj materijalizaciji kreditnog rizika. Dugotrajna recesija rezultirala je značajnim padom

dobiti banaka i narušenom profitabilnošću njihova poslovanja.

U prvoj polovini 2013. banke su ostvarile 1,3 mlrd. kuna dobiti (iz poslovanja koje će se nastaviti, prije oporezivanja), što je za 40,8% manji iznos dobiti nego u prvoj polovini prethodne godine. ROAA se smanjio na 0,6%, a ROAE na 3,5%. Pad dobiti banaka bio je ponajprije posljedica manjih kamatnih prihoda od kredita, posebice od kredita danih trgovačkim društvima, te rasta troškova rezerviranja za gubitke u kreditnim portfeljima. Razlozi njihova porasta bili su otežana naplata kredita odnosno rast kredita koji se ne mogu naplatiti u cijelosti, a zatim i naglašen oprez pri preuzimanju rizika, koji je rezultirao blagim rastom kredita (2,0% efektivno) i višom razinom manje rizičnih plasmana. Dodatni utjecaj na blagu promjenu kredita imao je izostanak njihova osjetnijeg rasta kod velikih banaka, pretežito zbog smanjenja duga stanovništva. Kod stanovništva se trend razduživanja nastavio već petu godinu zaredom, a u promatranom je razdoblju ključni utjecaj na smanjenje duga imao pad stambenih kredita. Blagi porast ukupnih kredita bio je uglavnom usmjeren prema trgovačkim društvima, pretežito u obliku kredita za obrtna sredstva i sindiciranih kredita, te prema sektoru državnih jedinica. Izostanak snažnijeg oporavka kreditne aktivnosti i nastavak nepovoljnih gospodarskih kretanja utjecali su na daljnje pogoršanje pokazatelja kvalitete kredita, pa je udio kredita klasificiranih u rizične skupine B i C na kraju lipnja 2013. dosegnuo 15,1%. Zamjetno je porastao udio kredita B i C u sektoru trgovačkih društava, na 26,9%, ponajviše pod utjecajem rasta kredita spomenutih rizičnih skupina u djelatnostima trgovine i građevinarstva.

Naglašeno razduživanje banaka prisutno u većem dijelu prošle godine, u prvoj se polovini 2013. zaustavilo, što je rezultiralo malim rastom imovine (1,3% efektivno). Povećanje izvora financiranja pretežito se zasnivalo na rastu depozita

nerezidenata, ali su izvori primljeni od većinskih stranih vlasnika nastavili opadati. Unatoč tome oni su i nadalje činili znatan dio ukupnih izvora financiranja: 16,8%. Smanjili su se i domaći izvori financiranja, zbog umjerenog razduživanja banaka na domaćem financijskom tržištu. Među domaćim izvorima depoziti stanovništva ostali su stabilan izvor financiranja banaka, ali se njihov rast osjetno usporio, na samo 1,0% efektivnoga polugodišnjeg rasta. Cjelokupni rast bilance zasnivao se na povećanju kunske stavke, pa je primjetno blago valutno restrukturiranje bilance banaka.

Isplata većeg dijela dobiti ostvarene u prošloj godini i dijela dobiti ostvarenih u prethodnim godinama imala je ključni utjecaj na blagi pad kapitala banaka. Istodobno su u manjoj mjeri smanjeni ukupni kapitalni zahtjevi, pa se stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala tek neznatno smanjila, na 20,8%. Visoka stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala i visoki omjer bilančnoga kapitala i pasive nadalje odražavaju zadovoljavajuću visinu i kvalitetu kapitala banaka.

U prvoj polovini 2013. godine prihodi konsolidirane opće države smanjeni su za 0,7% na godišnjoj razini, što je uglavnom posljedica pada prihoda od poreza na dobit i socijalnih doprinosa, dok su prihodi od PDV-a imali najveći pozitivan učinak na kretanje ukupnih prihoda. Rashodi konsolidirane opće države, uključujući nabavu nefinancijske imovine, povećani su za 8,5% u odnosu na prethodnu godinu, pretežno zbog sanacije dugova u zdravstvu. Blago smanjenje prihoda i relativno snažan rast rashoda uzrok su povećanja ukupnoga fiskalnog manjka na godišnjoj razini za 5,6 mlrd. kuna, te je on u prvih šest mjeseci iznosio 12,6 mlrd. kuna. Tako je ukupni fiskalni manjak gotovo dosegnuo iznos predviđen za cijelu 2013. godinu. Sredstva za financiranje manjka osigurana su novim zaduživanjem, stoga se nastavio snažno povećavati javni dug.

2. Kretanja u globalnom okružju

Rast svjetskoga gospodarstva u prvom se polugodištu 2013. blago ubrzao zahvaljujući povoljnim kretanjima u razvijenim gospodarstvima, dok je kod ključnih zemalja s tržištima u nastajanju zabilježeno daljnje usporavanje gospodarskog rasta. Gospodarstvo eurozone u prvom je polugodištu ostvarilo povećanje realne gospodarske aktivnosti nakon šest uzastopnih tromjesečja smanjenja. Rast realnog BDP-a bio je mnogo dinamičniji u gospodarstvima SAD-a i Japana, kojima pogoduje primjena iznimno ekspanzivne monetarne politike. U Kini i Indiji nastavlja se usporavanje gospodarskog rasta, što je povezano s nepovoljnom dinamikom globalne, ali i slabljenjem domaće potražnje.

U eurozoni je, nakon smanjenja realne gospodarske aktivnosti u prvom tromjesečju ($-0,2\%$), u sljedeća tri mjeseca zabilježeno povećanje realnog BDP-a od $0,3\%$, što je njegovo prvo tromjesečno povećanje nakon šest uzastopnih tromjesečja smanjenja. Analiziraju li se sastavnice agregatne potražnje, osobna i državna potrošnja te neto izvoz pozitivno su djelovali na ostvarenje BDP-a, a doprinos bruto investicija bio je negativan. Ako se promatra doprinos pojedinih zemalja članica, rastu BDP-a eurozone u drugom tromjesečju ponajviše su pridonijele Njemačka i Francuska, dok su Italija i Španjolska najsnažnije negativno djelovale na dinamiku gospodarstva. Kada je riječ o rubnim zemljama, Grčka se, kao i Španjolska, u drugom tromjesečju i dalje suočavala s recesijom i pogoršavanjem uvjeta na tržištu rada, za razliku od Irske i Portugala, kod kojih je ostvaren gospodarski rast te nastavak smanjivanja stope nezaposlenosti.

Kretanja u gospodarstvima SAD-a i Japana u prvoj su polovini godine značajno pozitivno djelovala na ukupnu dinamiku svjetskoga gospodarstva. Ubrzanju gospodarske aktivnosti u SAD-u ponajviše je pridonijelo povećanje osobne potrošnje i privatnih investicija. Doprinos državne potrošnje dinamici BDP-a bio je negativan, što je posljedica stupanja na snagu zakonskih odredaba koje isključuju dio prethodno odobrenih fiskalnih poticaja. Za razliku od fiskalne politike, monetarna je politika nastavila davati potporu gospodarskom oporavku, ali

uz najavu mogućeg usporavanja monetarne ekspanzije s približavanjem kraja godine. Japanske su se vlasti također odlučile na primjenu nekonvencionalne monetarne politike, čime se, između ostaloga, nastoji ukloniti ustrajne deflatorne pritiske prisutne u gospodarstvu. Monetarno popuštanje dio je sveobuhvatnog programa oporavka koji je prihvaćen krajem 2012., a zasnovan je na kombinaciji fiskalnih poticaja, strukturnih reformi i monetarne ekspanzije. Pokazatelji za prvu polovinu godine upućuju na učinkovitost navedene kombinacije ekonomskih politika. Na tržištu kapitala zabilježen je snažan uzlet, deflatorni pritisci postupno jenjavaju, a izvoz robe i usluga snažno je porastao unatoč slaboj globalnoj potražnji, zahvaljujući znatnoj deprecijaciji jena u odnosu na najvažnije svjetske valute.

Što se tiče ključnih gospodarstava s tržištima u nastajanju, ona i dalje ostvaruju visoke stope gospodarskog rasta, ali je pritom zamjetljiv trend usporavanja. Rast kineskoga gospodarstva tako se u prvih šest mjeseci 2013. nastavio usporavati, a glavni uzrok takve dinamike slaba je globalna potražnja, koja se, zajedno s jačanjem domaće valute, negativno odražavala na izvozna ostvarenja. Kinesko je gospodarstvo od izbijanja financijske krize postiglo značajan napredak u vanjskoj prilagodbi, što je dovelo do zamjetnog smanjenja viška na tekućem računu. Međutim, kako se u gospodarstvu zamjećuje rast unutarnjih neravnoteža, posebice glede ekspanzije kredita i tržišta nekretнина, vlada je najavila reforme koje bi trebale pridonijeti uravnoteženju rasta i ublažavanju rastućih rizika. U Indiji slabljenje gospodarskog rasta traje već sedam uzastopnih tromjesečja, ponajprije zbog postupnog slabljenja domaće potražnje. Budući da je nakon najava o mogućim promjenama u monetarnoj politici SAD-a zabilježen snažan odljev portfeljnih ulaganja i deprecijacija indijske rupije, indijska središnja banka odlučila je sredinom godine zaustaviti postupnu monetarnu ekspanziju koju je provodila proteklih godinu dana.

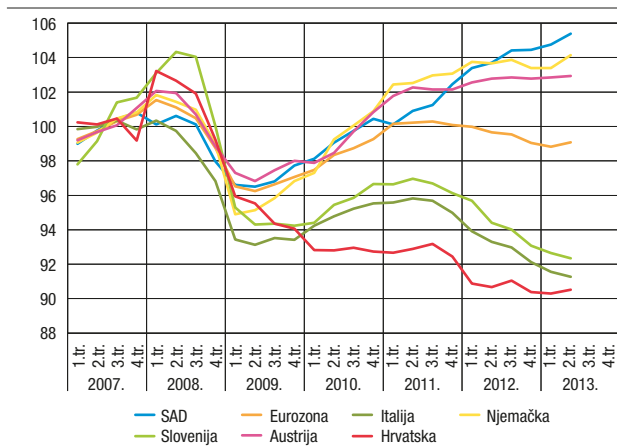
2.1. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri

Među glavnim hrvatskim vanjskotrgovinskim partnerima iz eurozone Austrija i Njemačka u prvom su polugodištu 2013. ostvarile gospodarski rast, dok se gospodarska aktivnost u Sloveniji i Italiji nastavila smanjivati. Međutim, treba napomenuti da je tromjesečna stopa pada u Sloveniji i Italiji u drugom tromjesečju bila niža nego u prethodna dva tromjesečja, što upućuje na usporavanje nepovoljnih gospodarskih kretanja. Negativni trendovi koji se od početka godine bilježe kod hrvatskog izvoza u navedene zemlje (osim Njemačke) također su se ublažili.

Njemačko je gospodarstvo nakon stagnacije početkom godine u drugom tromjesečju ostvarilo realni rast od $0,7\%$ u odnosu na prethodno tromjesečje, a to odražava zamjetno povećanje svih sastavnica domaće potražnje. Izvoz je također snažno porastao, ali, s obzirom na to da je bio praćen gotovo jednako dinamičnim povećanjem uvoza, izostao je pozitivan učinak vanjskog sektora na dinamiku BDP-a.

U Austriji je tijekom prvog polugodišta ostvaren blagi rast realne gospodarske aktivnosti, pri čemu su pozitivan učinak osigurali državna potrošnja i neto izvoz, dok su bruto investicije djelovale negativno na gospodarsku aktivnost. Osobna je

Slika 1. Bruto domaći proizvod izabranih gospodarstava
desezonirani podaci, stalne cijene, 2007. = 100

Izvori: Eurostat; HNB

potrošnja unatoč daljnjem snažnom rastu zaposlenosti nastavlja stagnirati, što se može povezati sa slabim rastom realnoga raspoloživog dohotka. Pozitivan doprinos neto izvoza rastu u drugom je tromjesečju bio slabiji nego u prvom tromjesečju jer je smanjenje uvoza bilo slabije izraženo.

U Italiji je u drugom tromjesečju 2013. zabilježen pad realne gospodarske aktivnosti već osmo tromjesečje zaredom, i to od 0,2% u odnosu na prethodna tri mjeseca. Nastavak nepovoljne dinamike gospodarstva u prvom polugodištu podjednako je rezultat usporavanja vanjskotrgovinskih ostvarenja i slabljenja domaće potražnje. Na potrošnju kućanstava negativno utječe kretanje raspoloživog dohotka i daljnje pogoršanje uvjeta na tržištu rada. Kreditna aktivnost banaka također je slaba.

Gospodarska se aktivnost u Sloveniji smanjivala i tijekom prvog polugodišta 2013. godine, ali neki pokazatelji upućuju na usporavanje gospodarskog pada. Promatra li se prema sastavnicama agregatne potražnje, gospodarski je pad rezultat smanjenja osobne potrošnje i potrošnje države. Pad gospodarske aktivnosti ublažen je povećanjem bruto investicija u drugom tromjesečju, što je njihovo prvo povećanje nakon devet uzastopnih tromjesečja realnog pada.

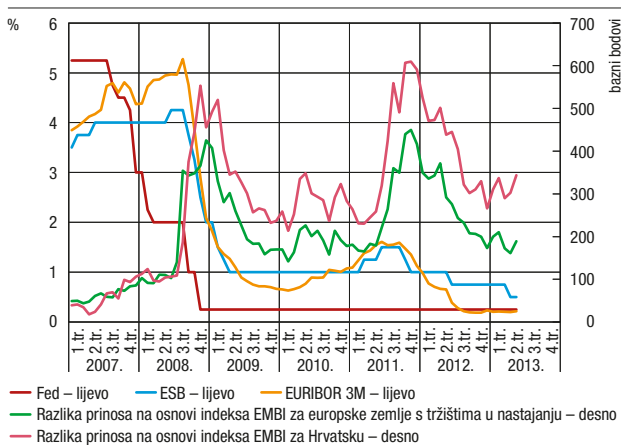
U Srbiji se u prvoj polovini godine nastavio gospodarski oporavak koji je započeo u posljednjem tromjesečju prethodne godine, pri čemu je gospodarski rast realno iznosio 1,4% na godišnjoj razini. Ključan činitelj rasta bio je neto izvoz, dok su osobna i državna potrošnja negativno utjecale na rast. Unatoč pogoršanju izgleda za gospodarski oporavak u glavnim trgovinskim partnerima, neto izvoz i u nastavku bi godine trebao dominantno pridonositi rastu, dok bi domaća potražnja mogla biti ograničena u uvjetima niskoga realnog dohotka i fiskalne konsolidacije. Na dinamiziranje gospodarske aktivnosti u prvom polugodištu značajno je utjecalo povećanje proizvodnje automobilske industrije povezano sa značajnim inozemnim izravnim investicijama u tom sektoru.

U Bosni i Hercegovini se, prema kretanju pokazatelja industrijske proizvodnje i robne razmjene s inozemstvom, u prvoj polovini 2013. povećala realna gospodarska aktivnost. Međutim, nakon visoke vrijednosti zabilježene u travnju, indeks obujma industrijske proizvodnje u sljedeća je dva mjeseca bio u opadanju. Misija MMF-a zaključila je nakon revizije *stand-by* aranžmana u svibnju da se program dobro provodi, na što upućuje pravodobno ostvarenje fiskalnih ciljeva i znakovi postupnog oporavka gospodarstva, pa MMF na razini cijele 2013. očekuje rast realnog BDP-a.

2.2. Kretanja referentnih kamatnih stopa

Poboljšanje uvjeta na financijskim tržištima i stabilizacija cikličkih ekonomskih pokazatelja pridonijeli su zadržavanju eurskih referentnih kamatnih stopa početkom 2013. na niskim razinama. U takvim uvjetima i tržišne kamatne stope u eurozoni bile su relativno stabilne, pri čemu se tromjesečni EURIBOR tijekom prvih šest mjeseci 2013. kretao oko iznimno niske razine od 0,2%, na koliko se spustio još početkom četvrtog tromjesečja 2012. Međutim, početkom svibnja ESB je, potaknut slabim pritiscima na inflaciju i zabrinutošću glede izostanka gospodarskog oporavka zemalja članica eurozone, snizio ključnu aktivnu kamatnu stopu za 25 baznih bodova, na 0,50%, te najavio mogućnost uvođenja negativnih kamatnih stopa na prekonocne depozite i novih nestandardnih mjera za poticanje kreditiranja. Fed je zadržao ciljani raspon za ključnu kamatnu

Slika 2. Referentne kamatne stope i prosječna razlika prinosa na obveznice europskih rastućih tržišta kraj razdoblja

Izvor: Bloomberg

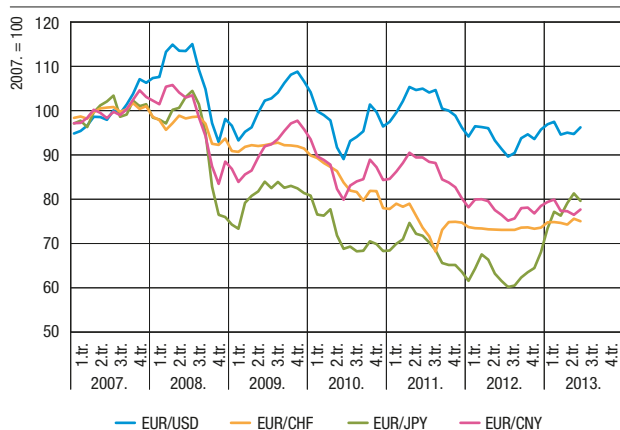
stopu na najnižim do sada zabilježenim razinama, a najavio je i da će takvu politiku nastaviti primjenjivati sve dok je stopa nezaposlenosti viša od 6,5%. Fed je u prvoj polovini godine nastavio s provedbom programa otkupa agencijskih hipotekarnih obveznica i dugoročnih državnih vrijednosnica, ali najavio je da bi se te transakcije, kako se bude približavao kraj godine, usporedno s jačanjem gospodarskog oporavka, mogle značajno usporiti, a do sredine 2014. i potpuno ukinuti.

Uvjeti financiranja za europske zemlje s tržištima u nastajanju tijekom prve polovine 2013. uglavnom su se poboljšali. Smanjenje globalne nesklonosti riziku početkom godine odrazilo se na nastavak smanjenja razlike prinosa na obveznice europskih zemalja s tržištima u nastajanju. Taj se trend preokrenuo u veljači s jačanjem političkih nesigurnosti u Italiji i nesigurnosti zbog rješavanja financijske situacije u Cipru. Smirivanje neizvjesnosti na financijskim tržištima rezultiralo je u travnju i svibnju ponovnim smanjenjem razlike prinosa. No tijekom lipnja ona se povećala pod utjecajem očekivanja tržišta da će američka središnja banka početi smanjivati vrijednost mjesečnog otkupa vrijednosnica, te se krajem mjeseca kretala oko 195 b. b., što je još uvijek znatno niže nego u istom razdoblju prethodne godine. Iako se percepcija rizičnosti Hrvatske također smanjila u odnosu na isto razdoblje 2012. godine, razlika prinosa i nadalje je bila viša od prosjeka usporedivih europskih zemalja, a krajem lipnja kretala se oko 350 b. b.

2.3. Tečajevi i cjenovna kretanja

Američki je dolar u prvih šest mjeseci 2013. oslabio prema euru za 2,2% u odnosu na prosječnu vrijednost zabilježenu u 2012., a u tom je razdoblju podjednako u odnosu na euro oslabio i švicarski franak. Nakon što je početkom godine američki dolar slabio prema euru, nakon porasta optimizma ulagača na europskom tržištu, u veljači je počeo jačati zbog rastuće zabrinutosti glede političkih događaja u Italiji vezanih uz parlamentarne izbore, odobravanja financijske pomoći Cipru i rješavanja problema u tamošnjem bankarskom sektoru. Unatoč kratkotrajnom zaustavljanju trenda aprecijacije u travnju svibanjske odluke ESB-a o smanjenju ključne kamatne stope pospješile su daljnje jačanje američkog dolara. Nakon toga, u prvoj polovini

Slika 3. Kretanje tečaja pojedinih valuta

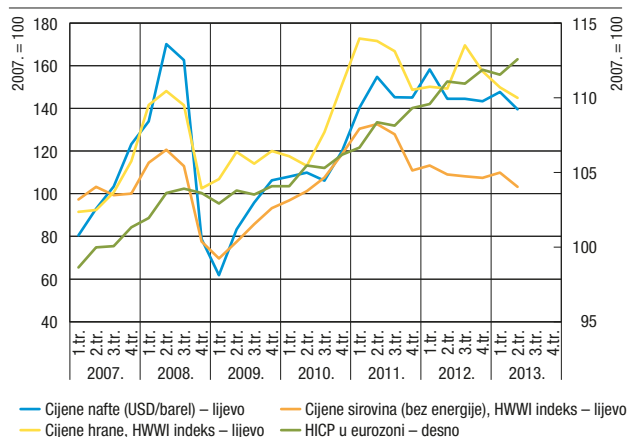

Napomena: Rast indeksa označuje deprecijaciju pojedinih valuta prema euru.
Izvor: Eurostat

lipnja prevladavali su deprecijacijski pritisci na američki dolar, što se među ostalim objašnjava tržišnim očekivanjima da bi Fed mogao smanjiti svoj program monetarnog popuštanja. Kada je riječ o švicarskom franku, on je prema euru, nakon slabljenja početkom godine, u razdoblju od početka veljače do kraja travnja pretežno aprecirao. U svibnju je, međutim, oslabio na prosječnu razinu od 1,24 EUR/CHF, a na sličnoj se razini zadržao i u lipnju. To se pripisuje smanjenju potražnje za sigurnim ulaganjem u ozračju pada zabrinutosti za financijsku stabilnost i rješavanje dužničke krize u eurozoni, kao i očekivanjima mogućeg povećanja donje granice tečaja od 1,20 EUR/CHF te uvođenja negativne kamatne stope na višak likvidnosti poslovnih banaka kod švicarske središnje banke.

Cijene sirove nafte, nakon povećanja u prva dva mjeseca ove godine, u nastavku su se prvog polugodišta postupno smanjivale, a potom i stabilizirale. Njihov rast početkom godine povezuje se s rastućim optimizmom glede gospodarskih kretanja u eurozoni i poboljšanjem gospodarskih izgleda u SAD-u i Kini, pa su tako sredinom veljače dosegnule razinu od 119 USD/barelu. Nakon toga su počele padati u ozračju slabih

Slika 4. Cijene

Izvori: Eurostat; Bloomberg; HWWI

ekonomskih pokazatelja u ključnim svjetskim gospodarstvima i očekivanja sporijeg rasta globalne potražnje uz istodobni rast ponude tog energenta, te su se sredinom travnja spustile na 97 USD/barelu. S približavanjem travnja cijene nafte su rastle, a u svibnju i lipnju stabilizirale su se na razini oko 103 USD/barelu.

Cijene sirovina bez energije porasle su tijekom prva dva mjeseca 2013., nakon čega su se također počele smanjivati. Znatan rast cijena tijekom prva dva mjeseca ove godine zabilježen je kod željezne rude, a porasle su i cijene poljoprivrednih sirovina, primjerice tekstila. U nastavku prvog polugodišta cijene sirovina bez energije uglavnom su padale. Naime, u iduća četiri mjeseca dodatno su se snizile cijene prehrambenih proizvoda, a došlo je i do zamjetnog pada cijena obojenih metala, što se većinom pripisuje usporavanju gospodarskog rasta u Kini, na koju se odnosi više od 40% svjetske potrošnje metala. HWWI indeks cijena sirovina (bez energenata, u američkim dolarima) tako se spustio na razinu posljednji put zabilježenu sredinom 2010. godine.

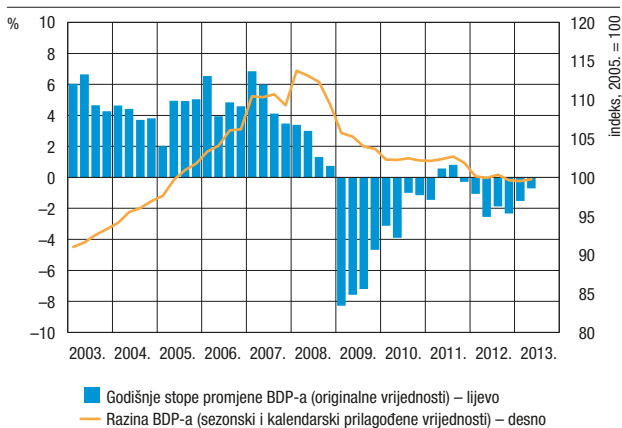
3. Agregatna potražnja i ponuda

Nakon pada u 2012. godini realna se gospodarska aktivnost u prva dva tromjesečja 2013. postupno stabilizirala. U prvom tromjesečju sezonski prilagođen realni BDP blago se snizio (0,1%) pod utjecajem snažnog smanjenja izvoza u odnosu na prethodno tromjesečje. U drugom je tromjesečju zabilježen rast od 0,2%, što odražava rast svih sastavnica agregatne potražnje. Rastu BDP-a najviše je pridonijela osobna potrošnja, dok je zbog snažnijeg rasta uvoza neto izvoz imao negativan učinak na gospodarsku aktivnost. Navedeni, blagi rast BDP-a u drugom tromjesečju treba promatrati s oprezom zbog jednokratnih učinaka ulaska u Europsku uniju i uvođenja fiskalnih blagajna. Naime, nekoliko mjeseci prije ulaska Hrvatske u EU intenzivirala se međunarodna razmjena zbog skorašnjih prilagodba u carinskoj politici, što je potaknulo snažno povećanje izvoza, ali i uvoza. Nadalje, uvođenjem fiskalnih blagajna rezultiralo je zamjetnim povećanjem

proizvoda nastavio smanjivati. Očekivane promjene u carinskom sustavu pri ulasku Hrvatske u EU potaknule su izvoznike da više robe plasiraju u zemlje Cefte u razdoblju uoči pristupanja Hrvatske EU-u, što se posebno odnosilo na prehrambene proizvode. Izvoz kapitalnih proizvoda rastao je pretežno zbog povećanja izvoza ostalih prijevoznih sredstava na tromjesečnoj razini. Porastu ukupnog izvoza u drugom tromjesečju pridonio je i izvoz usluga, koji se povećao za 2,4% na godišnjoj razini, što odražava povoljna ostvarenja u turizmu. Značajan je porast zabilježen u noćenjima (4,3%) i dolascima turista (5,2%), pri čemu se smanjio broj noćenja domaćih, a povećao broj noćenja inozemnih turista.

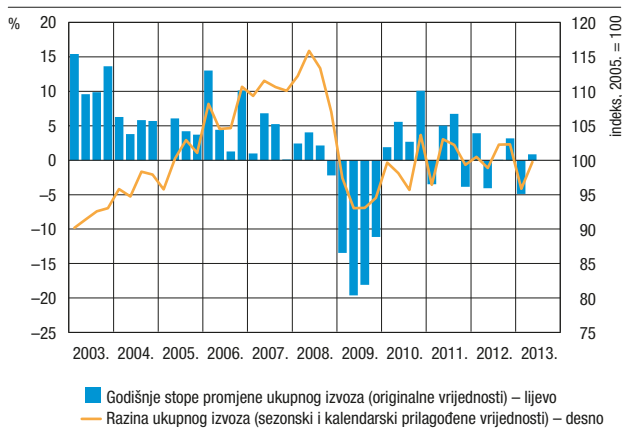
Unatoč trendu smanjivanja realnoga raspoloživog dohotka i potrošačkoga kreditiranja osobna se potrošnja na tromjesečnoj razini (prema sezonski prilagođenim podacima HNB-a) povećala u prva dva tromjesečja 2013. Navedena kretanja, posebice

Slika 5. Bruto domaći proizvod
realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 6. Izvoz robe i usluga
realne vrijednosti

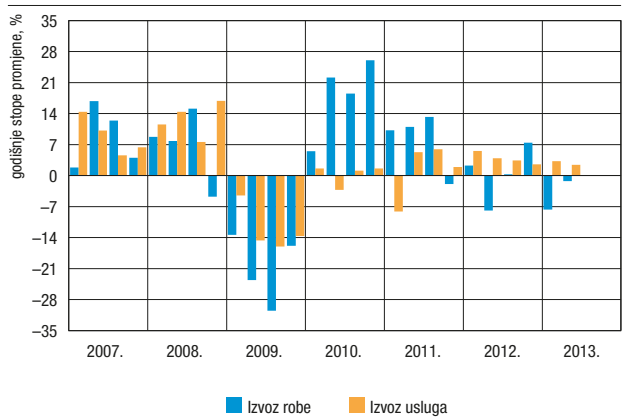
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

prijavljenih prihoda u određenim djelatnostima, a to je utjecalo na porast statistički zabilježene osobne potrošnje, ali je otežalo procjenu tekuće dinamike gospodarske aktivnosti.

3.1. Agregatna potražnja

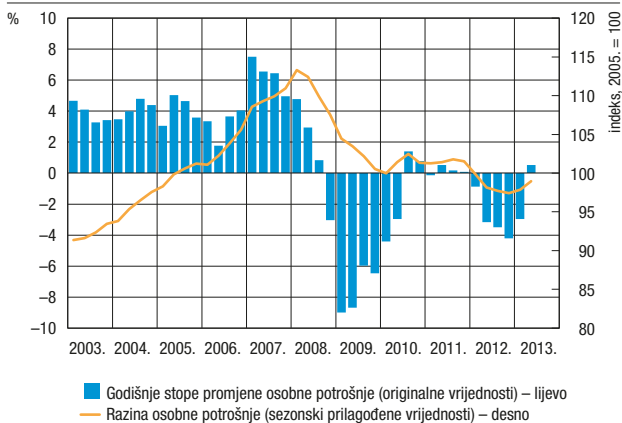
Prema sezonski prilagođenim podacima HNB-a izvoz robe i usluga u prvom je tromjesečju smanjen za 6,3% u odnosu na prethodno tromjesečje. To je rezultat smanjenja izvoza robe, dok je nominalni izvoz usluga rastao na godišnjoj razini. Promatraju li se komponente robnog izvoza, osobito se snažno smanjio izvoz ostalih prijevoznih sredstava (poglavito brodova), prehrambenih proizvoda, proizvoda dobivenih rudarstvom i vađenjem te električnih strojeva, aparata i uređaja. U drugom je tromjesečju izvoz robe i usluga porastao za 4,1%, međutim to je djelomično posljedica baznog učinka iz prvog tromjesečja. Analizira li se prema glavnim industrijskim grupacijama, povećao se izvoz netrajnih dobara za široku potrošnju i izvoz kapitalnih dobara, dok se izvoz ostalih grupa

Slika 7. Nominalni izvoz robe i usluga

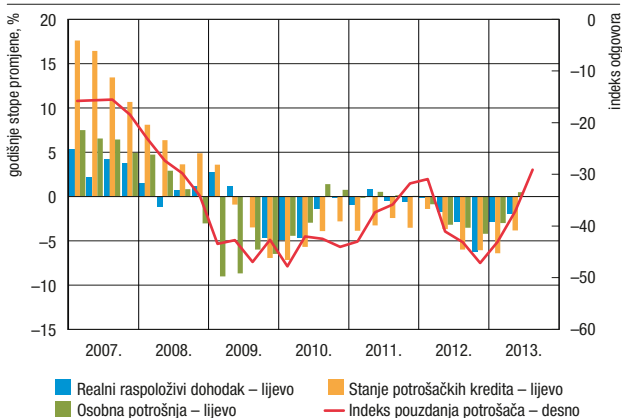
Izvor: HNB

Slika 8. Osobna potrošnja
realne vrijednosti

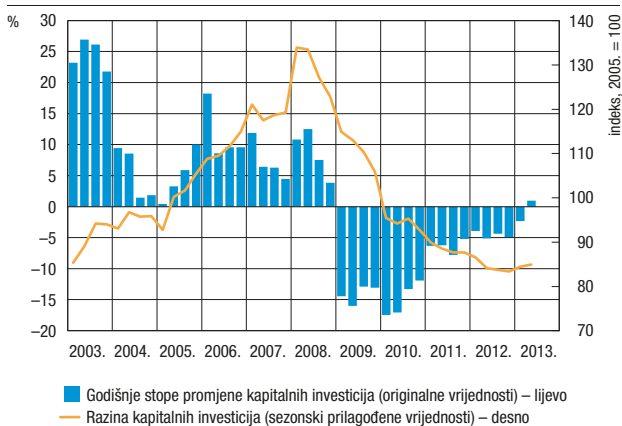
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 9. Odrednice osobne potrošnje

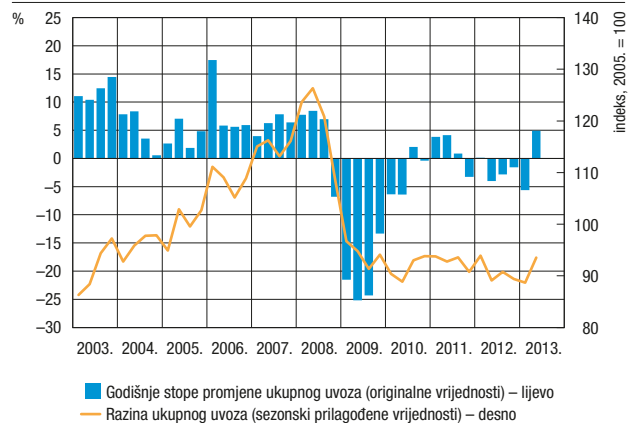
Napomena: Vrijednosti indeksa pouzdanja potrošača izračunate su kao prosjeci mjesečnih podataka.
Izvori: DZS; Ipsos Puls; HNB

Slika 10. Bruto investicije u fiksni kapital
realne vrijednosti

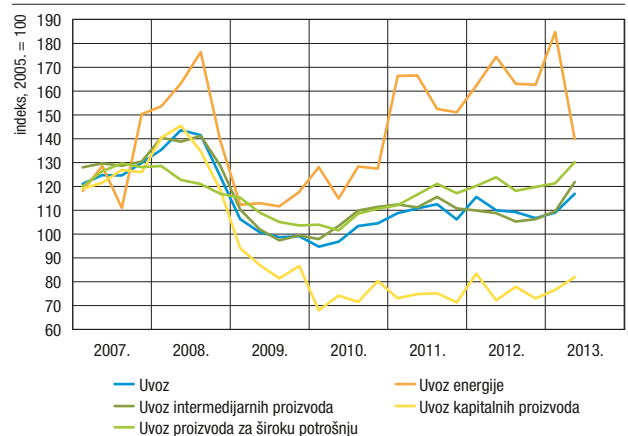
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 11. Uvoz robe i usluga
realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 12. Nominalni uvoz robe po kategorijama
sezonski prilagođeno

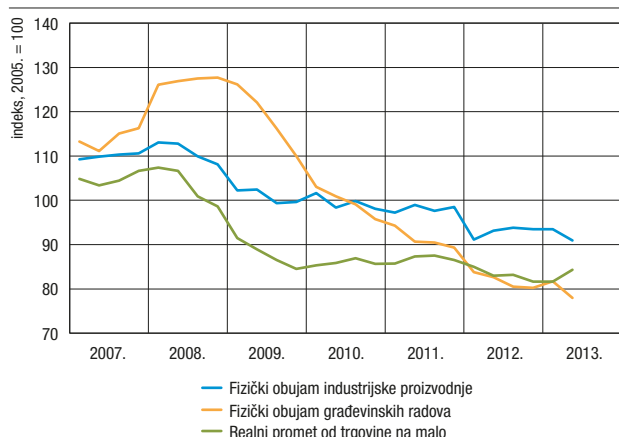

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

u drugom tromjesečju, upućuju na zaključak da je povećanje statistički zabilježene potrošnje povezano sa smanjenjem sive ekonomije u određenim djelatnostima nakon uvođenja fiskalnih blagajna. S druge strane, od početka godine indeks pouzdanja potrošača raste, što odražava poboljšanje očekivanja potrošača o financijskoj situaciji u kućanstvu, zaposlenosti i manjim dijelom gospodarskoj situaciji u Hrvatskoj. Ipak, indeks pouzdanja potrošača zamjetno je ispod svoje dugoročne vrijednosti, a to znači da kućanstva i dalje imaju pretežito negativna očekivanja.

Investicijska aktivnost u prvom je tromjesečju porasla za 1,2% (prema sezonski prilagođenim podacima HNB-a). Zamjetno je povećanje investicija na razini državnog proračuna i Hrvatskih cesta, s čim je u skladu i povećanje ostalih građevinskih radova. Kapitalne investicije nastavile su rasti i u drugom tromjesečju. Na uvoznu komponentu rasta investicija upućuje znatan rast uvoza kapitalnih proizvoda, dok je obujam industrijske proizvodnje kapitalnih proizvoda nastavio padati. Prije svega riječ je o snažnom jednokratnom rastu uvoza cestovnih vozila (40,3%) i kapitalne opreme (24,2% u odnosu na prethodno tromjesečje, no taj se rast uglavnom odnosi na uvoz

Slika 13. Kratkoročni pokazatelji gospodarske aktivnosti
sezonski i kalendarski prilagođeno

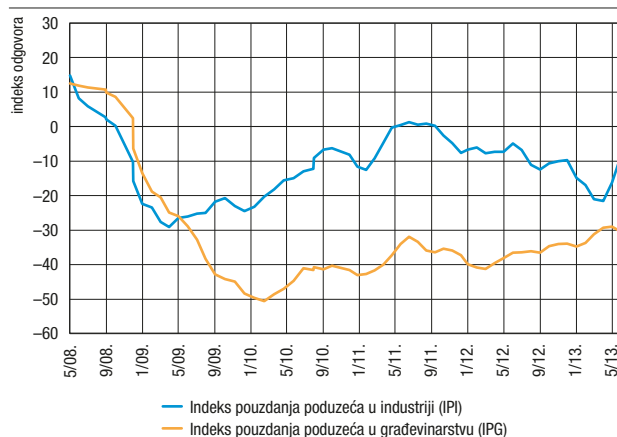
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

fotonaponskih proizvoda, što je povezano s ulaskom Hrvatske u EU). Iz podataka o izvršenim radovima u građevinarstvu nisu vidljivi izrazitiji znakovi oporavka, s obzirom na to da su tijekom drugog tromjesečja zamjetno smanjeni radovi na zgradama u usporedbi s prvim tromjesečjem 2013. godine. Nasuprot tome, vidljiva je pojačana investicijska aktivnost države, poglavito u cestogradnji.

U prvom tromjesečju 2013. državna se potrošnja povećala za 1,2%, a slična kretanja nastavila su se i u drugom tromjesečju, kada je ostvaren rast od 0,7% prema sezonskoj prilagodbi HNB-a. Rast državne potrošnje u prvom je redu bio prouzročen povećanjem korištenja dobara i usluga, a primjećuje se i blagi porast zaposlenosti u javnom sektoru. Ipak, u nominalnim se iznosima ogleda smanjenje naknada zaposlenima zbog smanjenja bruto plaća u državnom sektoru u iznosu od 3% od početka ožujka ove godine.

Nakon smanjenja uvoza robe i usluga u prvom tromjesečju od 0,8% (prema sezonski prilagođenim podacima HNB-a), potaknutog padom raspoloživog dohotka i gospodarske aktivnosti, u drugom je tromjesečju došlo do snažnog porasta uvoza, od 5,5%, zbog jednokratnih učinaka promjene trošarina i uvjeta međunarodne trgovine uzrokovanih ulaskom u EU te porasta svih sastavnica agregatne potražnje. U prvom je tromjesečju, unatoč smanjenju uvoza robe i usluga, robni uvoz porastao, i to u svim glavnim industrijskim grupacijama osim netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Kao što je navedeno, u drugom tromjesečju zabilježen je primjetan uvoz cestovnih

Slika 14. Pokazatelji poslovnog optimizma
tročlani pomični prosjeci mjesečnih podataka

Izvor: Ipsos Puls

vozila i kapitalne opreme. Gleda li se prema glavnim industrijskim grupacijama, najviše je porastao uvoz intermedijarnih i kapitalnih proizvoda te uvoz netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Uvoz energije je značajno smanjen zbog povećanja domaće proizvodnje električne energije. Nominalni podaci upućuju i na smanjenje uvoza usluga u istom razdoblju.

3.2. Agregatna ponuda

Bruto dodana vrijednost u hrvatskom gospodarstvu pratila je kretanja agregatne potražnje u prvom polugodištu 2013. Sezonski prilagođen realni BDV u prva tri mjeseca 2013. stagnirao je u odnosu na posljednje tromjesečje prethodne godine. Pritom je zabilježen pad gospodarske aktivnosti u prerađivačkoj industriji, djelatnostima financija i osiguranja, poslovanja nekretninama te poljoprivrede, dok je u ostalim djelatnostima NKD-a zabilježen rast gospodarske aktivnosti.

U drugom je tromjesečju BDV porastao za 0,3%, u prvom redu zbog rasta u djelatnostima trgovine, prijevoza, smještaja i prehrane, zatim blagog rasta u djelatnostima javne uprave, obrane, zdravstvene zaštite, socijalne skrbi i obrazovanja te još blažeg rasta poljoprivrede. Za prerađivačku industriju i dalje se bilježi pad aktivnosti, dok je građevinarstvo nakon gotovo neprimjetnog rasta od 0,1% u prva tri mjeseca 2013. nastavilo trend dugogodišnjeg pada. Indeksi poslovnog optimizma u industriji i građevinarstvu blago su porasli u odnosu na kraj prošle godine.

4. Tržište rada

Broj zaposlenih osoba povećao se u prvoj polovini 2013. godine (prema sezonski prilagođenim podacima HZMO-a), stoga se zaustavio trend snažnog pada broja zaposlenih koji je bio zamjetljiv u drugom polugodištu 2012. Jedino su u travnju pozitivna kretanja privremeno prekinuta, kada je zabilježen pad broja zaposlenih na mjesečnoj razini. Promatra li se kretanje zaposlenosti u prvoj polovini godine po djelatnostima, broj zaposlenih povećao se u uslužnim djelatnostima i javnoj upravi, dok se u industriji i građevinarstvu broj zaposlenih i dalje smanjivao. U srpnju i kolovozu pozitivna su se kretanja na tržištu rada zaustavila, pa tako u srpnju dolazi do naglog usporavanja, a u kolovozu i do zamjetnog smanjenja broja zaposlenih na mjesečnoj razini.

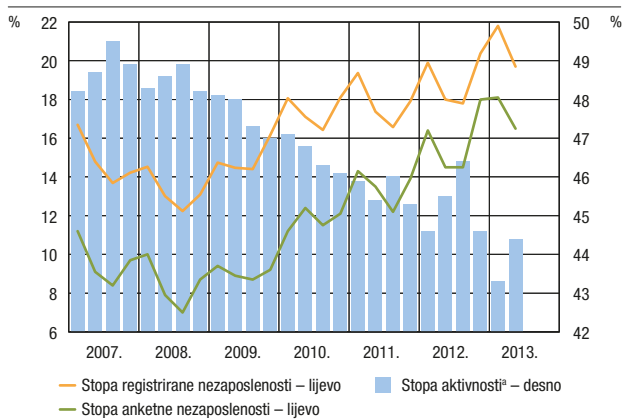
Broj nezaposlenih osoba blago se smanjio tijekom prvih šest mjeseci 2013. godine (prema sezonski prilagođenim podacima HZZ-a), nakon što je tijekom cijele 2012. snažno rastao, a daljnje smanjivanje broja nezaposlenih zabilježeno je i tijekom srpnja i kolovoza. Prosječan broj nezaposlenih osoba tijekom prvih osam mjeseci iznosio je 344 tisuće (originalni podatak), što je za oko 30 tisuća više nego u istom razdoblju prethodne godine. Kao i kod broja zaposlenih, negativna su kretanja zabilježena jedino u travnju, kada je došlo do naglog povećanja broja nezaposlenih osoba. Prosječna stopa nezaposlenosti prema administrativnim izvorima iznosila je 20,3% u prvoj polovini godine, ali se u skladu s blagim poboljšanjem uvjeta na tržištu rada ta stopa postupno smanjivala pa je u lipnju iznosila 19,9%, a tijekom srpnja i kolovoza dodatno se snizila, na 19,7%. Stopa nezaposlenosti prema izvornim podacima iz Ankete o radnoj snazi iznosila je 18,1% u prva tri mjeseca te se u drugom tromjesečju smanjila na 16,5%.

Nominalne bruto i neto plaće porasle su u prvoj polovini godine (prema sezonski prilagođenim podacima DZS-a), no potom su se lagano smanjile tijekom srpnja i kolovoza. Realne

plaće malo su se povisile u prvih šest mjeseci, ali je potom uslijedio njihov pad u srpnju i kolovozu u skladu sa smanjenjem nominalnih plaća i rastom razine cijena.

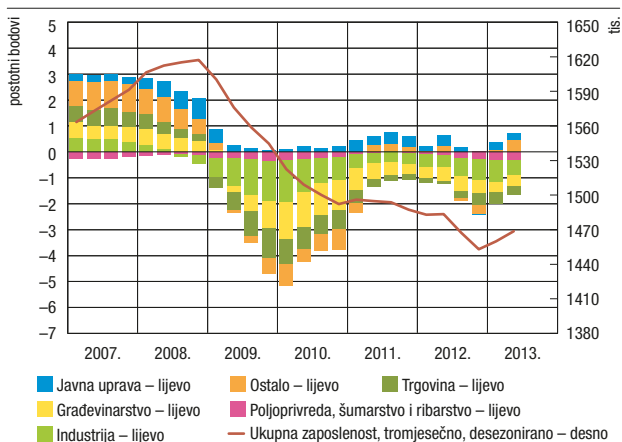
Nominalni jedinični trošak rada porastao je tijekom prvog tromjesečja zbog snažnog rasta nominalnih naknada i istodobne stagnacije proizvodnosti rada. U drugom tromjesečju dolazi do blagog smanjenja nominalnoga jediničnog troška rada, što se povezuje s nešto izraženijim padom troškova rada u odnosu na pad proizvodnosti rada u tom razdoblju, ali je unatoč tome on i dalje bio viši od prosječne razine zabilježene u drugoj polovini 2012. godine. Realni jedinični trošak rada također se povećao tijekom prvog polugodišta.

Slika 16. Stope nezaposlenosti i aktivnosti

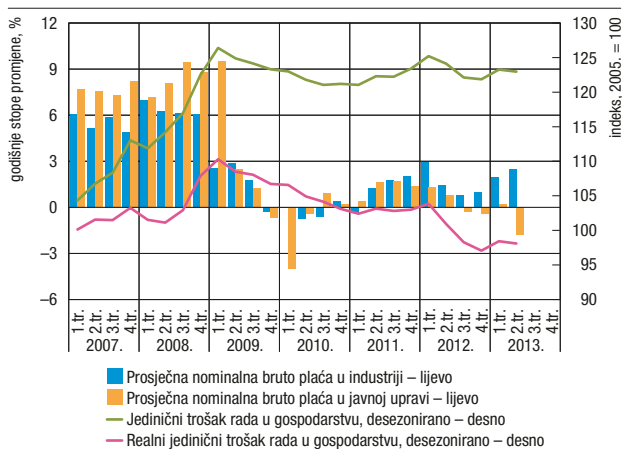
* Aktivno stanovništvo kao udio u radno sposobnom stanovništvu (15+).
Napomena: Od početka 2007. godine rezultati Ankete o radnoj snazi objavljuju se tromjesečno.
Izvori: HZZ, DZS

Slika 15. Ukupna zaposlenost i doprinosi rastu zaposlenosti po sektorima

Izvor: HZMO (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 17. Bruto plaća i jedinični trošak rada

Izvori: DZS, HZMO (sezonska prilagodba HNB-a)

5. Inflacija

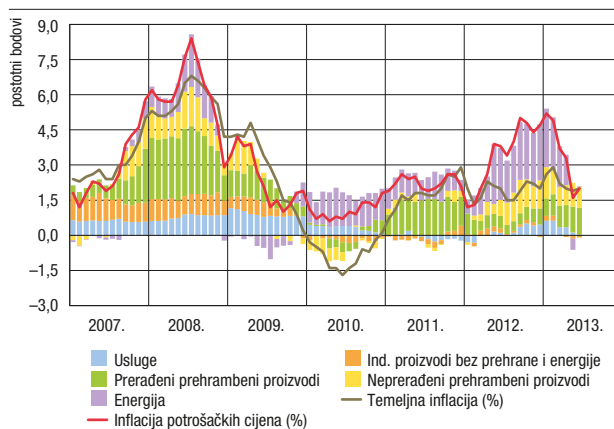
Tijekom prvog polugodišta 2013. inflacija potrošačkih cijena znatno se usporila. Bilo je to, prije svega, posljedica povoljnog učinka baznog razdoblja¹, ali i smanjenja uvoznih inflatornih pritisaka kao i odsutnosti domaćih inflatornih pritisaka s potražne i troškovne strane. U siječnju 2013. zabilježena je visoka godišnja stopa inflacije, od 5,2%, a na njezino povećanje u usporedbi s prosincem uvelike su utjecale administrativne odluke (ukidanje nulte stope PDV-a te poskupljenje vode i željezničkih usluga). Nakon toga inflacija se usporila, pri čemu se godišnja stopa promjene smanjila za 3,2 postotna boda, na razinu od 2,0% u lipnju. Tome je pridonijela većina njezinih komponenata (izuzevši prerađene prehrambene proizvode), a ponajviše energija, čiji se doprinos inflaciji smanjio za 2,5 postotnih bodova. Tako se godišnja stopa promjene cijena energije smanjila s 13,0% u siječnju na 0,1% u lipnju, što je bilo posljedica povoljnog učinka baznog razdoblja, a djelomice i pojeftinjenja naftnih derivata i plina. Inflacijski pritisci sa svjetskog tržišta sirove nafte smanjivali su se od sredine veljače, kada je cijena barela nafte premašila razinu od 119 USD, te se ta cijena u drugom tromjesečju stabilizirala na razini od oko 103 USD. Uvozni inflacijski pritisci smanjili su se i zbog znatnog pojeftinjenja metala, a nastavio se i trend blagog pojeftinjenja prehrambenih sirovina. Snižanje cijena sirove nafte bilo je posljedica očekivanja sporijeg rasta globalne potražnje i istodobnog rasta ponude tog energenta, dok se pad cijena metala većinom pripisuje usporavanju gospodarskog rasta u Kini, na koju se odnosi više od 40% svjetske potrošnje metala.

Zbog usporavanja godišnjeg rasta cijena energije zabilježeno je i snažno usporavanje rasta proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu, na 0,9% u lipnju, s 5,4% u siječnju. Usporavanje temeljne inflacije (koja ne sadržava cijene energije i druge administrativno regulirane cijene te cijene

poljoprivrednih proizvoda) bilo je slabije izraženo: s 2,6% u siječnju na 2,0% u lipnju.

Odsutnost domaćih inflatornih pritisaka zbog slabe domaće potražnje, nepovoljnih uvjeta na tržištu rada i blagog pada jediničnih troškova rada ogledala se ponajviše u kretanju cijena industrijskih proizvoda (bez prehrane i energije), koje su u lipnju bile za 0,4% niže u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine, te cijena usluga, čiji je godišnji rast u lipnju iznosio samo 0,1%. Smanjenje stope PDV-a s 25% na 10% na ugostiteljske usluge, koje je nastupilo početkom godine, nije potaknulo njihovo pojeftinjenje.

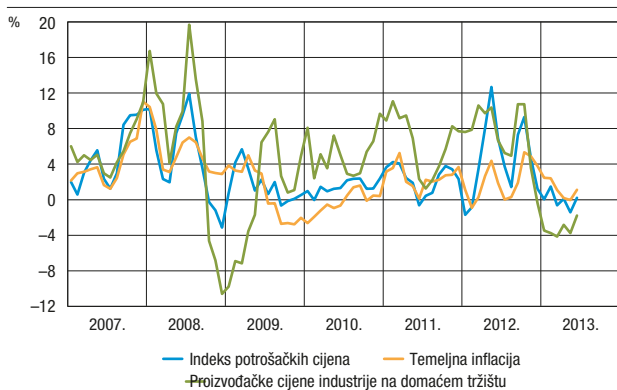
Slika 19. Godišnje stope inflacije i doprinosi komponenata inflaciji potrošačkih cijena

Izvor: DZS (izračun HNB-a)

Slika 18. Indeks potrošačkih cijena, temeljna inflacija^a i proizvođačke cijene industrije

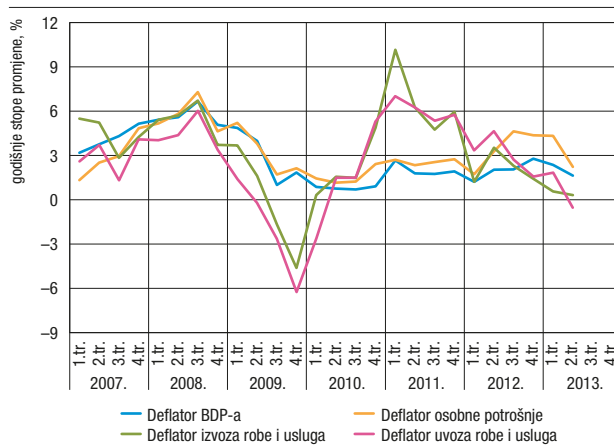
mjesečne stope promjene na godišnjoj razini

^a Temeljna inflacija ne uključuje cijene poljoprivrednih proizvoda ni cijene proizvoda koje su administrativno regulirane.
Napomena: Mjesečna stopa promjene izračunata je iz tromjesečnoga pomičnog prosjeka sezonski prilagođenih indeksa cijena.

Izvor: DZS (izračun HNB-a)

Slika 20. Deflator BDP-a i pojedinih njegovih komponenata

Izvor: DZS

¹ Zbog znatnog rasta cijena zabilježenog u istom razdoblju prethodne godine, potaknutog povećanjem osnovne stope PDV-a i porastom cijena koje se reguliraju na lokalnoj razini (opskrba vodom i dr.) u ožujku 2012., rastom cijena naftnih derivata tijekom prva četiri mjeseca 2012. te osobito snažnim poskupljenjem električne energije i prirodnog plina u svibnju 2012.

Najveći doprinos godišnjoj inflaciji u lipnju dali su prehrambeni proizvodi. Naime, unatoč usporavanju godišnje stope promjene cijena neprerađenih prehrambenih proizvoda tijekom prvog polugodišta 2013. pod utjecajem pada cijena mesa, ona je u lipnju bila još uvijek relativno visoka te je iznosila 6,9%. Kod cijena prerađenih prehrambenih proizvoda (uključujući alkohol i duhan) bio je prisutan nepovoljan učinak baznog razdoblja² te je njihov doprinos inflaciji u lipnju bio za 0,4 postotna boda veći nego u siječnju, a godišnja stopa promjene tih cijena dosegla je 5,5%. Tome je pridonijelo i znatno povećanje cijena mlijeka i mliječnih prerađevina u svibnju te poskupljenje duhanskih prerađevina, zbog povećanja trošarina

koje je stupilo na snagu krajem 2012.

Nakon povećanja uvoznih inflatornih pritisaka zabilježenog početkom 2013., uslijedilo je njihovo slabljenje, na što upućuje pad godišnje stope promjene implicitnog deflatora uvoza robe i usluga. Na pad uvoznih cijena uvelike je utjecalo spomenuto smanjenje svjetskih cijena sirove nafte i drugih sirovina (osobito metala i prehrambenih sirovina) koje je bilo zabilježeno u drugom tromjesečju. Budući da je smanjenje godišnje stope promjene deflatora izvoza robe i usluga bilo relativno slabije izraženo, u drugom su se tromjesečju ove godine poboljšali uvjeti razmjene.

2 Oni su pojeftinili u ožujku 2012. zbog smanjenja stope PDV-a na određene prehrambene proizvode.

6. Vanjska trgovina i konkurentnost

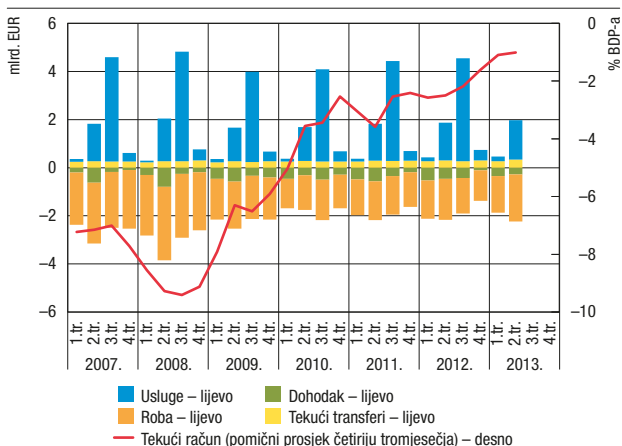
Saldo tekućeg računa platne bilance tijekom prvog polugodišta 2013. nastavio se poboljšavati. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine povećao se za 0,3 mlrd. EUR, dok je njegov relativni godišnji pokazatelj porastao s $-1,0\%$ BDP-a na $0,8\%$ BDP-a (kumulativna ostvarenja u posljednja četiri tromjesečja). Najveći doprinos poboljšanju ukupnog salda dalo je smanjenje manjka na računu faktorskih dohodaka, koje je uglavnom bilo povezano s nižim rashodima od izravnih ulaganja (ostvarena dobit stranih vlasnika domaćih poduzeća i banaka). Poboljšao se i saldo međunarodne razmjene usluga, i to poglavito zbog rasta prihoda od turizma. Robni se manjak, pak, povećao u usporedbi s prvim polugodištem 2012., i to isključivo zbog pada robnog izvoza, dok je robni uvoz na godišnjoj razini stagnirao. Saldo na računu tekućih transfera blago se poboljšao zahvaljujući porastu neto prihoda stanovništva.

Smanjenje rashoda od izravnih ulaganja, koje je uvelike

odredilo kretanja na računu faktorskih dohodaka u prvom polugodištu 2013., uglavnom se odnosi na djelatnost financijskog posredovanja, u kojoj je zabilježen snažan godišnji pad dobiti. Poslovni rezultati pogoršali su se i u velikom broju djelatnosti prerađivačke industrije, osim proizvodnje nafte i kemijske industrije, što je također pridonijelo smanjenju ukupnih faktorskih rashoda. Padu ukupnog manjka u malo manjoj mjeri pridonijeli su i niži kamatni rashodi na osnovi inozemnog zaduživanja. Pritom je riječ isključivo o kamatnim rashodima poslovnih banaka, koje su se u promatranom razdoblju znatno razdužile, te poduzeća, koja su po povoljnijim uvjetima refinancirala dospelje inozemne obveze smanjujući na taj način kamatne troškove. Kamatni su se rashodi središnje države, pak, znatno povećali zbog njezina intenzivnog zaduživanja u inozemstvu.

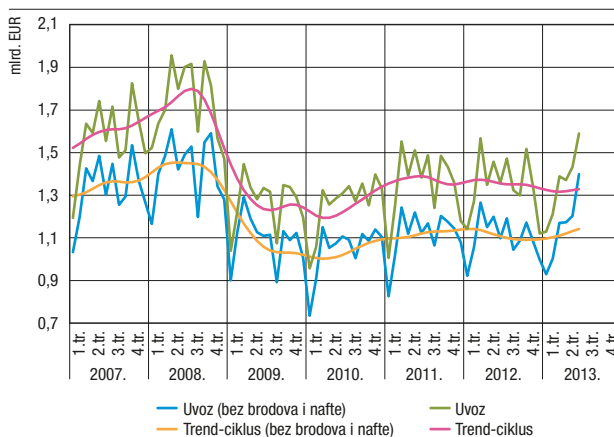
Višak u međunarodnoj razmjeni usluga povećao se u

Slika 21. Saldo tekućeg računa i njegova struktura

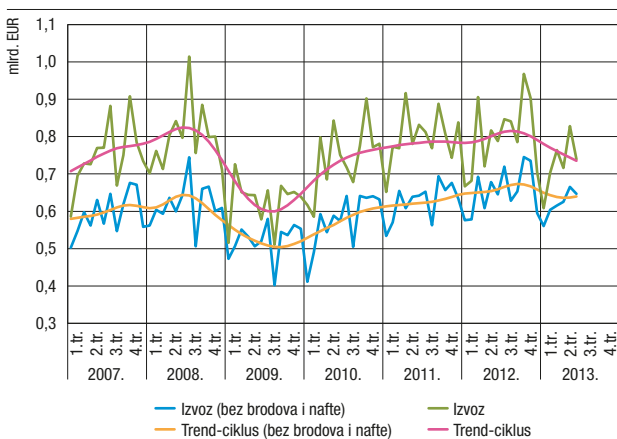
Izvor: HNB

Slika 23. Robni uvoz (cif) i trend-ciklus

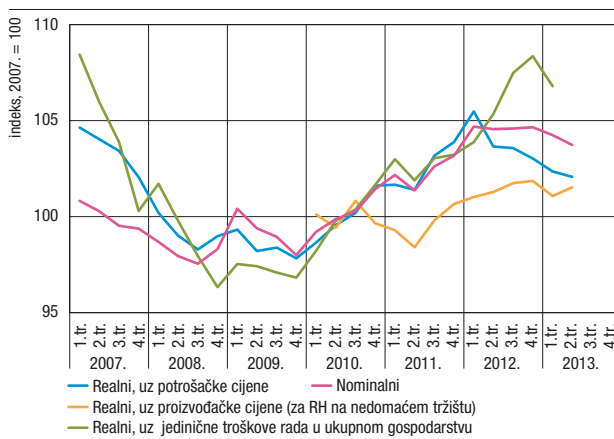
Izvor: DZS (trend-prilagodba HNB-a)

Slika 22. Robni izvoz (fob) i trend-ciklus

Izvor: DZS (trend-prilagodba HNB-a)

Slika 24. Nominalni i realni efektivni tečajevi kune

Napomene: Pad indeksa označuje efektivnu aprecijaciju kune.

Izvor: HNB

prvom polugodištu 2013. za 6,2% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, ponajviše zahvaljujući rastu prihoda od turizma (4,9%). Pritom podaci DZS-a koji obuhvaćaju komercijalne smještajne kapacitete upućuju na rast noćenja stranih gostiju od 6,0%, u čemu prednjače gosti iz Velike Britanije i Poljske. Istodobno se zamjetljivo smanjio broj noćenja gostiju iz krizom pogođene Italije te Rusije, Ukrajine i Turske zbog usklađivanja viznih režima s Europskom unijom, koje je stupilo na snagu 1. travnja. Za razliku od turizma, saldo u razmjeni usluga prijevoza nastavio se pogoršavati, posebno kada je riječ o pomorskom prijevozu tereta.

Nastavak trenda rasta pozitivnog salda na računu tekućih transfera u prvom polugodištu 2013. uglavnom se može pripisati rastu neto prihoda privatnog sektora s osnove radničkih doznaka i drugih transfera. Saldo tekućih transfera središnjoj državi stagnirao je na razini iz istog razdoblja prethodne godine zbog podjednakog rasta prihoda i rashoda.

Robni se izvoz, prema sezonski prilagođenim podacima, u prvoj polovini 2013. smanjio za 10,6% u odnosu na prethodno polugodište. Negativan trend bio je posebno naglašen u prvom tromjesečju, nakon čega je u sljedeća tri mjeseca uslijedio njegov djelomični oporavak. Izvoz brodova tijekom prvih šest mjeseci bio je izrazito nizak, a malo slabiji nego u drugom polugodištu 2012. bio je i izvoz nafte i naftnih derivata. Slabljenje izvoza, međutim, primjetljivo je i u nizu drugih odsjeka SMTK (izvoz bez brodova i nafte smanjio se za 5,3% u odnosu na drugo polugodište 2012.). Među pojedinim odsjecima najviše se smanjio izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, posebno žitarica i proizvoda od žitarica te šećera, proizvoda od šećera i meda. Isto tako, primjetljivo je oslabio izvoz nemonetarnog zlata, i to za trećinu, kao i metalnih ruda te metalnog otpada. Smanjio se i izvoz određenih kapitalnih proizvoda, ponajviše aparata za telekomunikacije, kojih je sredinom 2012. izvezeno na rusko tržište za izrazito velik iznos. Ipak, u određenim su se segmentima izvozni rezultati poboljšali, pa se tako oporavio izvoz određenih kemijskih proizvoda, kao i željeza te čelika, a nastavio se povećavati i izvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda te električne energije.

Robni se uvoz u prvom polugodištu 2013. povećao za 1,2% (sezonski prilagođeni podaci) u odnosu na prethodno polugodište. Isključe li se brodovi te nafta i naftni derivati, koji su uvezeni za malo manji iznos nego u prethodnom šestomjesečnom razdoblju, oporavak uvoza još je primjetljiviji i iznosi 5,6%. Međutim, veći dio toga rasta generirao je privremeni pojačani uvoz robe uoči ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Promjene uvjeta trgovine koje su stupile na snagu početkom srpnja, a tiču se trgovine solarnim panelima između članica Europske unije i Kine, potaknule su domaće uvoznike na snažan uvoz tih proizvoda tijekom lipnja. Isto tako, promjene domaćeg sustava trošarina krajem prvog polugodišta pozitivno su djelovale na uvoz cestovnih vozila, koji se povećao za polovinu u odnosu na prethodno polugodište. Kod većine ostale robe i nadalje se bilježi stagnacija uvoza, a znatnijim padom ističu se uvoz električne energije te zemnoga i industrijskog plina. Blagi oporavak uvoza primjećuje se kod određenih kemijskih proizvoda te sirovina za industrijsku proizvodnju.

Poboljšanje cjenovne konkurentnosti hrvatskog izvoza (mjerene kretanjem realnoga efektivnog tečaja kune uz potrošačke cijene), započeto krajem 2009., zaustavljeno je sredinom 2012. te se otad bilježi njezino blago pogoršavanje. U prvom je polugodištu 2013. tako realni efektivni tečaj kune uz potrošačke cijene blago aprecirao, što se velikim dijelom može objasniti povećanjem domaćih cijena koje su pod utjecajem administrativnih odluka, koje ne utječu na cijene proizvoda koji se izvoze. To se primjećuje u kretanju realnoga efektivnog tečaja kune uz proizvođačke cijene (za RH na nedomaćem tržištu), koji je u drugom tromjesečju 2013. ponovo blago oslabio, nakon što je u prethodnom tromjesečju privremeno bio zaustavljen trend njegove deprecijacije, koji traje od trećeg tromjesečja 2011. Realni efektivni tečaj kune uz jedinične troškove rada za ukupno gospodarstvo, koji je dostupan za prvo tromjesečje 2013., također se blago pogoršao nakon znatnog popravljivanja prethodnih godina. Naime, brži rast domaćih jediničnih troškova rada u Hrvatskoj u odnosu na glavne trgovinske partnere, zajedno s nominalnom efektivnom aprecijacijom, rezultirao je aprecijacijom ovog pokazatelja u odnosu na prethodno tromjesečje.

7. Uvjeti financiranja i tokovi kapitala

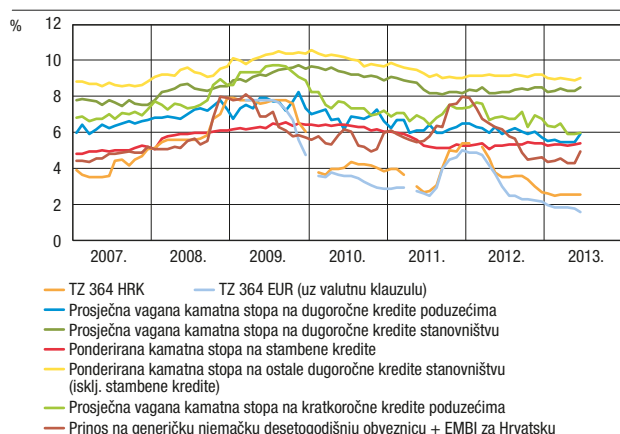
Tijekom prvih šest mjeseci 2013. nastavila su se malo povoljnija kretanja za uvjete financiranja domaćih sektora, koja su započela u drugoj polovini 2012. godine, no pojedini troškovi zaduživanja i nadalje su relativno visoki. Smirivanje napetosti oko krize državnog duga članica eurozone i visoka likvidnost međunarodnih financijskih tržišta utjecali su na poboljšanje uvjeta financiranja države u inozemstvu u prvom polugodištu 2013., a ono je bilo zamjetljivo i kod kratkoročnog financiranja države na domaćem tržištu. Domaći troškovi financiranja poduzeća smanjili su se malo blaže, a kod financiranja stanovništva nisu zabilježene promjene kamatnih stopa.

Trend smanjivanja troška financiranja države u inozemstvu, procijenjen prinosom na njemačku državnu obveznicu i razlikom prinosa na osnovi indeksa EMBI za Hrvatsku, zadržao se krajem prošle godine. Nakon toga njegovo je kretanje bilo stabilno sve do lipnja 2013., kada se trošak inozemnog

financiranja povećao zbog globalnih kretanja, odnosno zbog najave Feda o mogućem postupnom smanjenju poticajnih mjera. Ipak, povoljnije uvjete financiranja države nego u istom razdoblju prošle godine potvrđuje zahtijevani prinos od 5,625% na državnu obveznicu izdanu u travnju 2013. (u usporedbi sa zahtijevanim prinosom od 6,25% na inozemno izdanje državne obveznice iz travnja 2012.). Pad zahtijevanog prinosa ostvaren je unatoč gubitku investicijskoga kreditnog rejtinga zemlje kod dvije agencije za procjenu rejtinga i još uvijek odgođenom oporavku hrvatskoga gospodarstva, što upućuje na to da su prevladavajući utjecaj na smanjenje cijene zaduživanja imali globalni učinci, odnosno povećana sklonost preuzimanju rizika i visoka likvidnost na međunarodnim financijskim tržištima.

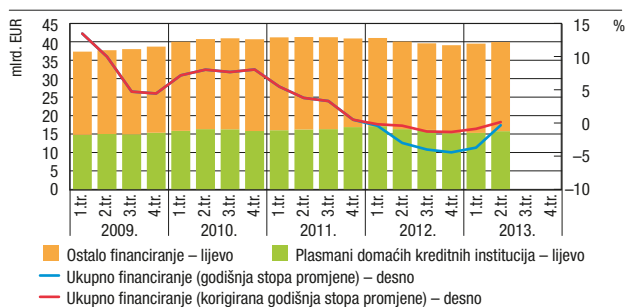
Povoljniji uvjeti zaduživanja države u inozemstvu odrazili su se i na uvjete financiranja na domaćem tržištu, a takvim kretanjima pridonijela je i politika visoke likvidnosti domaćega

Slika 25. Domaći i inozemni troškovi financiranja

Izvori: Bloomberg; MF; HNB

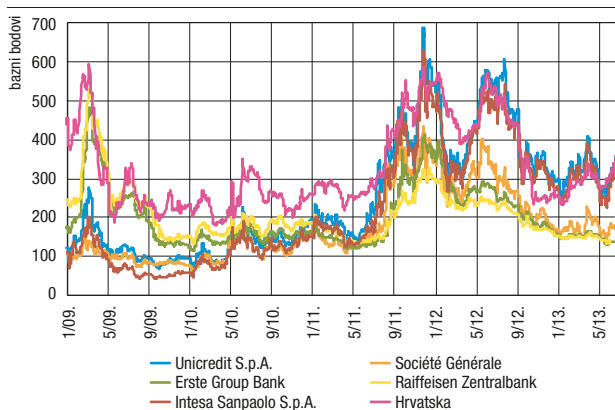
Slika 27. Financiranje poduzeća prema izvorima

Napomena: Ostalo financiranje uključuje zaduživanje poduzeća kod domaćih društava za leasing i izravno zaduživanje kod HBOR-a te zaduživanje kod inozemnih banaka i vlasnički povezanih poduzeća u inozemstvu. Korigirana godišnja stopa promjene ukupnog financiranja izračunata je na osnovi podataka iz kojih je isključen učinak preuzimanja kredita brodogradilištima od strane Ministarstva financija te učinak transakcija jedne poslovne banke, koja je, radi smanjenja djelomično nadoknadih i nenadoknadih plasmana, prenijela ukupno 5,6 mlrd. kuna svojih potraživanja na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke (što je prouzročilo i smanjenje inozemnog duga te banke).

Izvori: Hanfa (izračun HNB-a); HNB

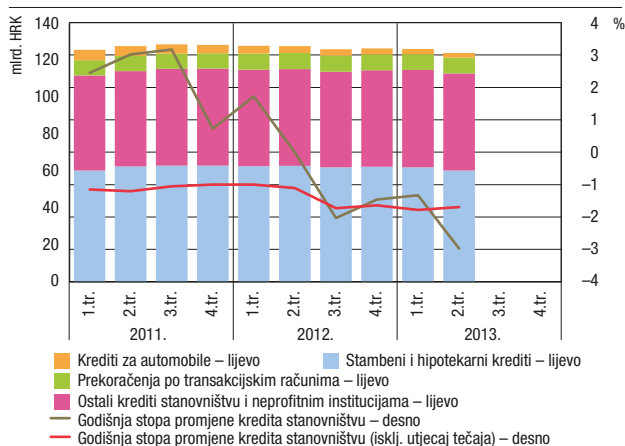
Slika 26. Kretanje premije osiguranja od kreditnog rizika (CDS) za Hrvatsku i odabrane banke majke domaćih banaka

Napomena: Premija osiguranja od kreditnog rizika jest godišnji relativni iznos premije koju kupac CDS-a plaća kako bi se zaštitio od kreditnog rizika povezanog s izdavateljem nekog instrumenta.

Izvor: Bloomberg

Slika 28. Krediti stanovništvu prema namjeni

Izvor: HNB

monetarnog sustava, koju već niz godina provodi HNB. Kamatne stope na jednogodišnje trezorske zapise Ministarstva financija, nakon kontinuiranog smanjivanja tijekom 2012. godine, na početku 2013. spustile su se na najniže zabilježene razine, a takve su ostale i tijekom sljedećih šest mjeseci.

Premije osiguranja od kreditnog rizika (engl. *credit default swap* ili, skraćeno, CDS) za obveznice banaka majki pet najvećih banaka u Hrvatskoj blago su porasle tijekom prvog tromjesečja 2013., no do kraja lipnja spustile su se na razinu gotovo jednaku onoj s kraja prošle godine. Pritom je za talijanske banke CDS i nadalje na višoj razini u odnosu na ostale promatrane banke. Što se tiče troškova inozemnih izvora sredstava banaka u Hrvatskoj, primjetljivo je njihovo blago smanjenje, koje se nije znatnije odrazilo na obujam inozemnog financiranja banaka kćeri u Hrvatskoj. Naime, banke su povećanje domaćih plasmana najvećim dijelom financirale smanjenjem svoje inozemne aktive, a ne inozemnim zaduživanjem. Također, trend razduživanja banaka prema inozemstvu, prisutan u 2012. godini, zaustavio se u prvoj polovini 2013. godine.

Uvjeti financiranja nefinancijskih poduzeća na domaćem tržištu tijekom 2013. postali su malo povoljnijima, posebice ako se promatraju kratkoročni krediti banaka. Kod kamatnih stopa na dugoročne kredite banaka poduzećima također je zabilježeno blago smanjenje. Kod kamatnih stopa na kredite stanovništvu nije bilo promjena u promatranom razdoblju, pa su uvjeti financiranja ovog sektora i nadalje relativno nepovoljni, bez obzira na to je li riječ o stambenim ili drugim oblicima kreditiranja.

Ukupno financiranje poduzeća u prvoj se polovini 2013. povećalo, čemu je u većoj mjeri pridonio porast domaćeg duga poduzeća, a u manjoj mjeri i prirast njihova inozemnog duga. Povećanje duga poduzeća odnosilo se i na privatna i na državna poduzeća, pri čemu je rast kredita poduzećima u većinskom državnom vlasništvu opet bio malo snažniji. Domaćem financiranju poduzeća pozitivan doprinos dao je i nastavak odobravanja kredita u okviru Programa razvoja gospodarstva posredstvom HBOR-a, čija je provedba osigurana spuštanjem stope obvezne pričuve u 2012. godini. U prvih šest mjeseci 2013. putem spomenutog Programa poslovne su banke plasirale približno 0,6 mlrd. kuna kredita, pa je ukupni iznos tako plasiranih sredstava dosegao 1,3 mlrd. kuna, odnosno 37,8% njegova potencijala kod poslovnih banaka (3,4 mlrd. kuna).

Promatran na godišnjoj razini, ukupni dug poduzeća na kraju prve polovine 2013. bio je približno jednak onome s kraja lipnja 2012. godine (isključujući učinak preuzimanja duga brodogradilišta koji je postao dug države, kao i učinak prenošenja loših plasmana jedne poslovne banke na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke). To potvrđuje kako znatnije dinamiziranje financiranja poduzeća još nije započelo. Povoljnija kretanja moguće je očekivati tek nakon što se promijene uvjeti na strani ponude, ali i na strani potražnje za kreditima. Naime, nesklonost banaka preuzimanju novih rizika te visoka razina ukupnog duga poduzeća i tekuća faza poslovnog ciklusa glavna su ograničenja za snažniji oporavak plasmana, na koja središnja banka ne može izravno utjecati. HNB ekspanzivnom monetarnom politikom može osigurati povoljnu likvidnost sustava, što u cijelom razdoblju nakon izbijanja krize i čini.

Za razliku od poduzeća, kod sektora stanovništva u 2013. godini ne bilježi se prirast kreditiranja. Nepromijenjeni uvjeti financiranja, zajedno s potisnutom potražnjom zbog nepovoljnih kretanja na tržištu rada i neizvjesnosti glede budućih kretanja, i nadalje ograničavaju kreditnu aktivnost usmjerenu na

ovaj sektor, pa je godišnji pad ukupnih kredita stanovništvu na kraju svibnja iznosio 1,7%. Promatrano prema namjeni, najvećim smanjenjem istaknuli su se krediti za kupnju automobila, dok se umjeren pad bilježi i kod stambenih kredita.

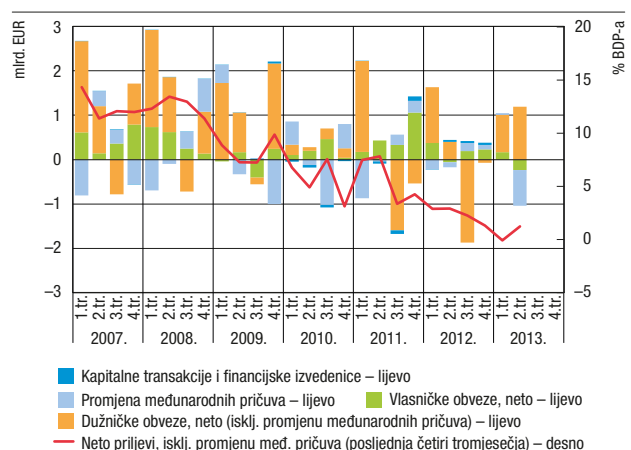
7.1. Tokovi kapitala između Hrvatske i inozemstva

Neto priljev kapitala iz inozemstva u prvom polugodištu 2013. bio je otprilike na razini ostvarenoj u istom razdoblju prethodne godine. Pritom su primjetljive promjene u strukturi priljeva, uz snažniji priljev dužničkoga kapitala, kojim je nadoknađen pad vlasničkih ulaganja u Hrvatsku. Tako je na kapitalnom i financijskom računu platne bilance, isključujući promjenu međunarodnih pričuva, zabilježen neto priljev kapitala od 2,0 mlrd. EUR. Istodobno su se znatno povećale međunarodne pričuve.

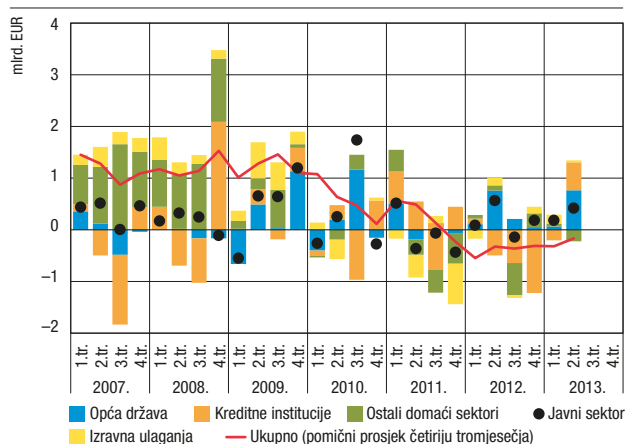
Na osnovi vlasničkih ulaganja u prvom polugodištu 2013. ostvaren je neto odljev kapitala. Naime, uz vrlo skromne iznose novih vlasničkih ulaganja, i to samo u manjem broju djelatnosti, negativno je na visinu ostvarenih izravnih i portfeljnih ulaganja utjecalo to što su strani ulagači svoje vlasničke udjele u pojedinim domaćim poduzećima prodali rezidentima RH. Neto odljev kapitala bio bi još izrazitiji da, posebno u prva dva mjeseca, određeni broj inozemnih vlasnika svoja dužnička potraživanja prema domaćim poduzećima nije pretvorio u vlasnički udio, što je u manjoj mjeri pridonijelo smanjenju inozemnog duga, ali i povećanju izravnih vlasničkih ulaganja. Osim toga, negativan predznak zadržane dobiti, prije svega u telekomunikacijskom sektoru i u djelatnosti financijskog posredovanja, posljedica je manje dobiti, koja je bila niža od ukupno isplaćenih dividenda.

Glavninu neto dužničkih priljeva kapitala u prvom polugodištu 2013. ostvarile su država i kreditne institucije. Pogoršanje inozemne pozicije države pritom je prije svega posljedica tranjavskog izdanja obveznica na američkom tržištu u vrijednosti od 1,5 mlrd. USD, od čega su oko dvije trećine upisali inozemni ulagači. Povećale su se i neto dužničke obveze kreditnih institucija. Naime, u prvom tromjesečju 2013. banke su povukle znatan iznos inozemne financijske imovine i time, unatoč

Slika 29. Tokovi na kapitalnom i financijskom računu

Slika 30. Transakcije bruto inozemnog duga po sektorima

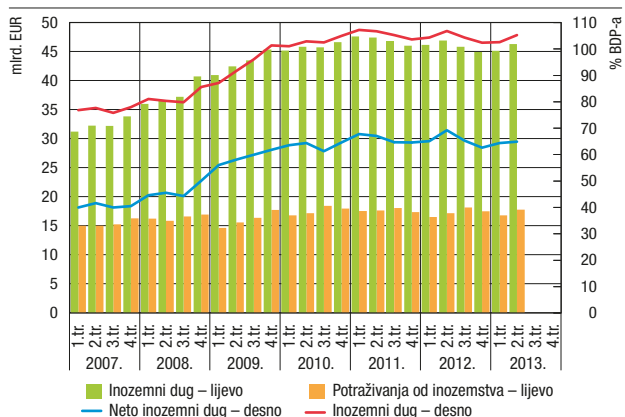
Napomena: Podaci za treće tromjesečje 2012. odnose se na srpanj.

Izvor: HNB

popratnom razduživanju, pogoršale svoju inozemnu poziciju. Nakon četiri uzastopna tromjesečja razduživanja, u drugom su tromjesečju 2013. kreditne institucije povećale svoje obveze prema inozemstvu, i to znatno više nego što su povećale svoju inozemnu financijsku imovinu, čime su svoju inozemnu poziciju dodatno pogoršale. Pogoršanje neto inozemne pozicije ostalih domaćih sektora tijekom prvog polugodišta prije svega odražava zaduživanje nekolicine poduzeća kod vlasnički povezanih društava u inozemstvu početkom godine. Pogoršanje neto dužničke pozicije spomenutih domaćih sektora odrazilo se i na ukupnu neto inozemnu poziciju (stanje međunarodnih ulaganja), koja nakon pogoršanja za 0,5 mlrd. EUR u prvome polugodištu čini -91,0% BDP-a.

Ranjivost domaćih sektora povezana s pogoršanjem njihove neto dužničke pozicije prema inozemstvu ublažena je snažnim rastom međunarodnih pričuva, za 0,8 mlrd. EUR u prvih šest mjeseci 2013. Rast pričuva bio je prije svega odraz znatnog priljeva deviza zbog inozemnog zaduživanja države, pri čemu je dio sredstava središnja banka otkupila, a dio država položila kao

Slika 31. Bruto i neto inozemni dug

Napomena: Neto inozemni dug izračunat je kao stanje bruto inozemnog duga umanjenog za dužnička potraživanja prema inozemstvu.

Izvor: HNB

devizni depozit kod HNB-a. Za razliku od toga, prodaja deviza poslovnim bankama u travnju djelovala je na smanjenje pričuva. Na kraju lipnja međunarodne su pričuve tako iznosile 12,0 mlrd. EUR, što je dostatno za pokriće 7,7 mjeseci uvoza robe i usluga.

Bruto inozemni dug u prvom se polugodištu 2013. povećao za 1,2 mlrd. EUR, isključujući li se utjecaj međuvalutnih i ostalih promjena, čemu je najviše pridonijelo zaduživanje središnje države, a povećale su se i obveze kreditnih institucija. Također je primjetljiv blag rast inozemnih obveza ostalih domaćih sektora (uključujući obveze na osnovi izravnih ulaganja), što se prije svega odnosi na privatna poduzeća, dok su se javna poduzeća i nebankarske financijske institucije nastavili razduživati. Tako je na kraju lipnja bruto inozemni dug iznosio 46,2 mlrd. EUR odnosno 104,9% BDP-a (ostvarenog u posljednja četiri tromjesečja). Budući da se istodobno povećala inozemna imovina domaćih sektora, ponajviše središnje banke, rast neto inozemnog duga u prvom polugodištu 2013. bio je malo slabije izražen (1,0 mlrd. EUR) te je na kraju lipnja iznosio 28,6 mlrd. EUR, što čini 64,7% BDP-a.

8. Monetarna politika

Hrvatska narodna banka nastavila je u prvoj polovini 2013. godine s politikom podržavanja visoke kunske likvidnosti monetarnog sustava, ne dovodeći pritom u pitanje održavanje stabilnosti tečaja domaće valute. U prvih šest mjeseci HNB je deviznim transakcijama, koje je obilježio otkup deviza od države te prodaja deviza poslovnim bankama, osigurao kunsku i deviznu likvidnost tržišta i stabilan tečaj domaće valute. Kada je riječ o kretanju monetarnih i kreditnih agregata, u odnosu na prethodnu godinu zabilježena su malo povoljnija kretanja, no u uvjetima odgođenog oporavka gospodarstva nije bilo znatnijeg dinamiziranja njihova rasta.

Ukupnim deviznim transakcijama središnja je banka u prvom polugodištu 2013. godine neto otkupila 208 mil. EUR, odnosno neto kreirala 1,6 mlrd. kunske likvidnosti. Pritom je HNB od države neto otkupio 423 mil. EUR i time kreirao 3,2 mlrd. kuna likvidnosti, dok je poslovnim bankama na intervenciji u travnju prodao 215 mil. EUR i tako povukao 1,6 mlrd. kuna. Kupnja deviza od države uslijedila je nakon njezina zaduživanja u inozemstvu, dok je prodaja deviza poslovnim bankama ostvarena kako bi se zaustavili deprecijacijski pritisci na deviznom tržištu.

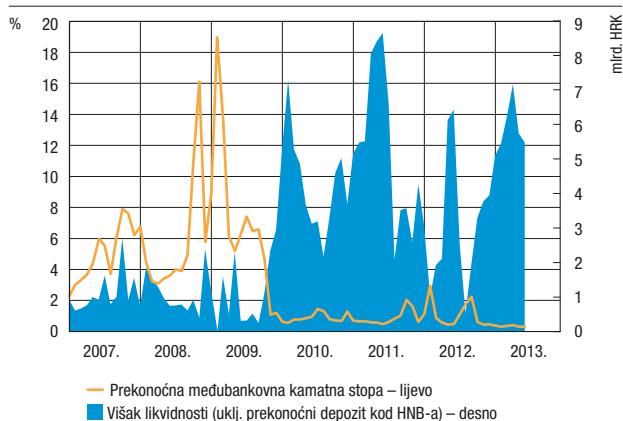
Kreiranjem primarnog novca središnja je banka povećala likvidnost bankovnog sustava, što potvrđuje ekspanzivno usmjerenje monetarne politike. Tako su u prvih šest mjeseci 2013. kreditne institucije raspolagale s prosječnim viškom kunske likvidnosti od 5,9 mlrd. kuna, što je gotovo dvostruko više od prosjeka iz 2012. godine. Od kraja travnja, u skladu s Odlukom o smanjenju stope remuneracije prekonoćnih depozita kod središnje banke s 0,25% na 0%, poslovne se banke više ne koriste prekonoćnim depozitom, pa cjelokupnim viškom likvidnosti raspolažu na svojim računima za namiru kod HNB-a. Visoka razina likvidnosti ogledala se i u niskim prekonoćnim kamatnim stopama na međubankovnom tržištu i niskim kamatnim stopama na trezorske zapise MF-a.

Kada je riječ o tečaju domaće valute, u razdoblju od siječnja do kraja lipnja 2013. godine prosječni tečaj kune prema euru iznosio je 7,57 EUR/HRK, što je za 0,7% više od prosjeka

prethodne godine. Postupno slabljenje kune prema euru trajalo je od početka godine do sredine travnja, nakon čega se tečaj stabilizirao, a potkraj polugodišta počeo je postupno jačati, što se može povezati s uobičajenim sezonskim kretanjima. Što se tiče tečaja kune prema drugim važnim svjetskim valutama, u prvih šest mjeseci 2013. kuna je umjereno ojačala prema švicarskom franku, dok je prema američkom dolaru bila na sličnim razinama kao i na kraju prethodne godine. Takva kretanja ponajviše su odraz kretanja tečaja američkog dolara i švicarskog franka prema euru na svjetskom financijskom tržištu.

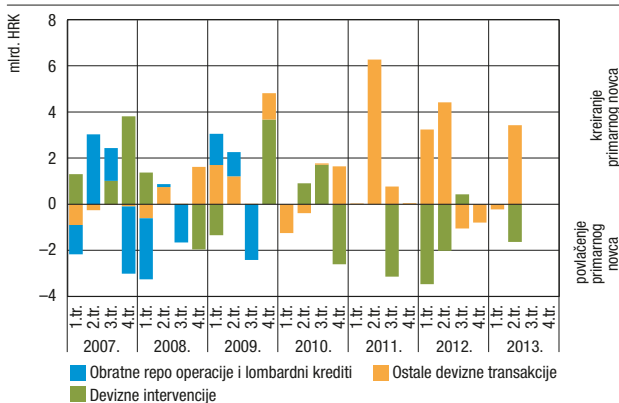
Međunarodne pričuve HNB-a porasle su u prvih šest mjeseci 2013. godine zbog deviznog priljeva od inozemnog zaduživanja države. Dio pristiglih sredstava je otkupljen, a dio je država deponirala kao devizni depozit kod HNB-a, što je sve zajedno utjecalo na porast pričuva. U suprotnom smjeru, odnosno na smanjenje međunarodnih pričuva, najveći utjecaj imala

Slika 33. Likvidnost banaka i prekonoćna međubankovna kamatna stopa

Izvor: HNB

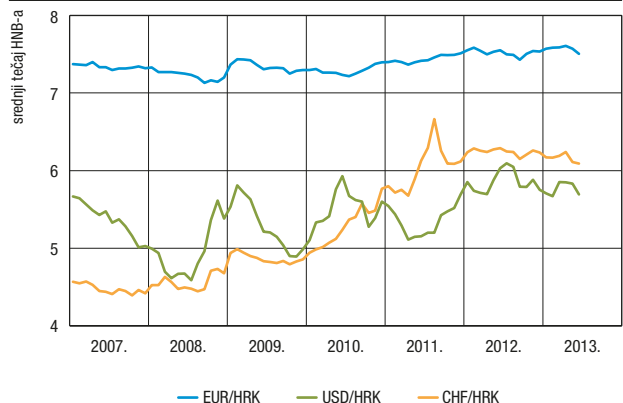
Slika 32. Tokovi formiranja primarnog novca (M0)

Napomena: U ostale devizne transakcije ubrajaju se kupoprodaje deviza s MF-om i ugovori o razmjeni (devizni swap) s poslovnim bankama. Pozitivne vrijednosti odražavaju kupnju deviza.

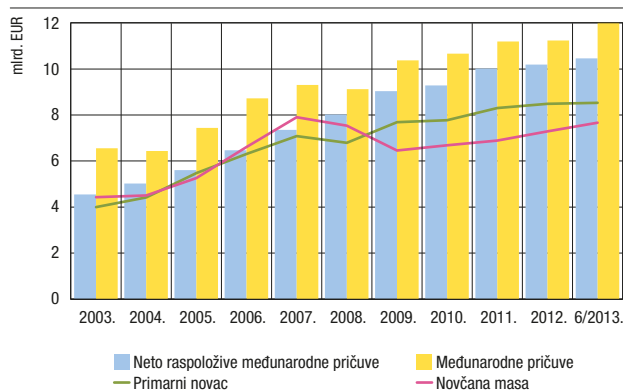
Izvor: HNB

Slika 34. Nominalni tečajevi EUR/HRK, USD/HRK i CHF/HRK

Izvor: HNB

Slika 35. Međunarodne pričuve HNB-a i monetarni agregati

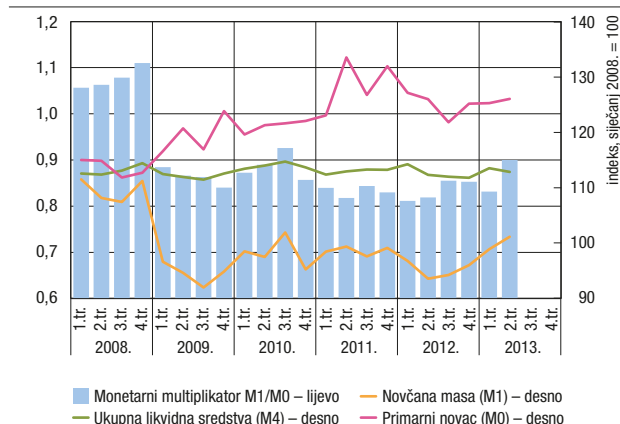
Napomena: Neto raspoložive pričuve definirane su kao međunarodne pričuve umanjene za inozemnu pasivu, obveznu pričuvenu u devizama, opću i posebnu alokaciju posebnih prava vučenja iz 2009. godine, devizne depozite države te izvanbilančne obveze (ugovori o razmjeni, engl. swap).

Izvor: HNB

je prodaja deviza poslovnim bankama. Na kraju lipnja 2013. ukupne bruto međunarodne pričuve iznosile su 12,0 mlrd. EUR i bile su za 0,8 mlrd. EUR (7,0%) veće nego na kraju 2012. godine. Neto raspoložive pričuve u istom su razdoblju porasle za 0,3 mlrd. EUR (2,6%), te su na kraju lipnja doseglye 10,5 mlrd. EUR. Tako razina pričuva u Hrvatskoj i nadalje znatno premašuje iznos primarnog novca (M0) ili novčane mase (M1).

Najširi monetarni agregat M4 povećao se u prvoj polovini 2013. godine za 0,8%, ako se isključi utjecaj tečaja, što je malo povoljnije u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kada je

Slika 36. Monetarni agregati i monetarni multiplikator indeks kretanja desezoniranih vrijednosti deflaciranih indeksom potrošačkih cijena

Izvor: HNB

zabilježeno njegovo smanjenje od -0,2%. U strukturi ukupnih likvidnih sredstava u tekućoj godini zabilježen je relativno snažan rast novčane mase (M1), i to ponajprije na osnovi povećanja depozitnog novca poduzeća, što se može povezati s učincima fiskalizacije. U istom razdoblju štedni i oročeni depoziti ostvarili su umjeren pad. Na kretanje realnih monetarnih agregata u prvoj polovini godine povoljno se odrazilo usporavanje inflacije potrošačkih cijena, pa su realne desezonirane vrijednosti novčane mase (M1) i ukupnih likvidnih sredstava (M4) od početka 2013. godine blago porasle.

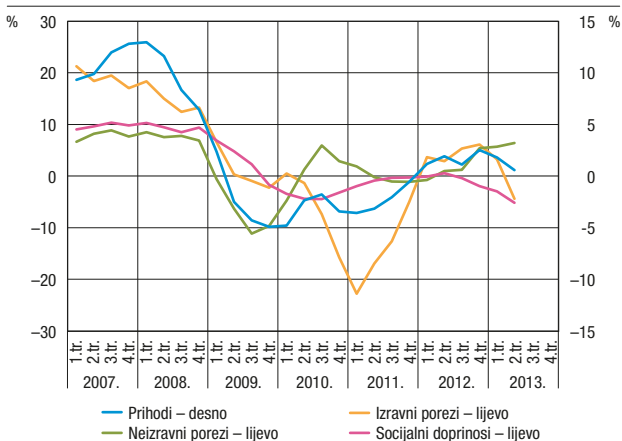
9. Javne financije

Prihodi konsolidirane opće države u razdoblju od siječnja do lipnja 2013. godine smanjeni su za 0,7% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Padu prihoda najviše su pridonijeli prihodi od poreza na dobit, i to zbog uvođenja neoporeziviranja reinvestirane dobiti od siječnja tekuće godine te pada dobiti gospodarskih subjekata u 2012. Znatno doprinos smanjenju ukupnih prihoda dali su i prihodi od socijalnih doprinosa ponajviše zbog baznog učinka smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje te jednokratne naplate poreznog duga u svibnju prošle godine. S druge strane, najveći pozitivan učinak na kretanje ukupnih prihoda imali su prihodi od poreza na dodanu vrijednost. To je, pak, uvelike rezultat izmjena u poreznom zakonodavstvu, koje se odnose na povećanje osnovne stope PDV-a u ožujku 2012., ukidanje nulte stope PDV-a i primjenu stope od 5% na istu skupinu proizvoda od siječnja ove godine te uvođenje fiskalnih blagajni. Osim toga, porastu

prihoda od PDV-a znatno je pridonio i porast robnog uvoza u lipnju, što je bilo izazvano promjenama u trgovinskim režimima nakon pristupanja Hrvatske EU-u.

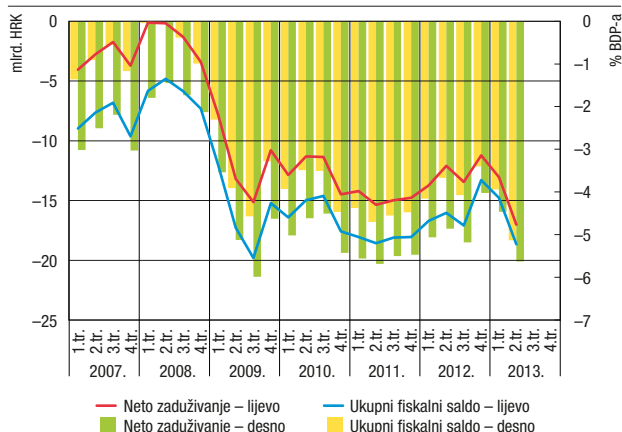
Rashodi konsolidirane opće države s uključenom nabavom nefinancijske imovine povećani su u prvoj polovini 2013. godine za 8,5% na godišnjoj razini. Takva kretanja najvećim su dijelom posljedica saniranja dugova zdravstvenih ustanova i HZZO-a, što se odrazilo na snažan porast rashoda za socijalne naknade. Zbog porasta javnoga duga zamjetljivo su se povećali i rashodi za kamate, a snažno su porasli i rashodi za subvencije zbog drugačije dinamike isplate potpora u poljoprivredi tijekom godine. Od glavnih kategorija rashoda znatnije su jedino smanjeni rashodi za zaposlene, što se uglavnom može povezati s baznim učinkom smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje te sa smanjenjem plaća u javnim i državnim službama za 3% od ožujka ove godine.

Slika 37. Prihodi konsolidirane opće države
godišnje stope promjene pomičnih zbrojeva četiriju tromjesečja

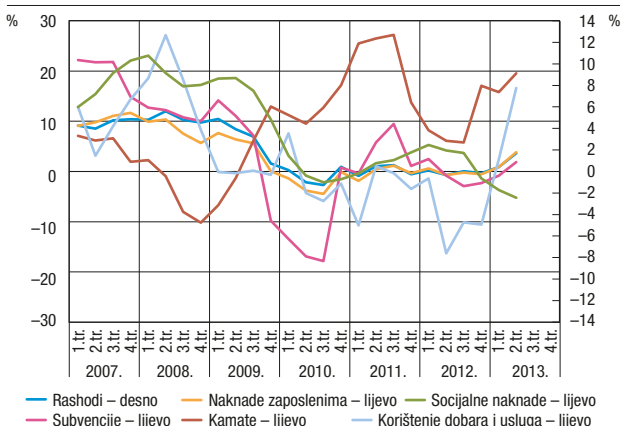
Napomena: Od siječnja 2008. konsolidirana opća država ne obuhvaća HAC.
Izvor: MF (izračun HNB-a)

Slika 39. Saldo konsolidirane opće države
pomični zbrojevi četiriju tromjesečja

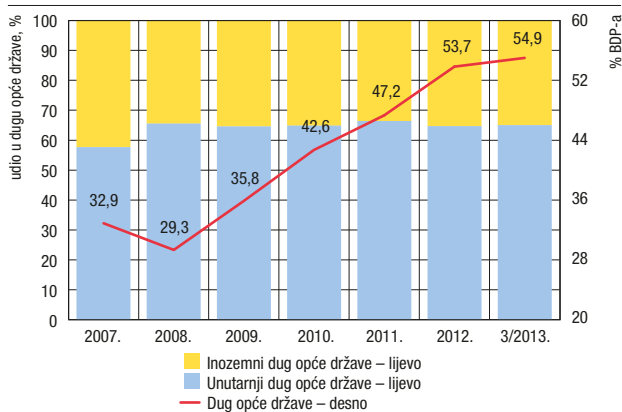
Izvor: MF (izračun HNB-a)

Slika 38. Rashodi konsolidirane opće države
godišnje stope promjene pomičnih zbrojeva četiriju tromjesečja

Napomena: Od siječnja 2008. konsolidirana opća država ne obuhvaća HAC. Rashodi uključuju izdatke za nabavu nefinancijske imovine.
Izvor: MF (izračun HNB-a)

Slika 40. Dug opće države
stanje na kraju razdoblja

Napomena: Od siječnja 2008. konsolidirana opća država ne obuhvaća HAC. Za izračun omjera duga opće države i BDP-a na kraju ožujka 2013. korišten je zbroj tromjesečnih vrijednosti BDP-a u posljednja četiri tromjesečja.
Izvor: HNB

Kapitalna ulaganja opće države u obliku nabave nefinancijske imovine povećala su se u promatranom razdoblju gotovo za dvije petine, što odražava povećana ulaganja središnje države, dok je investicijska aktivnost lokalne države bila jednaka onoj u prvih šest mjeseci prošle godine.

Ukupni fiskalni manjak opće države u prvih šest mjeseci ove godine iznosio je 12,6 mlrd. kuna, što je za 5,6 mlrd. kuna više nego u istom razdoblju prošle godine. Pritom je cjelokupni iznos manjka ostvaren na razini konsolidirane središnje države, dok je lokalna država imala uravnotežen saldo. S obzirom na to

da su kretanja prihoda nepovoljnija nego što je Ministarstvo financija očekivalo, a rashodi za dugove u zdravstvu znatno veći od onih predviđenih proračunom za 2013., manjak je gotovo dosegnuo iznos predviđen za cijelu 2013. godinu.

Država je potrebe za financiranjem manjka u prvoj polovini godine osigurala novim zaduživanjem te se nastavio snažan rast javnoga duga. U prvom tromjesečju potrebna sredstva većinom su osigurana izdavanjem trezorskih zapisa i kreditima, a početkom drugog tromjesečja država je izdala inozemnu obveznicu vrijednu 1,5 mlrd. USD.

10. Upravljanje međunarodnim pričuvama

Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, koje su, na temelju Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, dio bilance središnje banke. Način upravljanja pričuvama prilagođen je utvrđenoj monetarnoj i deviznoj politici, pri čemu se u upravljanju međunarodnim pričuvama središnja banka rukovodi prije svega načelima likvidnosti i sigurnosti. Međunarodne pričuve RH čine sva potraživanja i novčanice u konvertibilnoj stranoj valuti te sredstva u posebnim pravima vučenja.

10.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama

10.1.1. Institucionalni i organizacijski okvir upravljanja međunarodnim pričuvama

Savjet HNB-a određuje strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama te odobrava okvir upravljanja rizicima. Komisija za upravljanje međunarodnim pričuvama razvija strategije ulaganja međunarodnih pričuva u skladu s ciljevima i kriterijima koje je postavio Savjet HNB-a te donosi taktičke odluke u upravljanju međunarodnim pričuvama, vodeći računa prije svega o tržišnim uvjetima.

10.1.2. Načela upravljanja međunarodnim pričuvama te rizici u upravljanju međunarodnim pričuvama

Središnja banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske na osnovi načela likvidnosti i sigurnosti ulaganja (članak 19. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci). Pritom održava visoku likvidnost pričuva i primjerenu izloženost rizicima te, uz dana ograničenja, nastoji ostvariti povoljne stope povrata svojih ulaganja.

Rizici prisutni u upravljanju međunarodnim pričuvama ponajprije su financijski rizici, dakle kreditni, kamatni i valutni rizik, no pozornost se pridaje i likvidnosnom i operativnom riziku. HNB ograničava izloženost kreditnom riziku ulaganjem u obveznice država visokog rejtinga, u kolateralizirane depozite i u nekolateralizirane depozite koji se plasiraju samo u financijske institucije najvišega kredibiliteta. Kamatni rizik, odnosno rizik pada vrijednosti portfelja međunarodnih pričuva zbog mogućeg porasta kamatnih stopa kontrolira se primjenom tzv. referentnih portfelja (engl. *benchmark portfolios*) kao i ulaganjem dijela međunarodnih pričuva u portfelj koji se drži do dospeljeća. Valutni rizik proizlazi iz fluktuacije međuvalutnih odnosa između kune i eura te između kune i američkog dolara. Likvidnosni rizik kontrolira se ulaganjem pričuva u lako utržive obveznice te djelomično u depozitne instrumente s kratkim dospeljećem. Operativni rizik kontrolira se strogim razdjeljivanjem funkcija i odgovornosti, točno propisanim metodologijama i procedurama te redovitim unutarnjim i vanjskim revizijama.

10.1.3. Način upravljanja međunarodnim pričuvama

Prema Odluci o upravljanju međunarodnim pričuvama Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama na dva načina, u skladu s vlastitim odrednicama i u skladu s preuzetim obvezama, ovisno o načinu formiranja međunarodnih pričuva.

Dijelom međunarodnih pričuva koji je formiran otkupom deviza od banaka i Ministarstva financija, na osnovi članstva u Međunarodnom monetarnom fondu, iz prihoda od ulaganja međunarodnih pričuva i druge imovine koja pripada središnjoj banci, HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama. Drugim dijelom pričuva, formiranim na osnovi izdvojenoga deviznog dijela obvezne pričuve, depozita Ministarstva financija, repo ugovora s bankama, *swap* intervencija na domaćem deviznom tržištu, članstva u MMF-u i druge imovine koja je vlasništvo drugih pravnih osoba, HNB upravlja u skladu s preuzetim obvezama, a radi zaštite od valutnoga i kamatnog rizika.

Dio međunarodnih pričuva kojim HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama može se držati u portfeljima za trgovanje i u portfeljima koji se drže do dospeljeća (engl. *held-to-maturity*). Portfelji za trgovanje sadržavaju financijske instrumente namijenjene trgovanju i važni su za održavanje dnevne likvidnosti međunarodnih pričuva. Minimalna dnevna likvidnost i instrumenti ulaganja portfelja za trgovanje namijenjeni održavanju dnevne likvidnosti određeni su i u skladu s relevantnom odlukom guvernera. Portfelji za trgovanje vrednuju se po tržišnoj (fer) vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Portfelji koji se drže do dospeljeća obuhvaćaju vrijednosnice s fiksnim isplatama i fiksnim dospeljećem koje HNB namjerava i može držati do dospeljeća, a vrednuju se po amortiziranom trošku.

U terminologiji izvješćivanja o međunarodnim pričuvama HNB-a upotrebljavaju se još pojmovi bruto i neto pričuve. Pod pojmom bruto pričuva podrazumijevaju se ukupne međunarodne pričuve. Neto pričuve obuhvaćaju dio pričuva kojima HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama.

10.2. Međunarodne pričuve HNB-a u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013.

Ukupne međunarodne pričuve HNB-a na dan 30. lipnja 2013. iznosile su 12.020,37 mil. EUR, što je za 784,58 mil. EUR ili 7,0% više u odnosu na njihovo stanje posljednjeg dana 2012. godine, kad su iznosile 11.235,79 mil. EUR. Neto međunarodne pričuve, u koje nisu uključeni devizna obvezna pričuva, posebna prava vučenja (engl. *special drawing rights* ili, skraćeno, SDR) kod MMF-a kao ni sredstva Ministarstva financija, porasle su u prvih šest mjeseci 2013. za 264,83 mil. EUR ili za 2,6%, s razine od 10.197,37 mil. EUR na 10.462,20 mil. EUR. Osnovni činitelji promjene međunarodnih pričuva u prvom polugodištu 2013. bili su otkup i prodaja deviza Ministarstvu financija RH te prodaja deviza bankama putem intervencija.

Tablica 1. Mjesečno kretanje međunarodnih pričuva HNB-a
na kraju razdoblja, u milijunima eura

Mjesec	Ukupne pričuve	Neto pričuve
Prosinac 2012.	11.235,79	10.197,37
Siječanj 2013.	11.080,17	10.061,73
Veljača 2013.	11.133,44	10.104,32
Ožujak 2013.	11.276,41	10.246,40
Travanj 2013.	12.058,71	10.449,52
Svibanj 2013.	12.049,23	10.484,37
Lipanj 2013.	12.020,37	10.462,20
Razlika		
VI. 2013. – XII. 2012.	784,58	264,83

Izvor: HNB

Tablica 3. Devizne intervencije HNB-a s bankama – usporedba prvih polugodišta 2012. i 2013.

u milijunima eura

	Kupnja deviza (1)		Prodaja deviza (2)		Razlika (1 – 2)	
	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.
Siječanj	0,00	0,00	327,00	0,00	0,00	0,00
Veljača	0,00	0,00	131,00	0,00	0,00	0,00
Ožujak	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Travanj	0,00	0,00	0,00	214,90	0,00	-214,90
Svibanj	0,00	0,00	266,40	0,00	0,00	0,00
Lipanj	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ukupno	0,00	0,00	724,40	214,90	0,00	-214,90

Izvor: HNB

Tablica 2. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu od 1. siječnja do 30. lipnja 2013.

prema tečaju na dan valute, u milijunima

	Kupnja (1)		Prodaja (2)		Razlika (1 – 2)	
	EUR	HRK	EUR	HRK	EUR	HRK
Domaće banke	0,00	0,00	214,90	1.634,91	-214,90	-1.634,91
Ministarstvo financija	582,16	4.410,85	159,00	1.207,63	423,16	3.203,22
Ukupno	582,16	4.410,85	373,90	2.842,54	208,26	1.568,31

Izvor: HNB

10.2.1. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu u prvom polugodištu 2013.

Hrvatska narodna banka intervenirala je tijekom prve polovine 2013. godine na domaćem deviznom tržištu kupnjom i prodajom deviza Ministarstvu financija te prodajom deviza bankama u Republici Hrvatskoj.

HNB je u prvom polugodištu 2013. intervenirao prodajom eura na deviznom tržištu u travnju u iznosu od 214,90 mil. EUR, čime se kunska likvidnost smanjila za 1.634,91 mil. kuna. Otkupa deviza od banaka u prvih šest mjeseci 2013. nije bilo.

HNB je od Ministarstva financija u prvih šest mjeseci 2013. otkupio 582,16 mil. EUR, dok je u istom razdoblju Ministarstvu financija prodano 159,00 mil. EUR. Time je u optjecaj pušteno neto 3.203,22 mil. kuna.

10.2.2. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva

HNB ulaže sredstva kod financijskih institucija i država najvišega kreditnog rejtinga, pri čemu se njihova ocjena kreditne sposobnosti temelji na rejtingima koje su objavile međunarodne agencije za procjenu rejtinga (Moody's, Standard & Poor's i FitchRatings) te na temelju interno razvijenog modela procjene kreditne sposobnosti. Ulaganja kod pojedinih financijskih institucija i zemalja ograničena su, čime se nastoji diversificirati kreditni rizik. Najveći dio deviznih portfelja HNB-a ulaže se u državne vrijednosne papire odabranih zemalja, instrumente međunarodnih financijskih institucija i središnjih banaka te obratne repo ugovore.

Struktura ulaganja međunarodnih pričuva promijenila se u prvom polugodištu 2013. u usporedbi s krajem 2012. ponajprije s obzirom na to da je HNB u okruženju niskih prinosa težio

ostvarenju viših stopa povrata, no i dalje se zadržavajući u istim okvirima izloženosti kreditnom i kamatnom riziku.

U okruženju još prisutne dužničke krize u Europi i nesigurnosti na financijskom tržištu, tijekom prvog polugodišta 2013. bile su i nadalje na snazi postrožene odrednice ulaganja u pojedine države i banke.

Tablica 4. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva na dan 30. lipnja 2013.

u postocima

Ulaganja	30. VI. 2013.		31. XII. 2012.	
	Neto pričuve	Ukupne pričuve	Neto pričuve	Ukupne pričuve
1. Države				
Državne obveznice	68,99	60,04	65,70	59,63
Obratni repo ugovori	2,34	8,21	1,89	2,73
Središnje banke	11,16	10,17	13,32	15,82
Osigurane obveznice	1,94	1,69	2,45	2,22
2. Međunarodne financijske institucije				
Depoziti	0,29	3,19	0,30	3,41
Vrijednosni papiri	10,44	9,09	11,11	10,08
Obratni repo ugovori	2,33	3,09	1,28	1,16
3. Banke				
Depoziti	0,00	1,06	0,01	0,01
Vrijednosni papiri ^a	2,51	3,46	3,96	4,94
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00

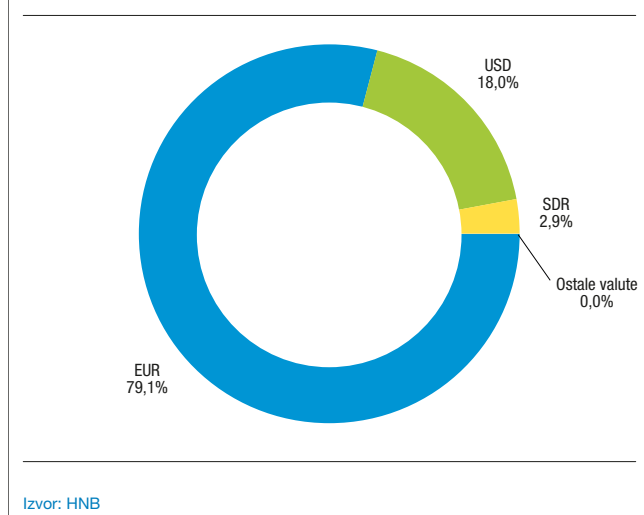
^a Odnosi se na vrijednosne papire banaka za čija izdanja jamče njemačke savezne zemlje.
Izvor: HNB

Valutna struktura međunarodnih pričuva

Na dan 30. lipnja 2013. udio eura u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio je 79,07%, odnosno povećao se u usporedbi s krajem 2012. godine, kada je iznosio 77,81% (ponajprije zbog većeg iznosa eura na računu Ministarstva financija kod HNB-a). Udio američkog dolara, koji je na kraju 2012. u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio 19,05%, u istom se razdoblju smanjio, pa je na posljednji dan prvog polugodišta 2013. iznosio 18,00%. Udio SDR-a također je snižen, i to s 3,14% na 2,93% ukupnih međunarodnih pričuva, zbog više razine ukupnih pričuva.

Dijelom pričuva koji je prikupljen na osnovi izdvojene devizne obvezne pričuve, deviznih sredstava Ministarstva financija i repo poslova s inozemnim bankama HNB se ne izlaže valutnom riziku, već ta sredstva ulaže u istoj valuti u kojoj su i pristigla na račune HNB-a, odnosno u valuti u kojoj je stvorena obveza.

Slika 41. Valutna struktura ukupnih međunarodnih pričuva na dan 30. lipnja 2013.

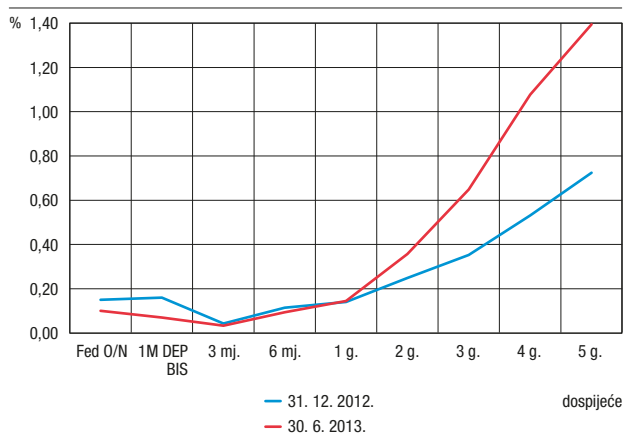
Rezultati i analiza upravljanja deviznim portfeljima HNB-a u prvom polugodištu 2013.

Sredstva međunarodnih pričuva HNB-a ulagana su ponajprije u američke i njemačke državne vrijednosnice, ali i u vrijednosnice drugih razvijenih zemalja. U okruženju financijske krize koja i dalje ne posustaje, prinosi na spomenuta ulaganja i nadalje su izrazito niski.

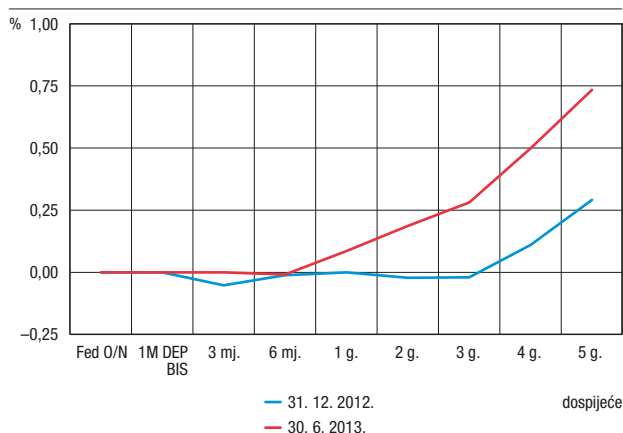
Instrumenti u koje se ulažu sredstva neto pričuva HNB-a dospijeća do jedne godine nisu u prvih šest mjeseci 2013. ostvarili znatniju promjenu prinosa ni na europskom ni na američkom tržištu i zadržali su se na razini oko nule. S druge strane, u izvještajnom razdoblju došlo je do znatnijeg porasta i ustrmljivanja američke i njemačke krivulje prinosa za dospijeća od jedne do pet godina, zbog čega je učinak obveznica duljih dospijeća bio negativan.

Neto međunarodne pričuve HNB-a sastoje se od eurskog i dolarskog portfelja za trgovanje te eurskog portfelja koji se drži

Slika 42. Krivulja prinosa američkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

Slika 43. Krivulja prinosa njemačkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

do dospijeća. Ulaganja neto međunarodnih pričuva štite se od kamatnog rizika (tj. od mogućnosti znatnijeg porasta kamatnih stopa) na dva načina: niskim prosječnim vremenom vezivanja (engl. *duration*) portfelja za trgovanje, čime se mogući gubici tih portfelja ograničavaju, te ulaganjem dijela sredstava u portfelj koji se drži do dospijeća. Takvim se smjernicama u ukupnosti, osim zaštite od kamatnog rizika, osigurava i primjerena zarada od ulaganja.

Neto eurskim portfeljem HNB-a u prvom polugodištu 2013. ostvaren je ukupan prihod od 42,00 mil. EUR, a dolarskim portfeljem za trgovanje u istom razdoblju ostvaren je prihod od 0,94 mil. USD.

11. Poslovanje kreditnih institucija

Utjecaji nepovoljnih kretanja u gospodarskom okružju na bankovni sustav u prvoj polovini 2013. ogledali su se u slaboj kreditnoj aktivnosti i daljnjoj materijalizaciji kreditnog rizika. Neizbježna posljedica produljene recesije koja je petu godinu zaredom vidljiva u padu ili stagnaciji gospodarske aktivnosti u zemlji bili su značajan pad dobiti banaka i narušena profitabilnost njihova poslovanja.

U prvoj polovini 2013. banke su ostvarile 1,3 mlrd. kuna dobiti (iz poslovanja koje će se nastaviti, prije oporezivanja), što je za 40,8% manji iznos dobiti nego u prvoj polovini prethodne godine. ROAA se smanjio na 0,6%, a ROAE na 3,5%. Pad dobiti banaka bio je ponajprije posljedica manje ostvarenih kamatnih prihoda od kredita, posebice od kredita danih trgovačkim društvima, te rasta troškova rezerviranja za gubitke u kreditnim portfeljima. Razlozi njihova porasta bili su otežana naplata kredita, odnosno rast kredita koji se ne mogu naplatiti u cijelosti, a zatim i naglašen oprez pri preuzimanju rizika koji je rezultirao blagim rastom kredita (2,0% efektivno) i višom razinom manje rizičnih, ali i manje izdašnih plasmana. Kreditni rast bio je uglavnom usmjeren prema trgovačkim društvima, pretežito u obliku kredita za obrtna sredstva i sindiciranih kredita, te prema sektoru državnih jedinica. Kod stanovništva se trend razduživanja nastavio već petu godinu, a u promatranom je razdoblju ključni utjecaj na smanjenje duga imao pad stambenih kredita. Izostanak snažnijeg oporavka kreditne aktivnosti i nastavak nepovoljnih gospodarskih kretanja utjecali su na daljnje pogoršavanje pokazatelja kvalitete kredita te je udio kredita klasificiranih u rizične skupine B i C na kraju lipnja 2013. dosegao 15,1%. Zamjetno je porastao udio B i C kredita u sektoru trgovačkih društava, na 26,9%, ponajviše pod utjecajem rasta kredita spomenutih rizičnih skupina u djelatnostima trgovine i građevinarstva.

Naglašeno razduživanje banaka prisutno u većem dijelu prošle godine u prvoj polovini 2013. zaustavljeno je, što je rezultiralo malim rastom imovine (1,3% efektivno). Povećanje izvora financiranja pretežito se zasnivalo na rastu depozita nerезидената, ali su izvori primljeni od većinskih stranih vlasnika nastavili opadati. Unatoč tome, oni su i nadalje činili znatan dio od 16,8% ukupnih izvora financiranja. Smanjili su se i domaći izvori financiranja, zbog umjerenog razduživanja banaka na domaćem financijskom tržištu. Među domaćim izvorima depoziti stanovništva ostali su stabilan izvor financiranja banaka, ali se njihov rast osjetno usporio, na 1,0% efektivnog polugodišnjeg rasta. Cjelokupni rast bilance zasnivao se na povećanju kunskih stavki, pa je primjetljivo bilo blago valutno restrukturiranje bilance banaka.

Isplata većeg dijela dobiti ostvarene u prošloj godini te dijela dobiti ostvarenih u prethodnim godinama imala je ključan utjecaj na blagi pad kapitala banaka. Istodobno su se ponešto manje izraženo smanjili ukupni kapitalni zahtjevi, pa se stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala tek neznatno smanjila, na 20,8%. Visoka stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala i visoki omjer bilančnoga kapitala i pasive i nadalje odražavaju zadovoljavajuću visinu i kvalitetu kapitala banaka.

11.1. Banke

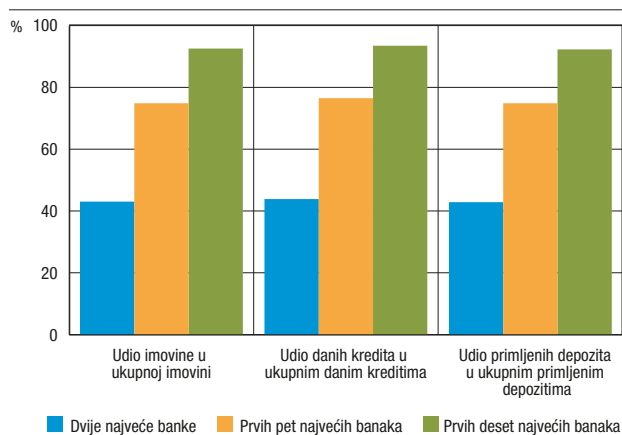
11.1.1. Strukturna obilježja

Na kraju lipnja 2013. u Republici Hrvatskoj poslovalo je 36 kreditnih institucija: 30 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica. U odnosu na kraj 2012. broj kreditnih institucija ostao je nepromijenjen. Imovina bankovnog sustava zadržana je na razini s kraja 2012., što je rezultat nominalno iste promjene imovine banaka i stambenih štedionica, ali suprotnog predznaka. Stoga se u strukturi imovine sustava na kraju prve polovine 2013. zadržao dominantan udio imovine banaka (uključujući jedinu štednu banku) od 98,2%, a preostalih 1,8% odnosilo se na imovinu stambenih štedionica.

Koncentriranost sustava blago se smanjila u usporedbi s krajem 2012. Pritom se udio prvih dviju banaka u tri ključna segmenta (imovini, kreditima i depozitima) i dalje zadržao razmjerno visokim, od oko 43,0% (Slika 44.). Najzamjetljivije smanjenje udjela vidljivo je kod prvih pet banaka, čiji se udio imovine i depozita u ukupnoj imovini i depozitima svih banaka smanjio za 0,7 postotnih bodova, a udio kredita za 0,6 postotnih bodova. Suprotno tome, sljedećih pet banaka zabilježilo je porast imovine, uglavnom na osnovi rasta depozita, kao i povećanja kreditne aktivnosti, što je naposljetku pokazatelj koncentracije deset najvećih banaka zadržalo gotovo nepromijenjenima. Tako je udio imovine prvih deset banaka na kraju lipnja 2013. iznosio 92,6%, kao i na kraju 2012., dok su se udjeli kredita i depozita neznatno promijenili i iznosili su 93,5% i 92,3%.

U prvih se šest mjeseci 2013. vlasnička struktura banaka nije promijenila. Ukupno je 16 banaka bilo u većinskom vlasništvu stranih dioničara, a 15 banaka u većinskom vlasništvu domaćih dioničara (Tablica 5.). Udio banaka u domaćem vlasništvu, zbog zamjetnih stopa rasta nekoliko banaka, povećao

Slika 44. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

Tablica 5. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka na kraju razdoblja

	XII. 2011.		XII. 2012.		VI. 2013.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	15	9,4	15	9,9	15	10,3
Domaće privatno vlasništvo	13	4,9	13	5,2	13	5,3
Domaće državno vlasništvo	2	4,5	2	4,8	2	5,0
Strano vlasništvo	17	90,6	16	90,1	16	89,7
Ukupno	32	100,0	31	100,0	31	100,0

Izvor: HNB

se na 10,3% imovine svih banaka. Najveći broj banaka u stranom vlasništvu (šest) pripadao je dioničarima iz Austrije, a imovina tih banaka činila je 60,6% ukupne imovine svih banaka. Potom su slijedile četiri banke u vlasništvu dioničara iz Italije, s ukupnim tržišnim udjelom od 18,5%. Nešto više od 10% ukupne imovine i po jednu banku u svojem vlasništvu imali su dioničari iz Francuske i Mađarske, dok je udio preostalih četiriju banaka, u vlasništvu dioničara iz San Marina, Turske, Švicarske i Srbije, bio neznatan.

11.1.2. Bilanca i izvanbilančne stavke

Imovina

Na kraju prve polovine 2013. imovina banaka zadržala se na razini s kraja 2012. godine (Tablica 6.). Trend smanjenja ukupne imovine banaka, koji je bio prisutan u većem dijelu prošle godine, nastavio se i u prvom tromjesečju 2013., a potom je prekinut u drugom tromjesečju rastom depozita nezrezenata i domaćih trgovačkih društava. Kretanja imovine u prvih šest mjeseci ove godine pod zamjetnim su utjecajem jačanja tečaja kune prema tri najzastupljenije valute, a bez tog

utjecaja ostvareni porast imovine bio bi osjetno viši i iznosio bi 5,4 mlrd. kuna ili 1,3%. Cjelokupni rast imovine temeljio se na povećanju kunskih stavki (za 6,6 mlrd. kuna ili 4,6%), dok je devizna imovina i efektivno smanjena, pa se može govoriti i o blagom valutnom restrukturiranju bilance.

Dani krediti banaka (u neto iznosu) porasli su u prvoj polovini 2013. za 289,3 mil. kuna ili samo 0,1%. Značajan utjecaj na stagnaciju kredita u promatranom razdoblju imalo je jačanje tečaja kune, a bez tog bi utjecaja porast neto kredita iznosio 4,3 mlrd. kuna ili 1,6%. Znatna razlika nominalnog i efektivnog rasta posljedica je visokog udjela kredita podložnih utjecaju kretanja tečaja kune prema stranim valutama, od oko tri četvrtine svih neto kredita. Glavnina kreditnog rasta u prvoj polovini 2013. bila je usmjerena na trgovačka društva i državne jedinice, a stanovništvo se nastavilo razduživati. Kao odraz produljene recesije i nepovoljnih kretanja u gospodarstvu intenzitet materijalizacije kreditnog rizika nije se smanjio, što se očitovalo u otežanoj naplati i rastu gubitaka po kreditima. Povećanje ispravaka vrijednosti kredita za gotovo 8,0% nastavilo je usporavati rast imovine banaka.

Izraženi promjene u prvoj polovini godine bile su vidljive

Tablica 6. Struktura imovine banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	53.054,6	13,0	51.169,4	12,8	-3,6	51.885,5	13,0	1,4
Gotovina	6.194,1	1,5	6.438,9	1,6	4,0	6.817,8	1,7	5,9
Depoziti kod HNB-a	46.860,5	11,5	44.730,5	11,2	-4,5	45.067,8	11,3	0,8
Depoziti kod bankarskih institucija	26.957,1	6,6	23.847,3	6,0	-11,5	21.906,4	5,5	-8,1
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	11.580,0	2,8	10.701,6	2,7	-7,6	12.629,5	3,2	18,0
Vrijednosni papiri	24.869,6	6,1	32.095,1	8,0	29,1	30.231,2	7,6	-5,8
Derivatna financijska imovina	673,9	0,2	910,6	0,2	35,1	1.540,0	0,4	69,1
Kredit	276.727,5	68,0	267.965,1	67,0	-3,2	268.254,5	67,0	0,1
Kredit financijskim institucijama	7.140,1	1,8	10.130,1	2,5	41,9	9.882,8	2,5	-2,4
Kredit ostalim komitentima	269.587,4	66,2	257.835,1	64,5	-4,4	258.371,7	64,6	0,2
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	3.288,7	0,8	3.120,0	0,8	-5,1	3.360,7	0,8	7,7
Preuzeta imovina	868,4	0,2	1.296,8	0,3	49,3	1.370,6	0,3	5,7
Materijalna imovina (minus amortizacija)	4.365,1	1,1	4.284,0	1,1	-1,9	4.190,0	1,0	-2,2
Kamate, naknade i ostala imovina	7.650,6	1,9	7.414,7	1,9	-3,1	7.640,3	1,9	3,0
Manje: Ispravak vrijednosti za gubitke na skupnoj osnovi	3.070,6	0,8	2.888,9	0,7	-5,9	2.869,6	0,7	-0,7
Ukupno imovina	406.965,0	100,0	399.915,7	100,0	-1,7	400.139,1	100,0	0,1

Izvor: HNB

na stavkama depozita kod HNB-a. Zbog smanjenja stope remuneracije na prekonoćne depozite³ banke se više ne koriste mogućnošću prekonoćnog deponiranja viška likvidnih sredstava kod HNB-a, pa je cjelokupan iznos tih depozita prenijet s računa položenoga novčanog depozita kod HNB-a na žiro-račune banaka (račune za namiru). Smanjenje depozita kod financijskih institucija za 8,1% vjerojatno je bilo posljedica smanjenja deviznih obveza. Naime, prema važećim propisima devizne obveze moraju biti pokrivena likvidnim deviznim potraživanjima u visini od 17%. Zamjetljivo je bilo usmjeravanje sredstava s depozitnih računa kod ostalih stranih financijskih institucija na račune kod matičnih banaka, osobito zbog utjecaja jedne banke i isplate obveznice matice o dospijanju. Prosječna mjesečna pokrivenost deviznih obveza deviznim likvidnim potraživanjima blago se smanjila u odnosu na kraj 2012., ali je i dalje bila veća od propisane, u prosjeku za oko dva postotna boda.

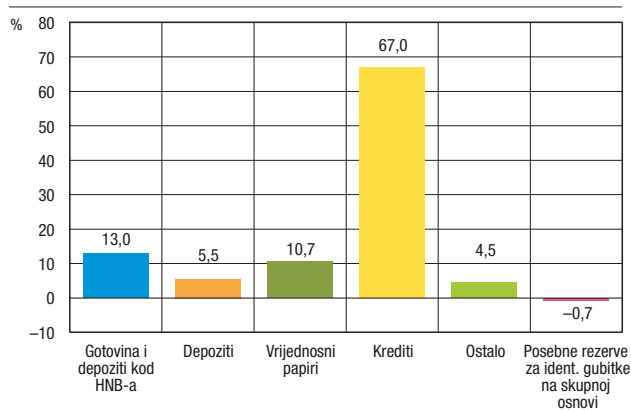
Ukupna ulaganja banaka u vrijednosne papire zadržala su se na razini s kraja prošle godine te su na kraju lipnja iznosila 42,9 mlrd. kuna, što je činilo 10,7% ukupne imovine svih banaka (Slika 45.). Gotovo cjelokupna ulaganja odnosila su se na dužničke vrijednosne papire, a značajnost vlasničkih vrijednosnih papira unatoč porastu ulaganja u strana društva i dalje je bila zanemariva (manja od 1%). Pretežiti dio ukupnih ulaganja banaka u dužničke vrijednosne papire (62,4%) odnosio se na vrijednosne papire RH, i to obveznice i trezorske zapise. U prvoj polovini 2013. njihova se značajnost dodatno povećala, zbog rasta tih ulaganja za još 2,5 mlrd. kuna ili 10,6%, od čega se veći dio odnosio na trezorske zapise MF-a.

U strukturi dužničkih vrijednosnih papira visinom udjela izdvajaju se još samo ulaganja u vrijednosne papire stranih država (14,8%), stranih financijskih institucija (7,9%) te domaćih trgovačkih društava (10,6%). Među tim stavkama na kraju lipnja porasla su samo ulaganja u vrijednosne papire trgovačkih društava, a radilo se o pojačanom otkupu mjenica. Zamjetljivo smanjenje ulaganja u obveznice stranih financijskih institucija (za 2,0 mlrd. kuna ili 37,5%) bilo je privremenoga karaktera i pod utjecajem jedne banke. Pad dužničkih vrijednosnih papira stranih država za 9,5% gotovo se u cijelosti odnosio na jednu banku i smanjenje ulaganja u trezorske zapise strane središnje banke.

Od ostalih stavki imovine visokim stopama rasta izdvajala se derivatna financijska imovina, koja se u prvoj polovini godine povećala za 69,1%, osobito na osnovi ugovora sklopljenih sa stranim bankama, pretežito većinskim stranim vlasnicima. Pritom su najviše porasla potraživanja na temelju ugovora o razmjeni i terminskih ugovora s odnosnom varijablom tečaj. Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate porasla su za 7,7% zbog utjecaja njihova rasta u dvije banke. Veći dio tog porasta ostvaren je povećanim ulaganjem u kapital nefinancijskih institucija. Ta su ulaganja na razini sustava i dalje znatno manja od propisanog ograničenja (najviše 30% jamstvenoga kapitala) i iznose 1,8%.

Pogoršavanje kvalitete portfelja kredita i otežana naplata potraživanja i dalje imaju za posljedicu rast imovine preuzete u zamjenu za tražbine, ali je taj porast od 5,7% bio osjetno blaži nego u prethodne četiri godine. Preuzeta imovina još ima vrlo nizak udio u ukupnoj imovini banaka (0,3%), a

Slika 45. Struktura imovine grupa banaka na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

zamjetan pad onog dijela te imovine koji se namjerava prodati unutar jedne godine (17,1%) pokazuje da banke očekuju određene poteškoće pri njezinoj prodaji. Ulaganja u imovinu preuzetu duže od dvije godine, a čija je razina ograničena u odnosu na jamstveni kapital, činila su nešto manje od polovine ukupnog iznosa preuzete imovine. Prosječni omjer tih ulaganja prema jamstvenom kapitalu svih banaka zadržao se na relativno niskih 9,3%, a samo je kod pojedinih banaka taj omjer bio visok.

Obveze i kapital

Blagi porast obveza banaka u prvoj polovini 2013., za 1,1 mlrd. kuna ili 0,3%, zasnivao se na povećanju izvora od nerezidenata (2,1%), i to stranih financijskih institucija, a ukupni su se domaći izvori smanjili (0,4%). U odnosu na kraj 2012. porasli su samo depoziti (1,3%), a sve ostale vrste izvora smanjile su se, osobito primljeni krediti (6,6%). Bez utjecaja tečaja porast obveza bio je osjetno veći i iznosio je 4,3 mlrd. kuna ili 1,3%. U obvezama banaka u prvoj polovini godine bilo je prisutno zamjetno valutno restrukturiranje, koje je rezultiralo povećanjem kunskih obveza za 9,1 mlrd. kuna ili 8,5% te smanjenjem deviznih obveza za 8,0 mlrd. kuna ili 3,4% (efektivno 4,8 mlrd. kuna ili 2,0%).

Porast značajnosti nerezidenata u izvorima financiranja banaka ostvaren je povećanjem depozita ostalih stranih financijskih institucija (različitih od većinskoga stranog vlasnika). Visinom promjene istaknula se jedna banka, gdje je taj rast bio privremenoga karaktera. Izvori primljeni od većinskoga stranog vlasnika nastavili su opadati (0,8%), ali je trend tog pada značajno usporen u odnosu na prošlu godinu, zbog utjecaja povećanoga korištenja tih sredstava tijekom drugog tromjesečja kod nekoliko banaka. Time je na tromjesečnoj razini prekinuto snažno razduživanje banaka prema svojim maticama. Sredstva većinskih stranih vlasnika i dalje su bila značajan oblik financiranja banaka, s udjelom od 16,8% u ukupnim izvorima financiranja na kraju lipnja 2013. Izvorima većinskih stranih vlasnika koristile su se gotovo sve banke u stranom vlasništvu, ali opseg njihova korištenja osjetno je varirao po pojedinim institucijama te je samo nekoliko banaka iskazalo visoki stupanj ovisnosti o tim izvorima. Malo više od četvrtine izvora od većinskih stranih vlasnika i dalje je činila kunska komponenta. Ona je tijekom

³ Odlukom o kamatnim stopama i naknadama HNB-a (NN, br. 45/2013.) stopa remuneracije prekonoćnih depozita kod središnje banke smanjena je s 0,25% na 0%.

Tablica 7. Struktura obveza i kapitala banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kreditni od financijskih institucija	17.320,7	4,3	16.802,9	4,2	-3,0	15.818,0	4,0	-5,9
Kratkoročni krediti	5.383,5	1,3	3.273,9	0,8	-39,2	2.014,5	0,5	-38,5
Dugoročni krediti	11.937,2	2,9	13.529,0	3,4	13,3	13.803,5	3,4	2,0
Depoziti	281.286,7	69,1	275.844,0	69,0	-1,9	279.470,4	69,8	1,3
Depoziti na transakcijskim računima	44.901,6	11,0	47.466,3	11,9	5,7	52.846,6	13,2	11,3
Štedni depoziti	21.074,5	5,2	21.229,8	5,3	0,7	20.845,4	5,2	-1,8
Oročeni depoziti	215.310,6	52,9	207.147,9	51,8	-3,8	205.778,3	51,4	-0,7
Ostali krediti	31.852,3	7,8	30.599,2	7,7	-3,9	28.477,4	7,1	-6,9
Kratkoročni krediti	3.938,4	1,0	4.669,1	1,2	18,6	5.004,0	1,3	7,2
Dugoročni krediti	27.914,0	6,9	25.930,1	6,5	-7,1	23.473,5	5,9	-9,5
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	1.383,7	0,3	1.752,3	0,4	26,6	1.418,7	0,4	-19,0
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	300,0	0,1	0,0	300,0	0,1	0,0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	300,0	0,1	0,0	300,0	0,1	0,0
Izdani podređeni instrumenti	1.366,2	0,3	1.391,0	0,3	1,8	1.365,5	0,3	-1,8
Izdani hibridni instrumenti	3.601,1	0,9	3.243,0	0,8	-9,9	3.205,7	0,8	-1,1
Kamate, naknade i ostale obveze	14.387,4	3,5	12.611,7	3,2	-12,3	13.557,6	3,4	7,5
UKUPNO OBVEZE	351.198,2	86,3	342.544,1	85,7	-2,5	343.613,4	85,9	0,3
Dionički kapital	33.805,6	8,3	34.231,0	8,6	1,3	34.146,2	8,5	-0,2
Dobit (gubitak) tekuće godine	3.804,4	0,9	2.723,9	0,7	-28,4	986,3	0,2	-63,8
Zadržana dobit (gubitak)	13.705,2	3,4	15.666,4	3,9	14,3	16.820,4	4,2	7,4
Zakonske rezerve	1.058,6	0,3	1.081,1	0,3	2,1	1.112,1	0,3	2,9
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	3.643,6	0,9	3.292,4	0,8	-9,6	3.222,1	0,8	-2,1
Revalorizacijske rezerve	-188,0	0,0	427,0	0,1	-327,1	337,7	0,1	-20,9
Dobit (gubitak) prethodne godine	-62,6	0,0	-50,1	0,0	-19,8	-99,2	0,0	97,8
UKUPNO KAPITAL	55.766,8	13,7	57.371,6	14,3	2,9	56.525,7	14,1	-1,5
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	406.965,0	100,0	399.915,7	100,0	-1,7	400.139,1	100,0	0,1

Izvor: HNB

prve polovine 2013. porasla za 12,5%, no pad devizne komponente rezultirao je vrlo blagim smanjenjem ukupnih izvora od većinskih stranih vlasnika.

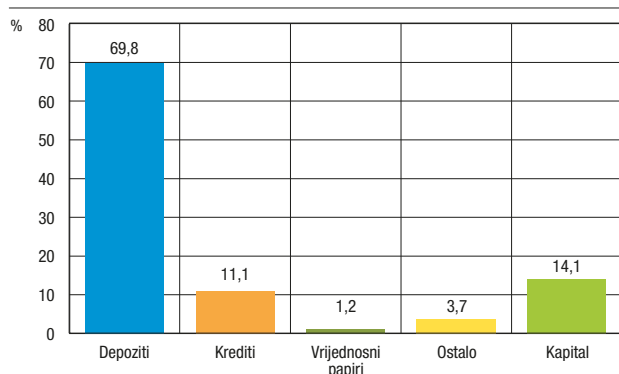
Na smanjenje domaćih izvora ponajviše je utjecalo umjerenom razduživanje banaka na domaćem financijskom tržištu na osnovi kredita primljenih od financijskih institucija (8,7%). Istodobno su domaći depoziti tek blago porasli (0,2%), zbog suprotnih kretanja depozita pojedinih institucionalnih sektora. Tako su pad depozita državnih jedinica (5,2%) nadomjestili narasli depoziti trgovačkih društava (1,4%). Povećanje depozita trgovačkih društava tijekom prve polovine godine posljednji je put ostvareno još 2007. Povećanje je odražavalo promjene iz drugog tromjesečja i pretežito se odnosilo na depozite na transakcijskim računima. Veći dio njihova povećanja bio je posljedica rasta salda na transakcijskim računima veletrgovlja, zahvaljujući smanjenju dugova zdravstvenog sustava prema toj djelatnosti. Preostali, manji dio povećanja, bio je uglavnom koncentriran u djelatnosti trgovine i može se povezati s kreditima uzetim od banaka, a vjerojatno i s pooštrenim mjerama fiskalne politike. Štednja stanovništva stagnirala je, unatoč zamjetljivom porastu depozita tog sektora u određenom broju banaka.

Stagnacija depozita stanovništva u prvoj polovini godine djelomice je bila određena tečajnim promjenama, a bez tih

utjecaja ostvaren je blagi efektivan rast od oko 1,0%. Ključan doprinos tom porastu dalo je povećanje štednje u kunama te ponešto štednje u američkom dolaru, dok je štednja u euru i švicarskom franku i efektivno smanjena. Depoziti stanovništva i dalje su bili najznačajniji izvor financiranja, s udjelom od 50,7% u izvorima i gotovo 60,0% u ukupnim depozitima. Dvoznamenkaste godišnje stope rasta depozita stanovništva prisutne u pretkriznim razdobljima smanjene su već na početku krize, ali su ozbiljnije narušene tek u 2011. godini. Jednaka kretanja nastavila su se i u prošloj godini, a u prvih šest mjeseci ove godine porast tih depozita dodatno se usporio, što se gotovo može pripisati ukamaćivanju glavnice. U strukturi štednje stanovništva dominantan udio od 77,6% zadržali su depoziti u stranim valutama, a njihov se iznos u prvoj polovini 2013. smanjio za 1,4%. Istodobno su kunski depoziti porasli za zamjetnih 1,7 mlrd. kuna ili 4,9%, podjednako zbog rasta kunskih depozita na transakcijskim računima i oročenih kunskih depozita. Time je udio kunskih depozita u oročenim depozitima stanovništva blago porastao, ali je i dalje relativno nizak te manji od 15,0%. Osim spomenutog povećanja depozita u američkom dolaru, depoziti stanovništva u svim su se ostalim stranim valutama smanjili.

U prvom polugodištu 2013. instrumenti sa značajkama kapitala, odnosno podređeni i hibridni instrumenti, nastavili su se

Slika 46. Struktura obveza i kapitala banaka na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

blago smanjivati (1,8% i 1,1%), ali se njihov udio u ukupnim obvezama i kapitalu zadržao na razini s kraja prošle godine. Financiranjem izdanim dužničkim vrijednosnim papirima i dalje se koristila samo jedna banka, u nepromijenjenom iznosu i s vrlo malim utjecajem na pasivu banaka.

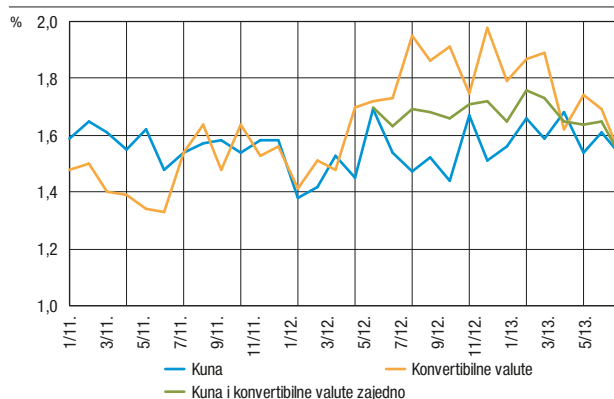
Smanjenje kapitala banaka za 1,5% pridonijelo je stagnaciji ukupne pasive. Unatoč tome, na kraju prve polovine 2013. zadržao se visoki udio kapitala u ukupnim obvezama i kapitalu (Slika 46.). Na smanjenje kapitala ključan je utjecaj imala isplata dobiti. Dobit ostvarenu u 2012. godini (2,7 mlrd. kuna) banke su manjim dijelom rasporedile u rezerve i zadržanu dobit (1,1 mlrd. kuna), a veći su dio predvidjele za isplatu. Do kraja lipnja 2013. isplatile su 1,2 mlrd. kuna dividendi, uz obvezu isplate još 0,4 mlrd. kuna. Mjereno udjelom u dobiti ostvarenoj u 2012., na dividende se odnosilo 60,9%. Od 2005. naovamo viši postotak isplate dividende zabilježen je samo u 2010. (75,9%), na temelju rezultata ostvarenih u 2009. godini.

Unatoč isplati većeg dijela dobiti, ukupan iznos zadržane dobiti na razini svih banaka i dalje je bio značajan i iznosio je 16,8 mlrd. kuna, a sa svim rezervama kapitala dosegao je 21,5 mlrd. kuna, što je na kraju prve polovine 2013. činilo oko 40,0% ukupnoga kapitala banaka. Raspored tih zaliha kapitala unutar sustava prilično je neravnomjeran, pa su ukupni zadržani gubici banaka iznosili čak 916,1 mil. kuna. Do kraja lipnja dvije su banke na ime pokrića gubitaka iz ranijih godina provele pojednostavnjeno smanjenje temeljnoga kapitala i dokapitalizaciju te stvorile rezerve kapitala, čime je ostvaren pozitivan utjecaj na njihov kapital. Samo je jedna banka radi podrške svom zamjetnom rastu povećala dionički kapital.

Pokazatelji likvidnosti

Bilance banaka i dalje obilježava izražena kumulativna ročna neusklađenost kratkoročne imovine i obveza⁴, koja se nakon zamjetnog smanjenja u prošloj godini iznova povećala, pa je na kraju lipnja iznosila 66,2 mlrd. kuna. Porast negativnoga

Slika 47. Minimalni koeficijent likvidnosti banaka za razdoblje do mjesec dana

Napomena: U razdoblju od 1. svibnja 2012. do 30. lipnja 2013. kreditne institucije zahtjev za održavanje minimalnoga koeficijenta likvidnosti trebaju ispunjavati na skupnoj osnovi – za kune i sve konvertibilne valute zajedno.

Izvor: HNB

kumulativnog jaza u odnosu na kraj 2012., za 11,8 mlrd. kuna ili 21,7%, pod istodobnim je utjecajem smanjenja kratkoročne imovine (posebice kredita i danih depozita) te povećanja kratkoročnih obveza (po transakcijskim računima). Na taj se način omjer kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza smanjio za 3,9 postotnih bodova, odnosno na 75,3%. Najveći dio promjena u kratkoročnoj imovini utjecaj je produljivanja rokova dospijeća kredita i potraživanja, dok je porast obveza po transakcijskim računima pojačao potrebe za sredstvima na najkraćem roku do dospijeća (do 15 dana). Te su potrebe banke nastojale pokriti rastom stavki imovine koje dospijevaju unutar 15 dana, osobito dužničkim vrijednosnim papirima. Na kraju su banke na tom roku i na roku od 15 dana do jednog mjeseca ostvarile pozitivan jaz, pa je imovina koja dospijeva unutar mjesec dana bila dostatna za pokriće svih obveza tog roka.

Banke u cjelini i dalje raspolažu osjetnim viškovima likvidnosti, iako je iznos tog viška blago smanjen u odnosu na stanje na kraju godine. Tako je trenutačno utržiiva imovina (TUI)⁵ smanjena za 1,7%, pa je iznosila 58,8 mlrd. kuna. S obzirom na stagnaciju imovine banaka na polugodišnjoj razini udio se TUI-ja u ukupnoj imovini banaka blago smanjio, na 14,7%. Značajnije od ukupnih promjena lako utržiive imovine bile su promjene u njezinoj valutnoj strukturi, u kojoj je u odnosu na kraj 2012. došlo do jačanja udjela kunskih stavki. Posljedica je to smanjenja stavki u konvertibilnim valutama za 15,6% te istodobno povećanja kunskih stavki za gotovo 10,0%. Na pad lako unovčive imovine u konvertibilnim valutama utjecao je za 32,0% niži iznos depozita/kredita kod kreditnih institucija, a izrazit doprinos tom smanjenju dala je jedna banka, smanjivši dio imovine koji se može unovčiti unutar četiri radna dana. Navedeni porast lako utržiive imovine u kunama u odnosu na stanje na kraju godine rezultat je većih ulaganja u trezorske zapise MF-a i povećanja viškova likvidnih sredstava na računu kod HNB-a. Zbog navedenih promjena u strukturi trenutačno utržiive imovine smanjio se udio depozita/kredita kod kreditnih

⁴ Kratkoročna kumulativna ročna neusklađenost imovine i obveza (kumulativni jaz) izračunava se kao razlika imovine (neto) i obveza s istim preostalim rokom dospijeća i obuhvaća sve kategorije preostalog dospijeća do jedne godine. Pozitivni jaz podrazumijeva da je iznos imovine veći od iznosa obveza, a u suprotnom govorimo o negativnom jazu.

⁵ Trenutačno utržiiva imovina jest imovina koja se može brzo (unutar četiri radna dana) i lako (bez znatnih gubitaka) unovčiti.

institucija za 7,4 postotna boda, odnosno na 18,7%. Istodobno su porasli udjeli gotovo svih ostalih stavki, a najviše depoziti kod HNB-a (na 30,1%) i trezorskih zapisa MF-a (na 21,9%).

Procijenjeni novčani priljevi i dalje više nego dovoljno pokrivaju procijenjene odljeve u stresnim uvjetima, pa su se minimalni koeficijenti likvidnosti (MKL)⁶ i dalje održavali osjetno iznad propisanog minimuma (Slika 47.). Ipak, tijekom prve polovine ove godine zabilježena je blaga tendencija njihova smanjenja u odnosu na kraj 2012. Tako je na kraju lipnja 2013. ukupni koeficijent likvidnosti računan za kune i konvertibilne valute zajedno za razdoblje do tjedan dana iznosio 2,1, a za razdoblje do mjesec dana 1,5.

Valutna usklađenost imovine i obveza

Stavke u stranim valutama kao i one u kunama s valutnom klauzulom uobičajeno čine oko dvije trećine ukupne imovine i obveza banaka. Pritom je udio deviznih stavki u imovini nešto viši nego u ukupnim obvezama i kapitalu. Taj višak devizne imovine odnosno dugu promptnu deviznu poziciju banke štite terminskim ugovorima gotovo u istom iznosu, pa se stoga izloženost valutnom riziku svodi na nisku razinu. Tako je ukupna otvorena neto devizna pozicija banaka na kraju lipnja 2013. iznosila 975,0 mil. kuna ili 1,8% jamstvenoga kapitala, što je znatno manje od zakonskog maksimuma od 30%. Izloženost valutnom riziku kod nekoliko banaka kreće se blizu gornje granice, a čak jedanaest banaka na kraju lipnja nije bilo u obvezi izdvajati kapital za pokriće valutnog rizika jer je njihova ukupna otvorena devizna pozicija uvećana za neto poziciju u zlatu na kraju lipnja bila manja od 2% jamstvenoga kapitala.

Tri su valute činile više od 98% ukupne devizne podbilance (euro, švicarski franak i američki dolar), a prevladavajući utjecaj imaju eurske stavke bilance, s udjelom od oko 84,5% u deviznoj imovini i deviznim obvezama. U prvih je šest mjeseci 2013. tečaj kune ojačao prema sve tri navedene valute (za 1,3%, 3,4% i 0,4%), a to je znatno utjecalo na efektivne promjene gotovo svih stavki bilance. Povećanje imovine ostvareno je zahvaljujući povećanju kunskih stavki, a još snažnije su porasle kunske obveze, pa prvu polovinu 2013. karakterizira i blago valutno restrukturiranje bilance banaka. Udjeli kunskih stavki u bilanci banaka bili su na najvišoj razini u posljednje četiri godine.

Devizna imovina banaka iznosila je 252,0 mlrd. kuna, što je činilo 63,0% ukupne imovine banaka. U odnosu na kraj 2012. devizna se imovina smanjila za 6,3 mlrd. kuna ili 2,5% (bez utjecaja tečaja 0,5%). Istodobno je kunski dio imovine porastao za 6,7 mlrd. kuna ili 4,6%, što se odrazilo na porast udjela kunske imovine u ukupnoj na 37,0% (za 1,6 postotnih bodova). Ukupna devizna imovina uglavnom se smanjila zbog smanjenja kunske imovine uz valutnu klauzulu za 5,6 mlrd. kuna (3,5%), dok se imovina u stranim valutama smanjila tek za 0,8%. Ključan utjecaj na taj pad imali su vrijednosni papiri i krediti. Kod vrijednosnih papira radilo se o smanjenju dužničkih vrijednosnih papira stranih izdavatelja u korist domaćih, a ponajviše trezorskih zapisa MF-a izdanih u kunama. Kod

kredita zamjetljiv je bio pad kredita u kunama uz valutnu klauzulu, najviše zbog razduživanja stanovništva, te porast deviznih kredita, osobito središnjoj državi i javnim trgovačkim društvima.

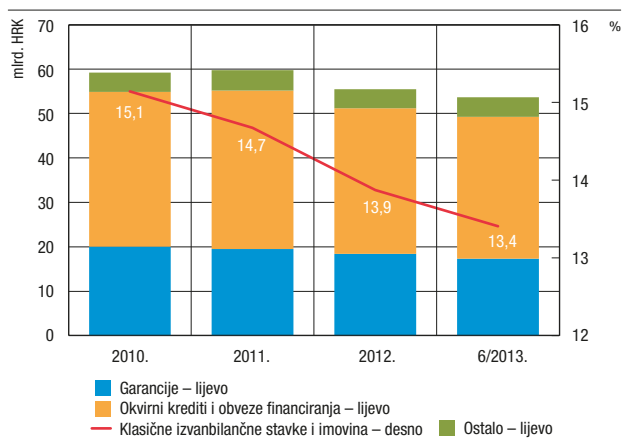
Ukupne devizne obveze iznosile su 227,0 mlrd. kuna, što je činilo 66,0% svih obveza te 56,7% ukupne pasive banaka. U odnosu na kraj 2012. te su obveze bile manje za 8,0 mlrd. kuna ili 3,4% (bez utjecaja tečaja 2,1%), zbog podjednagog smanjenja primljenih kredita i depozita. Kao i kod devizne imovine, snažnije od smanjenja deviznih stavki bilo je povećanje obveza u kunama, za 9,1 mlrd. kuna ili 8,5%. Gotovo isključiv utjecaj na to povećanje imao je rast kunskih depozita svih sektora, a ponajviše nerezidenata, domaćih trgovačkih društava i stanovništva. Tim povećanjem kunske stavke su u obvezama dosegnule 34,0%, a u obvezama i kapitalu 43,3%.

Promatra li se po valutama, u prvoj polovini 2013. najviše se smanjila imovina u švicarskim francima, za 13,7% (efektivno 10,5%), zbog smanjenja kredita stanovništvu i depozita kod stranih financijskih institucija. Smanjenje eurske imovine za 0,6% posljedica je promjene tečaja kune, a bez tog utjecaja ta se imovina povećala za 1,2% na osnovi rasta kredita trgovačkim društvima i državi. Na strani obveza nominalno i efektivno su se smanjile stavke u gotovo svim valutama, a najviše u švicarskim francima (14,4%, efektivno 11,0%) i eurima (2,1%, efektivno 0,9%).

Klasične izvanbilančne stavke

Na kraju prve polovine 2013. klasične izvanbilančne stavke iznosile su 53,7 mlrd. kuna, što je u odnosu na kraj prethodne godine smanjenje za daljnjih 1,8 mlrd. kuna odnosno za 3,3% (Slika 48.). Nešto više od dvije trećine ovih stavki nominirano je u kunama, a gotovo cjelokupan ostatak u eurima, pa je utjecaj promjene tečaja kune bio osjetno niži nego u bilanci,

Slika 48. Klasične izvanbilančne stavke banaka

Izvor: HNB

⁶ Minimalni koeficijent likvidnosti (MKL) računa se kao omjer očekivanih priljeva (uključujući i trenutno utrživu imovinu) i očekivanih odljeva u stresnim uvjetima za dva zadana razdoblja (do tjedan dana i do mjesec dana), a mora biti veći od jedan ili jednak jedan. MKL se računa za kune, sve konvertibilne valute zajedno te za svaku nekonvertibilnu valutu zasebno (ako je znatna). Iznimno, u razdoblju od 1. svibnja do 30. lipnja 2013. banke su obvezne održavati jedino MKL na skupnoj osnovi, tj. MKL za kune i sve konvertibilne valute zajedno. Također, bankama je dopušteno da u navedenom razdoblju, a najviše sedam kalendarskih dana tijekom izvještajnog mjeseca, održavaju MKL na skupnoj osnovi za 10% manji od jedan (odnosno 0,9), neovisno o tome je li riječ o razdoblju do tjedan ili mjesec dana.

odnosno efektivno smanjenje u odnosu na kraj 2012. iznosilo je 1,7%. Izuzevši 2011. godinu, u kojoj je zabilježen vrlo blagi porast, u bankama je od početka krize bio prisutan trend smanjivanja iznosa klasičnih izvanbilančnih stavki. Zbog stagnacije imovine omjer ovih stavki prema imovini također se nastavio smanjivati, na 13,4% na kraju lipnja 2013. Za usporedbu, na kraju 2008. taj je omjer iznosio 18,8%.

U odnosu na stanje na kraju 2012. smanjene su sve tri najznačajnije vrste klasičnih izvanbilančnih stavki banaka pa nema zamjetljivijih promjena u njihovoj strukturi. Najveće (nominalno i relativno) smanjenje zabilježeno je kod garancija, za 1,1 mlrd. kuna ili 6,0%, pa one sada čine nešto manje od trećine svih izvanbilančnih stavki banaka. Najveći udio u strukturi klasičnih izvanbilančnih stavki i dalje su imali okvirni krediti i obveze financiranja (42,6%), a taj se udio blago i povećao, unatoč smanjenju obveza za 1,9%. Banke su među ostalim obvezama financiranja najvećim intenzitetom smanjile revolving kredite (4,1%), koji su činili oko 17,0% svih klasičnih izvanbilančnih stavki.

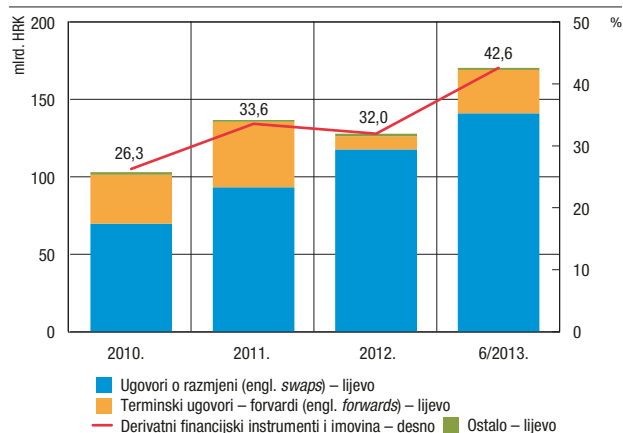
Derivatni financijski instrumenti

Prema međunarodnim računovodstvenim standardima derivatna financijska imovina i obveze raspoređuju se u kategoriju financijske imovine/obveza po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, osim ako su oblikovani i učinkoviti kao instrument zaštite. Gotovo svi instrumenti raspoređeni su u portfelj za trgovanje (više od 99%), premda domaćim bankama značajan dio derivata služi upravo za zaštitu, primarno od valutnog i kamatnog rizika, pa se može povezati sa zaštitom od ekonomskih rizika. Preostali dio ukupnih derivatnih financijskih instrumenata odnosio se na ugrađene derivate, dok je zanemariv dio bio iskazan kao instrument zaštite. Računovodstvo zaštite⁷ primjenjuje se u vrlo malom obujmu, zbog kompleksnosti i zahtjeva za javnim objavama, što otežava analizu i interpretaciju podataka koji se odnose na derivate i s njima povezan financijski rezultat.

Derivate koji služe zaštiti vlastitih pozicija banke često ugovaraju s većinskim stranim vlasnicima, a i pozicije ugovorene za račun clijenata često zatvaraju sa stranim vlasnicima (tzv. *back-to-back deals*), čime se štite od tržišnog rizika. Osim toga, derivati se koriste i zbog regulatorne arbitraže, što je povezano s pravilom o minimalnoj deviznoj likvidnosti (minimalni omjer likvidne devizne imovine i deviznih obveza od 17%). Glavninu derivata čine neuvršteni derivati (engl. OTC – *over the counter*), odnosno njima se trguje izravno između dvije strane, a bez posredovanja na uređenim tržištima, pa su oni za banke izvor kreditnog rizika odnosno rizika druge ugovorne strane.

Nakon smanjenja u prošloj godini ugovorena vrijednost derivatnih financijskih instrumenata u prvoj polovini 2013. snažno se povećala (za 42,6 mlrd. kuna ili 33,3%), te je iznosila rekordno visokih 170,4 mlrd. kuna. To je rezultiralo i povećanjem omjera ugovorene vrijednosti derivatnih financijskih instrumenata i imovine banaka s 32,0% na kraju 2012. na 42,6% na kraju lipnja 2013. (Slika 48.). Najveći dio tog porasta ostvaren je povećanjem ugovora o razmjeni (23,3 mlrd. kuna ili 19,8%) i terminkih ugovora – forvarda (19,5 mlrd. kuna ili 230,1%).

Slika 49. Derivatni financijski instrumenti banaka (ugovorena vrijednost)

Izvor: HNB

Zamjetan utjecaj na povećanje derivatnih instrumenata imao je rast valutno-kamatnih ugovora o razmjeni (engl. *cross-currency interest rate swap*), sklopljenih između jedne banke i MF-a RH. Također je osjetno porastao iznos instrumenata ugovorenih s mirovinskim fondovima i društvima za upravljanje mirovinskim fondovima, kao i iznos instrumenata ugovorenih između domaćih banaka.

Ugovori o razmjeni zadržali su dominantan udio u strukturi ukupnih derivatnih financijskih instrumenata (82,7%)⁸, unatoč smanjenju udjela za 9,4 postotna boda u odnosu na kraj prošle godine. Razlog je tome izrazito snažan relativni porast terminkih ugovora – forvarda, koji su se u promatranom razdoblju udvostručili te su dosegli 16,5% svih derivatnih financijskih instrumenata. Opcije i terminski ugovori – ročnice (kojima se trguje na uređenim tržištima) činili su podjednaki 0,6%, a ostale izvedenice samo 0,1%.

U strukturi derivatnih financijskih instrumenata promatranih po vrsti odnosno varijable najveća skupina instrumenata i dalje je ona s tečajem kao odnosnom varijablom, koja čini 60,2% svih ugovorenih derivatnih financijskih instrumenata. Visinom udjela od 25,3% slijede tzv. kombinirani instrumenti, odnosno instrumenti kojima su odnosna varijabla tečaj i kamatna stopa, dok se smanjila značajnost instrumenata kojima je odnosna varijabla kamatna stopa, za 4,7 postotnih bodova, odnosno na 14,5%. Vrlo male udjele imali su derivatni financijski instrumenti sa svim ostalim odnosnim varijablama (indeksi i dr.).

11.1.3. Zarada

Račun dobiti i gubitka

Banke su na kraju prve polovine 2013. ostvarile 1,3 mlrd. kuna dobiti (iz poslovanja koje će se nastaviti, prije oporezivanja), što je za 870,8 mil. kuna ili 40,8% manji iznos dobiti nego na kraju istog razdoblja prošle godine (Tablica 8.). Pad dobiti banaka ponajviše je posljedica manje ostvarenih kamatnih

⁷ Računovodstvo zaštite priznaje učinke prijeboja dobiti ili gubitka od promjena fer vrijednosti instrumenta zaštite i zaštićene stavke.

⁸ U posljednjem tromjesečju 2012. jedna je banka zamjetan iznos valutnih terminkih ugovora – forvarda preknjižila na stavke valutno-kamatnih ugovora o razmjeni, čime je osjetno promijenjena struktura derivatnih financijskih instrumenata.

Tablica 8. Račun dobiti i gubitka banaka
u milijunima kuna

	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.
Poslovanje koje će se nastaviti		
Kamatni prihod	10.896,2	9.805,1
Kamatni troškovi	5.439,8	4.874,8
Neto kamatni prihod	5.456,4	4.930,3
Prihod od provizija i naknada	2.015,2	2.004,4
Troškovi provizija i naknada	612,1	600,7
Neto prihod od provizija i naknada	1.403,1	1.403,6
Prihod od vlasničkih ulaganja	156,8	346,4
Dobici (gubici)	841,4	314,9
Ostali operativni prihodi	197,6	205,1
Ostali operativni troškovi	324,5	324,7
Neto ostali nekamatni prihod	871,2	541,6
Ukupno operativni prihod	7.730,7	6.875,6
Opći administrativni troškovi i amortizacija	3.960,3	3.772,0
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	3.770,4	3.103,6
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	1.636,3	1.840,2
Ostali dobici (gubici)	0,0	0,0
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	2.134,1	1.263,3
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	365,2	281,2
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	1.768,9	982,1
Poslovanje koje se neće nastaviti		
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	6,5	4,2
Dobit (gubitak) tekuće godine	1.775,5	986,3
Bilješka:		
Broj banaka koje su poslovale s gubitkom	11	11

Izvor: HNB

prihoda od kredita, a najveći utjecaj na tu promjenu imali su manji prihodi od kredita danih trgovačkim društvima. Banke su ostvarile i nižu razinu neto ostalih nekamatnih prihoda, što se zajedno s padom kamatnih prihoda odrazilo na manji operativni prihod, a potom je dodatni negativan utjecaj na dobit banaka imalo i osjetno povećanje troškova rezerviranja za gubitke.

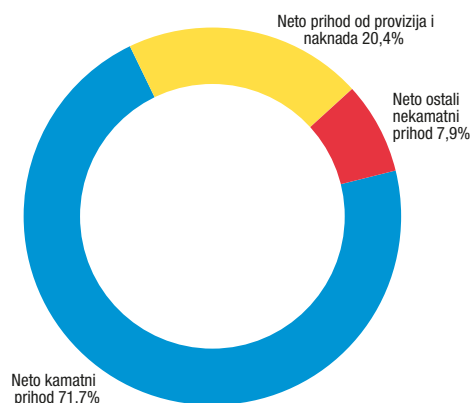
Dobit je u odnosu na isto razdoblje lani porasla samo kod pet banaka, a jedanaest banaka, čiji udio u imovini banaka iznosi 11,3%, poslovalo je s gubicima u ukupnom iznosu od 216,9 mil. kuna. Broj banaka koje posluju s gubicima nije se promijenio, a ukupan iznos gubitka bio je veći za 66,5% nego u prvoj polovini 2012.

Najveći nominalni utjecaj na pad dobiti imali su kamatni prihodi koji su u odnosu na prvu polovinu prošle godine bili manji za 1,1 mlrd. kuna (10,0%), a njihovo je smanjenje zabilježeno kod većine banaka. Više od ukupnih kamatnih prihoda smanjili su se prihodi od kamata na kredite (1,3 mlrd. kuna ili 13,86%), a to su smanjenje djelomice ublažili povećani kamatni prihodi od financijske imovine koja je namijenjena trgovanju i imovine koja se drži do dospeljeća. Pad kamatnih prihoda od kredita u prvom je redu posljedica opadanja kvalitete kreditnog portfelja. Slaba kreditna aktivnost generirala je malo novih potraživanja, a u postojećem portfelju povećavala se razina kredita kod kojih je naplata kamatnih prihoda neizvjesna, zbog čega se ti prihodi u pravilu ne mogu priznati u računu dobiti i gubitka do trenutka njihove naplate. Niži troškovi financiranja banaka u inozemstvu imali su presudan utjecaj na smanjenje

ukupnih kamatnih troškova (565,1 mil. kuna ili 10,4%), pa je konačni rezultat kretanja kamatnih prihoda i troškova bio niži neto kamatni prihod nego u istom razdoblju prošle godine, za 526,0 mil. kuna ili 9,6%.

U odnosu na prvu polovinu 2012. porasli su samo kamatni prihodi od derivata namijenjenih trgovanju te vrijednosnih papira, pretežito mjenica, koje banke drže do dospeljeća. Iako je povećanje kamatnih prihoda od tih instrumenata pojedinačno bilo relativno značajno, ono je ukupno iznosilo 350,1 mil. kuna te je samo ublažilo smanjenje ukupnih kamatnih prihoda. Presudan utjecaj na kretanje kamatnih prihoda imali su manji prihodi od svih vrsta kredita, osim prekoračenja po transakcijskim računima te u zanemarivom iznosu od lombardnih kredita i financijskog najma. Najveće nominalno smanjenje odnosilo se na kamatne prihode od kredita za obrtna sredstva (305,5 mil. kuna ili 17,6%). U smanjenju kamatnih prihoda sudjelovali su gotovo svi institucionalni sektori, a ključan su utjecaj imala trgovačka društva, od kojih su banke iskazale 903,7 mil. kuna ili 26,6% manji iznos kamatnih prihoda od kredita nego u istom razdoblju prošle godine. Gotovo polovina tog iznosa odnosila se na prihode od kredita za obrtna sredstva, čija se kvaliteta nastavila pogoršavati i u ovoj godini, a to je rezultiralo s 28,4% manjim kamatnim prihodima od tih kredita. Osjetan je bio i pad kamatnih prihoda od kredita za investicije trgovačkim društvima (23,2%), kod kojih je osim pada kvalitete došlo i do smanjenja odobrenog iznosa. Sljedeći značajan utjecaj na smanjenje kamatnih prihoda imale su gotovo sve vrste kredita

Slika 50. Struktura operativnog prihoda banaka na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

stanovništvu, od kojih su banke iskazale ukupno 222,1 mil. kuna (4,6%) manje prihoda nego u istom razdoblju 2012. godine. Najveći se dio tog smanjenja odnosio na kredite za kupnju automobila, kod kojih je došlo do smanjenja kamatnih prihoda za 56,0 mil. kuna ili 32,2% te stambenih kredita, od kojih su se kamatni prihodi smanjili za 53,3 mil. kuna (3,2%). Kod kredita za kupnju automobila pretežit razlog smanjenja kamatnih prihoda jest kontinuirano opadanje odobrenog iznosa, odnosno otplata kredita, a kod stambenih se kredita pretežito radilo o opadanju njihove kvalitete te neizvjesnoj naplati kamatnih prihoda.

Smanjenje kamatnih troškova rezultat je snažnog razduživanja banaka na inozemnom tržištu, prisutnog od druge polovine 2012. do prvog tromjesečja ove godine. U drugom tromjesečju 2013. taj je proces zaustavljen, a njegovi učinci u računu dobiti i gubitka na kraju prve polovine godine vidljivi su u osjetnom smanjenju troškova financiranja banaka kod stranih financijskih institucija. Od ukupnog smanjenja kamatnih troškova na depozite, primljene kredite i druge financijske obveze koje je iznosilo 813,4 mil. kuna (16,0%), na strane financijske institucije odnosilo se 656,1 mil. kuna, što je za 41,2% manji iznos nego u istom razdoblju prošle godine. Preostali dio smanjenja odnosio se na troškove izvora ostalih institucionalnih sektora, osim depozita stanovništva, za koje su banke izdvojile neznatno veći iznos troškova (0,8%) nego u istom razdoblju 2012. godine. Kako je istodobno prosječni trošak depozita stanovništva ostao nepromijenjen, rast troškova zasnivao se na rastu osnove.

Prihodi od provizija i naknada smanjili su se neznatno (10,8 mil. kuna ili 0,5%), a malo veće od toga bilo je smanjenje troškova provizija i naknada (11,3 mil. kuna ili 1,9%). Zbog toga je neto prihod od provizija i naknada bio gotovo nepromijenjen te nije imao utjecaj na kretanje dobiti banaka. Najveći utjecaj na promjene tih stavki imali su manji prihodi od provizija i naknada za bankovne usluge, pretežito od stanovništva, te manji troškovi banaka u platnom prometu. Najveći dio prihoda

od provizija i naknada, u visini od 41,1%, banke su ostvarile od usluga obavljanja platnog prometa, a taj je dio prihoda nastavio vrlo blago rasti (0,3%). Stanovništvo je bankama najznačajniji izvor prihoda od provizija i naknada, s udjelom u visini od 36,4% u tim prihodima na kraju prve polovine ove godine.

Neto ostali nekamatni prihod bio je za 329,7 mil. kuna ili 37,8% manji nego na kraju istog razdoblja prošle godine. To je smanjenje bilo posljedica pada ostalih nekamatnih prihoda, zbog gubitaka koje su banke ostvarile prodajom kredita i potraživanja, trgovanjem valutama i dužničkim instrumentima te gubitaka od financijske imovine koja se mjeri po fer vrijednosti. Negativan utjecaj smanjenja dobitaka na neto ostali nekamatni prihod ublažili su povećani prihodi od vlasničkih ulaganja te stagnacija ostalih operativnih troškova.

Sve navedeno odrazilo se na smanjenje operativnog prihoda banaka za 855,2 mil. kuna ili 11,1% u odnosu na isto razdoblje 2012. godine. Daljnje uštede koje su banke ostvarile na općim administrativnim troškovima i amortizaciji u visini od 188,3 mil. kuna (smanjenje od 4,8%) nisu znatnije ublažile negativan utjecaj pada operativnog prihoda na dobit banaka.

Opisana kretanja neto prihoda koja čine operativni prihod za posljedicu su imala blage promjene u strukturi operativnog prihoda banaka, a najveći utjecaj imalo je smanjenje ostalih nekamatnih prihoda. Udio te sastavnice u operativnom prihodu smanjio se u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 3,4 postotna boda, više u korist povećanja udjela neto prihoda od provizija i naknada (2,3 postotna boda), a manje u korist povećanja udjela neto kamatnog prihoda (1,1 postotni bod).

Na smanjeni operativni prihod nadovezao se osjetan rast ukupnih troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja za gubitke (203,9 mil. kuna ili 12,5%). Za njihovo izdvajanje banke su iskoristile 26,8% operativnog prihoda, što je za gotovo šest postotnih bodova više nego u istom razdoblju prošle godine. Ključan utjecaj na rast troškova imalo je opadanje kvalitete kreditnog portfelja te visok rast troškova ispravaka vrijednosti kredita rizičnih skupina B-1, B-2, B-3 i C⁹ (293,1 mil. kuna ili 17,8%), a najviše se to odnosilo na kredite za obrtna sredstva trgovačkim društvima te stambene kredite. Zbog smanjenja plasmana rizične skupine A ukinuta rezerviranja na skupnoj osnovi za latentne gubitke po plasmanima te rizične skupine bankama su donijela prihod u visini od 53,4 mil. kuna, a iznos tog prihoda u odnosu na godinu prije niži je za 30,5%. Manji utjecaj na rast ukupnih troškova rezerviranja imali su i narasli troškovi rezervacija za sudske sporove koji se vode protiv banaka te troškovi raznih ostalih rezervacija, koji su ukupno iznosili 21,0 mil. kuna.

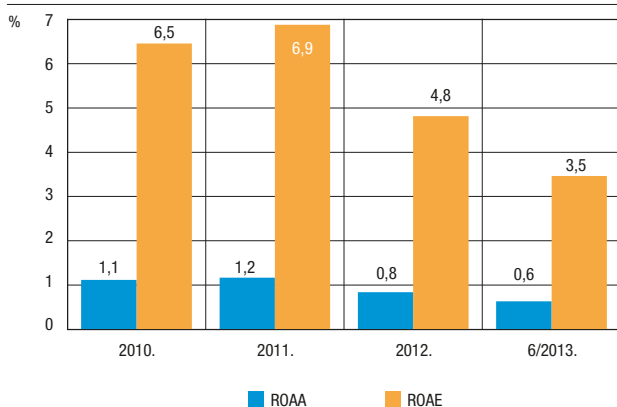
Pokazatelji profitabilnosti

Osjetno lošiji poslovni rezultati narušili su profitabilnost banaka te prepolovili visinu pokazatelja profitabilnosti ROAA (engl. *Return on Average Assets*) i ROAE (engl. *Return on Average Equity*) u odnosu na prvu polovinu prošle godine. Tako se povrat na prosječnu imovinu (ROAA) smanjio s 1,1% na 0,6%, a povrat na prosječni kapital (ROAE) sa 6,3% na 3,5% (Slika 51.).

Daljnje slabljenje sposobnosti imovine banaka da generira prihod vidljivo je i u opadanju kamatnih prihoda po jedinici

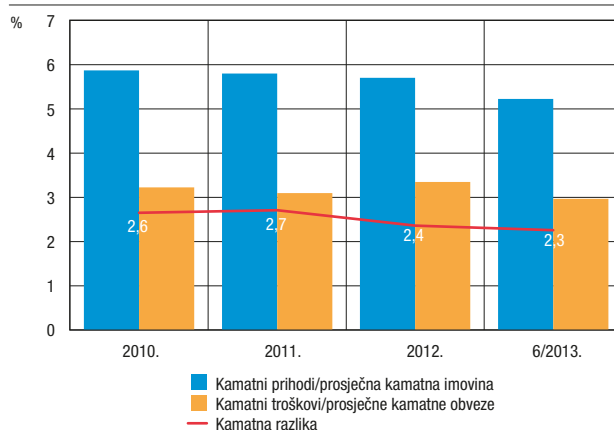
9 Plasmani i izvanbilančne obveze raspoređuju se u rizične skupine A, B-1, B-2, B-3 i C. U rizičnu skupinu A raspoređuju se potpuno nadoknadi plasmani i izvanbilančne obveze, u rizične skupine B-1, B-2 i B-3 djelomično nadoknadi plasmani i izvanbilančne obveze, a u rizičnu skupinu C potpuno nenadoknadi plasmani i izvanbilančne obveze.

Slika 51. Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i prosječnog kapitala banaka (ROAE)

Izvor: HNB

Slika 52. Prihod od kamatne imovine i trošak kamatnih obveza banaka

Izvor: HNB

prosječne kamatne imovine. Na kraju prve polovine 2013. prosječna jedinica imovine generirala je prinos od 5,2%, što je za 0,5 postotnih bodova manje nego na kraju prve polovine prošle godine. Unatoč istodobnom smanjenju kamatnih troškova, kamatna razlika (engl. *spread*) smanjila se na 2,3% (Slika 52.).

Smanjenje troškovne efikasnosti poslovanja banaka vidljivo je u većoj potrebi korištenja operativnog prihoda za pokriće općih administrativnih troškova i amortizacije nego na kraju istog razdoblja 2012. godine. Iako su banke u prvoj polovini 2013. ostvarile uštede na ovim troškovima, zbog smanjenja zarada njihov je omjer s operativnim prihodom (engl. *cost-to-income ratio*) na razini svih banaka porastao s prošlogodišnjih 51,2% na 54,9%.

Smanjenjem broja zaposlenika banke su u prvoj polovini 2013. ostvarile pad troškova za zaposlene (3,9%), a to je činilo gotovo polovinu iznosa smanjenja općih administrativnih troškova banaka. Manji broj zaposlenih u uvjetima stagnacije

imovine utjecao je na vrlo blagi porast prosječnog iznosa imovine kojom na razini svih banaka upravlja zaposlenik, s 18,5 mil. kuna na kraju 2012. na 18,7 mil. kuna na kraju prve polovine 2013.

11.1.4. Kreditni rizik

Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze

Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze, koji su izloženi kreditnom riziku¹⁰ te u skladu s propisima o klasifikaciji podliježu raspoređivanju u rizične skupine, iznosili su na kraju lipnja 2013. godine 421,6 mlrd. kuna (Tablica 9.), što je u odnosu na kraj 2012. smanjenje za 0,4 mlrd. kuna ili 0,1%. Neznatna promjena rezultat je nešto izraženijih, ali međusobno suprotnih kretanja pojedinih stavki u strukturi ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza, i to povećanja danih kredita, ulaganja u vrijednosne papire i ostalih potraživanja te

Tablica 9. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka po rizičnim skupinama

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.			XII. 2012.			VI. 2013.		
	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)
Rizična skupina A	398.369,0	3.600,3	0,9	378.979,1	3.418,1	0,9	374.694,7	3.364,7	0,9
Rizična skupina B-1	16.731,9	2.341,9	14,0	18.812,4	2.608,7	13,9	20.938,3	3.051,6	14,6
Rizična skupina B-2	13.909,9	6.173,1	44,4	13.703,7	6.346,6	46,3	14.705,7	6.764,4	46,0
Rizična skupina B-3	1.854,0	1.486,9	80,2	2.839,8	2.290,3	80,6	3.469,9	2.804,1	80,8
Rizična skupina C	6.852,2	6.852,2	100,0	7.630,9	7.629,7	100,0	7.790,5	7.785,3	99,9
Ukupno	437.716,9	20.454,4	4,7	421.965,9	22.293,4	5,3	421.599,0	23.770,1	5,6

Izvor: HNB

¹⁰ Ukupna izloženost kreditnom riziku sastoji se od plasmana (bilančne stavke) i preuzetih izvanbilančnih obveza. Plasmani su podijeljeni u portfelj kredita i potraživanja te u portfelj financijske imovine koja se drži do dospijeća, pri čemu su potraživanja po kamatama i naknadama izdvojena u zasebnu stavku (potraživanja na osnovi prihoda). Unutar spomenutih portfelja financijske imovine postoje različiti instrumenti, primjerice krediti, depoziti, obveznice, trezorski zapisi, a unutar preuzetih izvanbilančnih obveza garancije, okvirni krediti i drugo.

smanjenja izvanbilančnih obveza i danih depozita.

Op rez banaka pri preuzimanju rizika i dalje je naglašen, pa je u prvoj polovini 2013. primjetljiva vrlo blaga kreditna aktivnost koja je rezultirala s 2,5 mlrd. kuna ili 0,9% većim iznosom kredita (bruto) nego na kraju 2012. Povećanje kredita uglavnom je bilo usmjereno na sektor trgovačkih društava i državne jedinice, a stanovništvo je nastavilo trend razduživanja. Banke su nastavile smanjivati preuzete obveze prema klijentima iz svih sektora, osim središnje države, te je u odnosu na kraj 2012. smanjena ukupna izloženost na osnovi izvanbilančnih obveza za 1,8 mlrd. kuna ili 3,3%. Glavnina smanjenja odnosila se na garancije te okvirne kredite i druge obveze financiranja velikih trgovačkih društava iz podsektora javnih trgovačkih društava, zbog čega su se preuzete obveze prema tom podsektoru smanjile za ukupno 1,4 mlrd. kuna ili 20,1%.

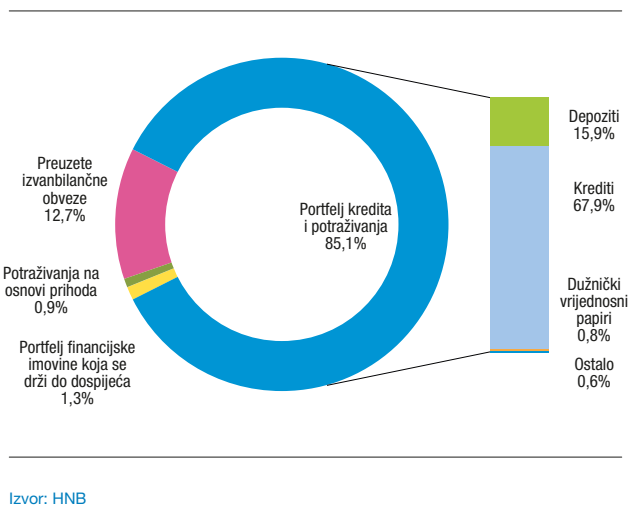
U odnosu na kraj 2012. banke su smanjile iznos danih depozita, za 1,6 mlrd. kuna ili 2,3%. Smanjenje se gotovo u cijelosti odnosilo na depozite kod stranih financijskih institucija, a ono je djelomice bilo ublaženo naraslim depozitima kod HNB-a, pretežito na osnovi porasta sredstava banaka na računima za namiru. Dužnički vrijednosni papiri banaka raspoređeni u portfelj kredita i potraživanja te portfelj koji se drži do dospelja porasli su u odnosu na kraj 2012. za ukupno 370,4 mil. kuna (4,5%). Najveći utjecaj na tu promjenu imalo je povećanje ulaganja banaka u mjenice (9,9%).

Pad depozita i izvanbilančnih obveza, koji su obično bolje kvalitete u odnosu na dane kredite, i rast kredita rizičnih skupina B i C utjecali su na pogoršanje kvalitete ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza. Udio rizične skupine A u ukupnim plasmanima i preuzetim izvanbilančnim obvezama smanjio se za gotovo jedan postotni bod, na 88,9%, a porastao je udio djelomično nadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza (rizične skupine B-1, B-2 i B-3) te potpuno nenadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza (rizična skupina C) na ukupno 11,1%. U posljednjih pet godina obilježenih gospodarskom krizom i niskom kreditnom aktivnošću udio nenaplativih plasmana i izvanbilančnih obveza u ukupnim povećao se za više od tri puta.

Ukupni gubitak u portfeljima izloženima kreditnom riziku na kraju lipnja 2013. dosegao je 5,6% plasmana i izvanbilančnih obveza (Tablica 9.). Ispravci vrijednosti i rezerviranja na skupnoj osnovi neznatno su se smanjili, ali je zbog istodobnog smanjenja osnovice pokrivenosti skupine A ostala na uobičajenoj razini od 0,9%. Plasmani i izvanbilančne obveze rizične skupine A smanjili su se u prvoj polovini 2013. za 4,3 mlrd. kuna ili 1,1%. Veći dio navedenog smanjenja odnosio se na pogoršanje kvalitete tih potraživanja, odnosno na reklasifikaciju plasmana skupine A i izvanbilančnih obveza u lošije rizične skupine, zbog čega su plasmani i izvanbilančne obveze skupina B¹¹ i C u odnosu na kraj 2012. porasli za ukupno 3,9 mlrd. kuna ili 9,1%. Stopa rasta ispravaka vrijednosti i rezerviranja za skupine B i C u prvoj polovini 2013. bila je malo niža od rasta njihove osnovice (8,1%), pa je došlo do blagog pada pokrivenosti kredita tih rizičnih skupina, s 43,9% na kraju 2012. na 43,5%.

Otežana naplata potraživanja banaka vidljiva je i u ubrzanoj dinamici rasta dospjelih nenaplaćenih potraživanja. Do kraja lipnja 2013. povećanje tih potraživanja iznosilo je 3,9 mlrd. kuna ili 13,3%, što je osjetno više od rasta ostvarenog u cijeloj prošloj godini. Na spore procese naplate potraživanja

Slika 53. Struktura plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka na dan 30. lipnja 2013.

posebno upućuje starosna struktura dospjelih potraživanja te rast tih potraživanja na dugim rokovima proteklama od dana dospelja. Od ukupno 33,0 mlrd. kuna dospjelih potraživanja banaka po plasmanima čak 20,1 mlrd. kuna bilo je dospjelo na naplatu duže od jedne godine. Najveći uzrok rasta ukupnih dospjelih potraživanja bili su krediti za obrtna sredstva, na koje se odnosilo više od 40% ukupnog iznosa povećanja dospjelih potraživanja.

Za razliku od neznatnoga kretanja na razini ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza, izraženi promjena dogodila se u valutnoj strukturi, što se potom odrazilo na smanjenje izloženosti valutno induciranom kreditnom riziku. U odnosu na kraj 2012. neto vrijednost ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza odobrenih u stranim valutama ili indeksiranih uz strane valute smanjila se za 9,9 mlrd. kuna ili 3,9%, a smanjenje se u cijelosti odnosilo na potraživanja koja nisu zaštićena od djelovanja valutno induciranoga kreditnog rizika. Najveći utjecaj na to imalo je smanjenje stambenih kredita uz valutnu klauzulu te izvanbilančnih obveza od klijenata koji nemaju usklađenu deviznu poziciju. Istodobno je porasla neto vrijednost ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza u kunama (8,0 mlrd. kuna ili 5,3%), najviše zbog rasta kredita za obrtna sredstva i gotovinskih nenamjenskih kredita. Rezultat tih kretanja na kraju prve polovine 2013. bilo je smanjenje udjela ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza izloženih valutno induciranom kreditnom riziku u ukupnim, sa 63,0% na kraju 2012. na 60,8%, dok se kod kredita spomenuti pokazatelj smanjio sa 76,1% na 73,7%. Pretežiti dio kredita (89,8%) ni nadalje nije zaštićen od djelovanja tog rizika, odnosno plasiran je klijentima koji nemaju usklađenu deviznu poziciju.

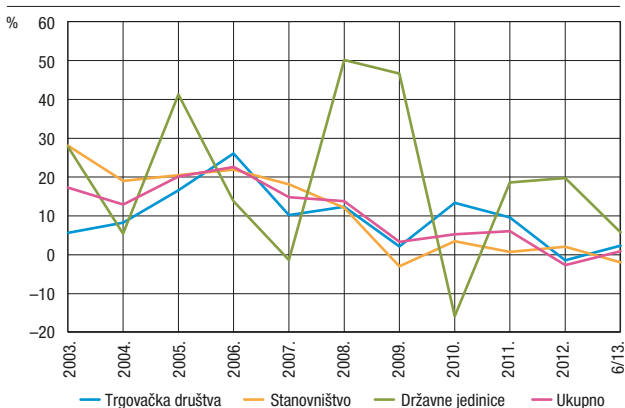
Krediti

Za razliku od vrlo male nominalne stope rasta kredita¹² (0,9%), stopa rasta bez utjecaja tečaja u prvoj polovini 2013. iznosila je nešto većih 2,0%. Na razliku nominalnog i efektivnog rasta najviše je utjecalo jačanje tečaja kune prema euru, koje je prepolovilo stopu rasta eurskih kredita (uključujući i one s valutnom klauzulom). Osim povećanja eurskih kredita

11 Rizične skupine B-1, B-2 i B-3

12 U bruto iznosu

Slika 54. Stope promjene kredita banaka

Napomena: Od 2010. krediti obuhvaćaju kredite raspoređene u portfelji kredita i potraživanja, sektorizacija se provodi u skladu s ESA 95, a krediti neprofitnim ustanovama koje služe stanovništvu uključeni su u kredite stanovništva.

Izvor: HNB

(2,6% efektivno), banke su povećale i iznos kredita odobrenih u kunama (4,1%), a krediti u švicarskim francima te ostalim manje značajnim valutama nastavili su opadati. Međutim, prirast novih kredita nije bio dovoljan da zaustavi pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja te je udio kredita klasificiranih u rizične skupine B i C porastao s 13,9% na kraju 2012. na 15,1% na kraju lipnja 2013.

U prvoj polovini godine porasli su krediti dani svim sektorima, osim stanovništvu, koje je nastavilo smanjivati obveze prema bankama. Glavnina povećanja kredita plasirana je trgovačkim društvima (2,6 mlrd. kuna ili 2,4%) i državnim jedinicama (2,2 mlrd. kuna ili 5,8%). Nešto veći relativni rast kredita bio je zamjetljiv kod javnih trgovačkih društava (3,9%) nego kod ostalih (2,0%), premda su u apsolutnom iznosu više porasli krediti ostalim trgovačkim društvima (1,8 mlrd. kuna). Manji utjecaj na visinu rasta kredita trgovačkim društvima u prvom polugodištu imala je daljnja realizacija kredita banaka HBOR-u u sklopu Programa razvoja gospodarstva, a iznos tako realiziranih kredita na kraju lipnja dosegao je 1,2 mlrd. kuna. Krediti sektoru financijskih institucija porasli su za 6,8%, a krediti nerezidentima, zbog svoje niske osnovice, ostvarili su relativno visoku stopu rasta od 18,1%.

Razduživanje stanovništva prisutno je već pet godina, ali je za razliku od prethodnih godina, kada je najveći utjecaj imalo smanjenje kredita za kupnju automobila, u prvoj polovini 2013. na pad kredita stanovništvu najviše utjecalo smanjenje stambenih kredita. Ukupno smanjenje kredita stanovništvu u prvih šest mjeseci iznosilo je 2,5 mlrd. kuna (2,0%), a bez utjecaja tečaja stopa smanjenja iznosila je nižih 0,6%.

Izostanak snažnijeg oporavka kreditne aktivnosti te nastavak nepovoljnih gospodarskih kretanja utjecali su na daljnje pogoršavanje pokazatelja kvalitete kredita. Iznos novoodobrenih kredita nije bio dovoljan da nadomjesti redovite otplate kredita te migracije potraživanja u lošije rizične skupine, zbog čega se su se krediti rizične skupine A smanjili za 0,5%. Povećanje kredita skupina B i C u odnosu na kraj 2012. iznosilo je 9,4%, a ključan utjecaj na to kretanje imali su krediti trgovačkim društvima. Porast rizičnih skupina B i C kod trgovačkih društava bio je veći od prosjeka te je iznosio 10,3%, a udio tih kredita porastao je s 25,0% na kraju 2012. na 26,9% ukupnih kredita trgovačkim društvima na kraju lipnja 2013. Povećanjem

kredita skupina B i C za 6,7% nastavljeno je pogoršavanje kvalitete kredita i u sektoru stanovništva, i to kod većine vrsta kredita, osobito stambenih.

Dinamiku povećanja kredita koje su banke procijenile djelomično ili potpuno nenadoknadivima pratila je nešto niža stopa rasta ispravaka vrijednosti (8,0%). Stoga je razina pokrivenosti ukupnih kredita skupina B i C ispravnica vrijednosti u odnosu na kraj 2012. malo smanjena te je na kraju lipnja 2013. iznosila 42,0%. Na visinu pokrivenosti ukupnih kredita i dalje povoljno utječe uobičajeno bolja pokrivenost B i C kredita stanovništvu (54,5%) u odnosu na pokrivenost kredita trgovačkim društvima (36,5%), iako je u promatranom razdoblju utjecaj na smanjenje ukupne pokrivenosti imao blagi pad pokrivenosti kredita stanovništva.

Kada se izuzme utjecaj tečaja, rast kredita trgovačkim društvima u prvoj polovini 2013. iznosio je 3,3%, a struktura povećanja duga trgovačkih društava i dalje najviše upućuje na potrebu za financiranjem obrtnih sredstava. Utjecaj na povećanje kredita kod tog sektora također je imalo sindicirano kreditiranje, a kod ostalih značajnijih vrsta kredita, primjerice kredita za investicije, kredita za građevinarstvo, poljoprivredu i financiranje izvoza zabilježena su manje značajna do osjetna smanjenja iznosa. Najviše zastupljen oblik kreditiranja trgovačkih društava bili su upravo krediti za obrtna sredstva, s udjelom od 37,7% ukupnih kredita trgovačkim društvima. S udjelom u visini od 25,1% slijedili su krediti za investicije, a potom sindicirani krediti s udjelom od 11,2%.

Isključi li se povećanje kredita središnjoj državi, koje je u strukturi kredita promatranoj po djelatnosti vidljivo u rastu kredita javnoj upravi i obrani (6,8%), sljedeće najveće nominalno povećanje kredita bilo je prerađivačkoj industriji (0,8 mlrd. kuna ili 3,5%). Povećanje kredita toj industriji pretežito je bilo usmjereno na djelatnost proizvodnje rafiniranih naftnih proizvoda, dok je kod većine ostalih djelatnosti uključenih u prerađivačku industriju došlo do smanjenja kredita. Znatnija povećanja kredita, djelomice sezonskoga karaktera, zabilježena su i kod djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, prijevoza i skladištenja te trgovine. Blagi porast kredita, od 247,9 mil. kuna ili 0,8%, ostvaren je i kod građevinarstva, ali isključivo zbog povećanja kredita jednom javnom poduzeću koje se bavi gradnjom i upravljanjem autocestama. Nakon stanovništva, djelatnost građevinarstva bila je najznačajnija u kreditnom portfelju banaka, s udjelom u visini od 11,3% ukupnih kredita. Taj je udio nepromijenjen u odnosu na kraj 2012. godine, a zbog daljnjeg pogoršavanja kvalitete kredita toj djelatnosti povećao se njezin udio u distribuciji ukupnih B i C kredita, na 18,3%.

Poslije stanovništva, najveći doprinos povećanju ukupnih B i C kredita u prvoj polovini ove godine dala je djelatnost trgovine, kod koje je taj rast iznosio 781,3 mil. kuna ili 15,0%. Trgovina je nakon građevinarstva sljedeća djelatnost po visini udjela u distribuciji ukupnih B i C kredita, a u ukupnim kreditima toj djelatnosti B i C krediti činili su 27,7%. Nešto manje od toga iznosilo je povećanje B i C kredita djelatnosti građevinarstva (710,1 mil. kuna ili 9,9%) te je udio tih kredita u ukupnim kreditima djelatnosti građevinarstva narastao na 24,4%. Najveći dio pogoršanja kredita građevinarstvu odnosio se na društva koja se bave gradnjom stambenih i nestambenih zgrada, kod kojih je udio B i C kredita narastao na više od polovine ukupnog iznosa kredita. Najrizičnija djelatnost na kraju lipnja 2013., s najvećim udjelom djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita, bile su stručne, znanstvene, tehničke,

Tablica 10. Dani krediti banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
KREDITI								
Državne jedinice	32.722,6	11,2	37.720,1	13,3	15,3	39.894,6	13,9	5,8
Trgovačka društva	121.716,9	41,7	107.997,5	38,0	-11,3	110.548,6	38,6	2,4
Kreditni za obrtna sredstva	45.655,1	15,7	39.728,8	14,0	-13,0	41.668,8	14,5	4,9
Kreditni za investicije	32.545,1	11,2	28.497,7	10,0	-12,4	27.765,1	9,7	-2,6
Udjeli u sindiciranim kreditima	10.590,3	3,6	11.134,8	3,9	5,1	12.397,1	4,3	11,3
Kreditni za građevinarstvo	5.666,2	1,9	5.326,9	1,9	-6,0	5.213,5	1,8	-2,1
Ostali krediti trgovačkim društvima	27.260,3	9,3	23.309,2	8,2	-14,5	23.504,1	8,2	0,8
Stanovništvo	128.057,8	43,9	126.198,0	44,5	-1,5	123.729,7	43,2	-2,0
Stambeni krediti	59.642,3	20,4	59.235,9	20,9	-0,7	57.370,5	20,0	-3,1
Hipotekarni krediti	3.261,3	1,1	3.073,7	1,1	-5,8	2.910,9	1,0	-5,3
Kreditni za kupnju automobila	4.539,4	1,6	3.174,9	1,1	-30,1	2.552,4	0,9	-19,6
Kreditni po kreditnim karticama	4.109,3	1,4	3.941,2	1,4	-4,1	3.912,9	1,4	-0,7
Prekoračenja po transakcijskim računima	8.196,0	2,8	8.611,7	3,0	5,1	8.426,9	2,9	-2,1
Gotovinski nenamjenski krediti	36.284,4	12,4	36.436,4	12,8	0,4	36.948,2	12,9	1,4
Ostali krediti stanovništvu	12.025,1	4,1	11.724,3	4,1	-2,5	11.607,9	4,1	-1,0
Ostali sektori	9.219,5	3,2	11.990,1	4,2	30,1	12.257,2	4,3	2,2
Ukupno	291.716,9	100,0	283.905,6	100,0	-2,7	286.430,1	100,0	0,9
Djelomično nadoknativi i potpuno nenadoknativi krediti								
Državne jedinice	97,4	0,3	68,2	0,2	-30,0	44,3	0,1	-35,0
Trgovačka društva	24.744,7	68,2	26.952,3	68,1	8,9	29.731,2	68,7	10,3
Kreditni za obrtna sredstva	7.763,2	21,4	10.327,7	26,1	33,0	11.790,2	27,2	14,2
Kreditni za investicije	6.416,5	17,7	6.914,9	17,5	7,8	7.437,4	17,2	7,6
Udjeli u sindiciranim kreditima	162,1	0,4	120,8	0,3	-25,5	243,1	0,6	101,3
Kreditni za građevinarstvo	3.165,3	8,7	3.489,5	8,8	10,2	3.649,7	8,4	4,6
Ostali krediti trgovačkim društvima	7.237,6	20,0	6.099,4	15,4	-15,7	6.610,8	15,3	8,4
Stanovništvo	11.020,9	30,4	11.977,6	30,3	8,7	12.784,7	29,5	6,7
Stambeni krediti	3.111,4	8,6	3.654,2	9,2	17,4	4.058,2	9,4	11,1
Hipotekarni krediti	699,8	1,9	732,7	1,9	4,7	743,7	1,7	1,5
Kreditni za kupnju automobila	181,5	0,5	157,7	0,4	-13,1	114,3	0,3	-27,5
Kreditni po kreditnim karticama	164,3	0,5	174,8	0,4	6,4	176,9	0,4	1,2
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.298,8	3,6	1.280,5	3,2	-1,4	1.265,2	2,9	-1,2
Gotovinski nenamjenski krediti	3.052,2	8,4	3.297,5	8,3	8,0	3.542,7	8,2	7,4
Ostali krediti stanovništvu	2.512,9	6,9	2.680,2	6,8	6,7	2.883,8	6,7	7,6
Ostali sektori	411,5	1,1	552,3	1,4	34,2	716,1	1,7	29,7
Ukupno	36.274,5	100,0	39.550,4	100,0	9,0	43.276,3	100,0	9,4
Ispravci vrijednosti djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita								
Državne jedinice	19,8	0,1	25,4	0,2	28,6	13,2	0,1	-47,9
Trgovačka društva	8.687,7	57,8	9.812,1	58,3	12,9	10.843,7	59,7	10,5
Kreditni za obrtna sredstva	2.986,1	19,9	3.684,3	21,9	23,4	4.287,0	23,6	16,4
Kreditni za investicije	2.123,2	14,1	2.180,9	13,0	2,7	2.282,0	12,6	4,6
Udjeli u sindiciranim kreditima	51,6	0,3	51,7	0,3	0,2	81,2	0,4	57,0
Kreditni za građevinarstvo	962,9	6,4	1.335,8	7,9	38,7	1.428,5	7,9	6,9
Ostali krediti trgovačkim društvima	2.564,0	17,1	2.559,4	15,2	-0,2	2.764,9	15,2	8,0
Stanovništvo	6.059,2	40,3	6.690,5	39,7	10,4	6.970,0	38,4	4,2
Stambeni krediti	1.040,3	6,9	1.257,3	7,5	20,9	1.397,2	7,7	11,1
Hipotekarni krediti	185,1	1,2	213,8	1,3	15,5	225,0	1,2	5,2
Kreditni za kupnju automobila	138,9	0,9	124,9	0,7	-10,1	90,3	0,5	-27,7
Kreditni po kreditnim karticama	147,9	1,0	161,2	1,0	9,0	164,3	0,9	1,9
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.204,6	8,0	1.205,3	7,2	0,1	1.197,5	6,6	-0,6
Gotovinski nenamjenski krediti	2.224,7	14,8	2.455,3	14,6	10,4	2.582,4	14,2	5,2
Ostali krediti stanovništvu	1.117,7	7,4	1.272,7	7,6	13,9	1.313,2	7,2	3,2
Ostali sektori	262,6	1,7	305,2	1,8	16,2	346,2	1,9	13,4
Ukupno	15.029,2	100,0	16.833,1	100,0	12,0	18.173,1	100,0	8,0

Izvor: HNB

administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (44,0%), kod kojih je također zabilježen osjetan rast nenaplativih potraživanja. Kod sve tri spomenute djelatnosti pokrivenost B i C kredita ispravicima vrijednosti na razini je prosjeka za kredite trgovačkim društvima.

Smanjenje kredita u sektoru stanovništva rezultat je pada svih značajnijih vrsta kredita osim gotovinskih nenamjenskih kredita, a ključan utjecaj na ukupno kretanje imalo je smanjenje stambenih kredita, za gotovo 1,9 mlrd. kuna ili 3,2%. Na promjenu iznosa stambenih kredita značajnu je ulogu imalo kretanje tečaja koje je gotovo utrostručilo stopu smanjenja tih kredita. Bez utjecaja tečaja stambeni krediti su se smanjili za 1,2%, a blagi rast od 0,5% ostvaren je samo kod kredita vezanih uz euro. Najveći iznos i stopa smanjenja stambenih kredita odnosila se na kredite indeksirane u švicarskim francima, efektivno za 761,6 mil. kuna ili 3,3%.

Struktura kreditnog zaduženja stanovništva uglavnom se svodi na tri vrste kredita, na koje se na kraju prve polovine 2013. odnosilo više od 83,0% ukupnih kredita stanovništva. Vodeća vrsta kredita, s udjelom od 46,4% ukupnih kredita

stanovništvu, i dalje su stambeni krediti, a povećanjem iznosa gotovinskih nenamjenskih kredita porasla je značajnost tih kredita u strukturi kredita stanovništvu, na gotovo 30,0%. S daleko nižim udjelom slijedili su krediti na osnovi prekoračenja po transakcijskim računima (6,8%).

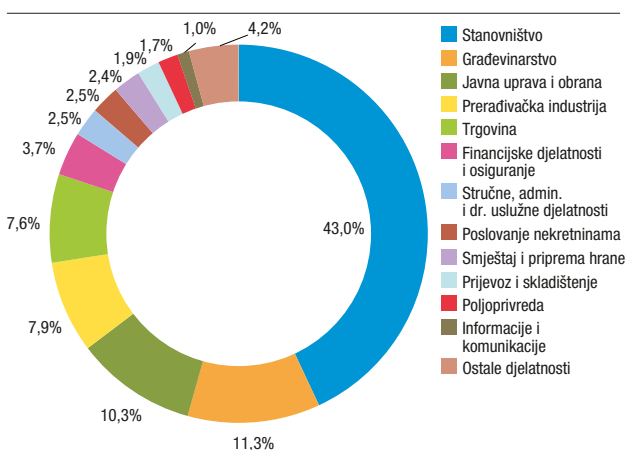
Narušavanje kvalitete kredita stanovništvu nastavilo se u prvoj polovini 2013., a udio rizičnih skupina B i C u ukupnim kreditima stanovništvu porastao je s 9,5% na kraju 2012. prvi put na više od 10% ukupnih kredita stanovništvu, odnosno na 10,3% (Slika 56.). Na pad kvalitete kredita stanovništvu najveći je utjecaj imalo pogoršanje kvalitete stambenih kredita, čineći polovinu iznosa ukupnog rasta B i C kredita. Time su B i C stambeni krediti porasli za 404,0 mil. kuna ili 11,1% te su u ukupnim stambenim kreditima dosegli udio od 7,1%. Najveći utjecaj na tu promjenu imalo je povećanje B i C kredita vezanih uz švicarski franak, kod kojih je udio skupina B i C dosegao 10,8%. Relativno više od B i C kredita vezanih uz švicarski franak porasli su stambeni krediti vezani uz euro, ali je kvaliteta tog dijela portfelja još uvijek znatno povoljnija, s udjelom djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita od 4,2%.

Osim stambenih kredita, na pogoršanje kvalitete kredita stanovništvu osjetno su utjecali gotovinski nenamjenski krediti, kod kojih je udio kredita skupina B i C iznosio 9,6%. Bolju kvalitetu od stambenih kredita zadržali su krediti za kupnju automobila (4,5%), krediti po kreditnim karticama (4,5%) i lombardni krediti (5,2%). Međutim, sve tri spomenute vrste kredita zajedno imaju udio u ukupnim kreditima stanovništvu od samo 6,3% te nemaju veći utjecaj na ukupnu kvalitetu portfelja kredita tom sektoru.

11.1.5. Adekvatnost kapitala

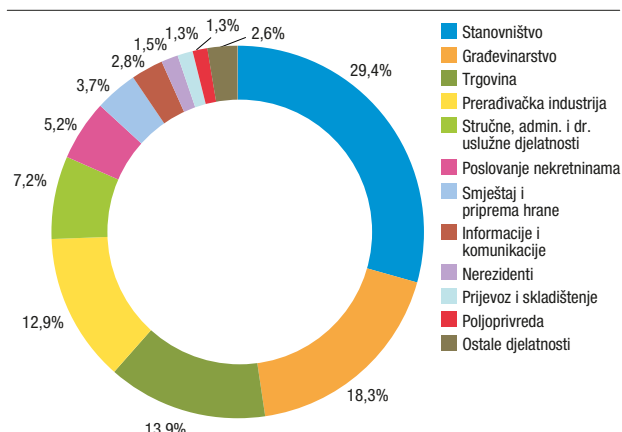
Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka na kraju lipnja 2013. iznosila je 20,8% (Slika 58.), što je blago smanjenje u odnosu na kraj 2012. godine, kada je stopa iznosila 20,9%. Smanjenje stope rezultat je smanjenja jamstvenoga kapitala (640,5 mil. kuna ili 1,2%), pretežito na osnovi manjeg iznosa hibridnih instrumenata uključenih u dopunski kapital. Blago smanjenje ukupnih kapitalnih zahtjeva (218, mil. kuna ili 0,7%) samo je ublažilo utjecaj pada jamstvenoga kapitala na kretanje stope adekvatnosti.

Slika 55. Struktura kredita banaka po djelatnostima na dan 30. lipnja 2013.

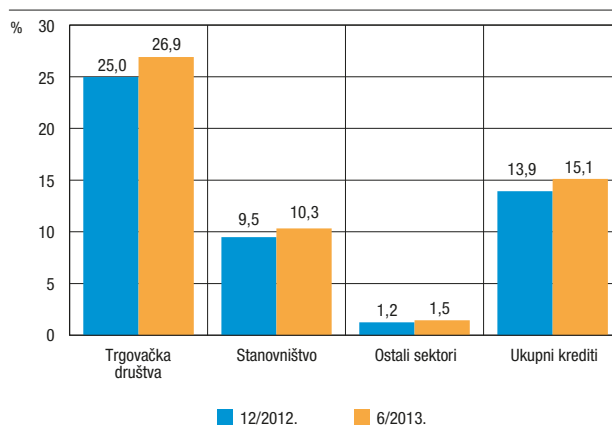
Izvor: HNB

Slika 56. Struktura djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka po djelatnostima na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

Slika 57. Udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka

Izvor: HNB

U dvije je banke stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala bila niža od minimalno propisane (12%), zbog gubitaka u poslovanju koji su umanjili njihov jamstveni kapital. U devet banaka stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala iznosila je između 12% i 15%, a po deset banaka imalo je stope u rasponu od 15% do 20% i iznad 20% (Tablica 13.).

Jamstveni kapital banaka na kraju prve polovine 2013. iznosio je 55,2 mlrd. kuna. Najznačajniji utjecaj na smanjenje jamstvenoga kapitala u odnosu na kraj 2012. imalo je smanjenje dopunškoga kapitala, za 541,6 mil. kuna ili 15,9%. Pad dopunškoga kapitala rezultat je nižeg iznosa hibridnih i podređenih instrumenata koji se mogu uključivati u obračun jamstvenoga kapitala.

Visoki omjer bilančnoga kapitala i pasive te visoka stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala nadalje odražavaju dobru kvalitetu kapitala banaka. Osnovni kapital čine redovne i neakumulativne povlaštene dionice, zadržana dobit i rezerve, a nakon umanjjenja za odbitke njegov je udio u jamstvenom kapitalu na kraju prve polovine 2013. iznosio 94,8%. Dopunski kapital umanjen za odbitke činio je tek 5,2% jamstvenoga kapitala, a trend smanjenja njegova udjela u jamstvenom kapitalu nastavio se. Negativno je na visinu jamstvenoga kapitala utjecalo povećanje odbitnih stavki, a najviše manjak rezervacija po IRB pristupu koji je dodatno porastao.

Smanjenje kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik, rizik druge ugovorne strane, razrjeđivački rizik i rizik slobodne isporuke (u nastavku teksta: kapitalni zahtjev za kreditni rizik) za 185,0 mil. kuna ili 0,7% manjeg je intenziteta nego prošle godine, a najviše je rezultat smanjenja neto izloženosti koja se ponderira kreditnim rizikom, što upućuje na i dalje prisutan oprez banaka pri preuzimanju rizika. Iznos neto izloženosti koji se ponderira smanjio se u odnosu na kraj 2012. za 2,0 mlrd. kuna (0,5%), a ključan utjecaj na tu promjenu imalo je smanjenje bilančnih stavki. Prosječni ponder kreditnog rizika nastavio je silazni trend, te je na kraju lipnja 2013. iznosio 56,2%.

Gotovo sve banke za izračun iznosa kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik primjenjuju standardizirani pristup, osim jedne banke koja ima odobrenje HNB-a za primjenu IRB pristupa. U skladu s navedenim 86,0% ukupne izloženosti za kapitalni zahtjev za kreditni rizik banke su računale po standardiziranom pristupu, pri čemu je iznos neto izloženosti koja se ponderira

po standardiziranom pristupu smanjen za 0,6%. Najveći utjecaj na smanjenje izloženosti imalo je smanjenje u kategoriji institucije i u kategoriji stanovništvo. Kod IRB pristupa došlo je do porasta izloženosti za 0,4%, kao posljedica porasta izloženosti u kategoriji središnje države i središnje banke.

Prosječni ponder kreditnog rizika kod standardiziranog pristupa vrlo blago je porastao te je iznosio 58,2%. U odnosu na standardizirani pristup kod IRB pristupa prosječni ponder značajno je niži, a to je u prvom redu posljedica znatno

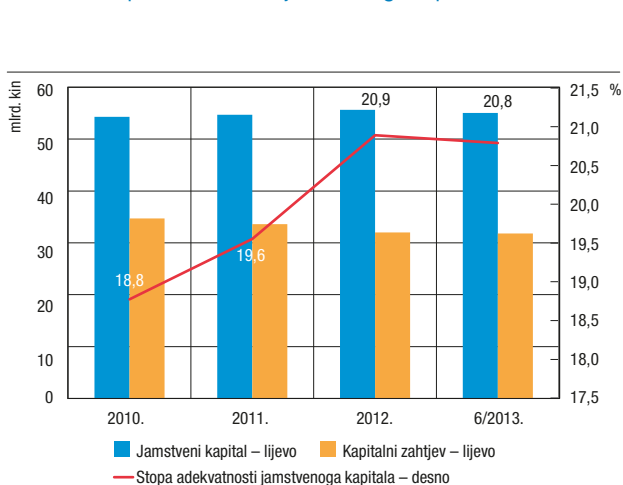
Tablica 11. Jamstveni kapital, kapitalni zahtjevi i stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka

na dan 30. lipnja 2013., u milijunima kuna i postocima

	Iznos	Udio
Jamstveni kapital	55.159,8	100,0
Osnovni kapital	54.473,3	98,8
Uplaćeni kapital (osim kumulativnih povlaštenih dionica) minus vlastite dionice	34.131,7	61,9
Rezerve i zadržana dobit	20.937,1	38,0
Ostalo	-595,4	-1,1
Dopunski kapital I	3.564,6	6,5
Uplaćeni kapital ostvaren izdavanjem kumulativnih povlaštenih dionica	0,0	0,0
Hibridni i podređeni instrumenti	3.578,7	6,5
Ostalo	-14,1	0,0
Odbitne stavke od osnovnoga i dopunškoga kapitala I	-2.878,2	-5,2
Kapitalni zahtjevi	31.835,8	100,0
Kreditni rizik, rizik druge ugovorne strane, razrjeđivački rizik i rizik slobodne isporuke	28.018,7	88,0
Standardizirani pristup	24.938,5	78,3
Trgovačka društva	10.824,1	34,0
Od toga: osigurano nekretninom	98,7	0,3
Stanovništvo	11.692,4	36,7
Od toga: osigurano nekretninom	495,2	1,6
Ostalo	2.421,9	7,6
Pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB pristup)	3.080,2	9,7
Trgovačka društva	1.661,5	5,2
Stanovništvo	875,9	2,8
Rizik namire/isporuke	0,0	0,0
Pozicijski, valutni i robni rizici	627,9	2,0
Od toga: interni modeli	0,0	0,0
Pozicijski rizik dužničkih instrumenata	395,0	1,2
Valutni rizik	169,2	0,5
Ostali rizici	63,8	0,2
Rizik prekoračenja dopuštenih izloženosti	0,0	0,0
Operativni rizik	3.189,3	10,0
Jednostavni pristup	402,2	1,3
Standardizirani pristup	1.468,2	4,6
Napredni pristup	1.318,9	4,1
Višak/manjak jamstvenoga kapitala	23.323,9	-
Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala	20,8	-

Izvor: HNB

Slika 58. Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka

Izvor: HNB

nižega prosječnog pondera za kategoriju stanovništvo, koji je kod IRB pristupa iznosio 40,5%, a kod standardiziranog pristupa 87,4%. Rast prosječnog pondera kod standardiziranog

pristupa rezultat je smanjenja udjela izloženosti koje se ponderiraju ponderom 20% (izloženosti u kategoriji institucije) i izloženosti koje se ponderiraju ponderom 50% (podjednako u

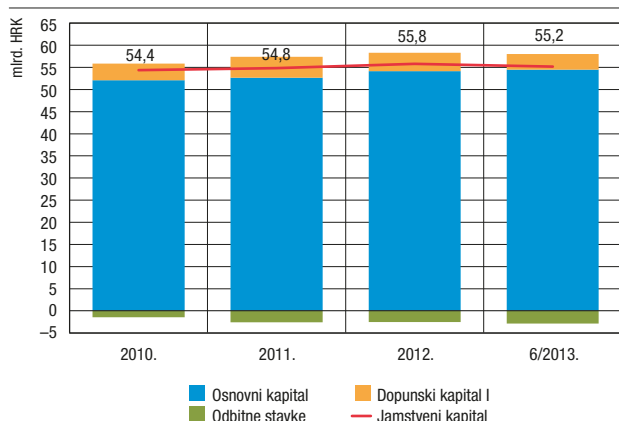
Tablica 12. Struktura neto izloženosti banaka koja se ponderira ponderima kreditnog rizika

na dan 30. lipnja 2013., u milijunima kuna

	Stanovništvo	Trgovačka društva	Središnje države i središnje banke	Institucije	Javna državna tijela	Lokalna i područna (regionalna) samouprava	Udjeli u investicijskim fondovima	Ostalo	Vlasnička ulaganja	Ukupno
STANDARDIZIRANI PRISTUP										
Ukupna izloženost	111.511,3	88.622,2	109.267,8	20.081,5	6.717,4	3.065,0	534,5	17.181,1	–	356.980,8
Bilančne stavke	107.846,4	73.711,6	107.907,6	17.214,2	5.807,6	2.964,9	534,5	16.767,4	–	332.754,1
Izvanbilančne stavke	3.664,6	13.760,7	657,0	600,2	519,1	100,1	0,0	143,7	–	19.445,5
Transakcije povezane s vrijednosnim papirima i transakcije s dugim rokom namire	0,0	613,4	6,4	651,9	196,7	0,0	0,0	270,0	–	1.738,4
Derivatni financijski instrumenti	0,2	536,5	696,8	1.615,3	194,0	0,0	0,0	0,0	–	3.042,8
Ugovori o obnovi i drugi ugovori o netiranju	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0
Raspored ukupne izloženosti po ponderima rizika										
Ponder 0%	0,0	0,0	106.861,1	5,0	4.254,5	0,0	0,0	8.411,5	–	119.532,1
Ponder 10%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	–	0,2
Ponder 20%	0,0	22,8	16,4	12.743,8	18,6	349,9	11,5	431,4	–	13.594,5
Ponder 35% (stambena nekretnina)	11.421,8	439,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,8	–	11.867,2
Ponder 50%	258,6	1.337,0	1.234,1	6.136,7	2.312,9	2.711,5	4,0	0,3	–	13.995,1
Od toga: poslovna nekretnina	258,6	1.336,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	1.595,5
Ponder 75%	33.295,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	33.295,5
Ponder 100%	62.929,1	81.510,8	1.154,3	1.187,1	79,9	2,1	411,7	8.194,6	–	155.469,6
Od toga: dospjela nenaplaćena potraživanja	3.058,3	6.498,4	0,0	0,4	0,0	0,9	0,1	12,6	–	9.570,7
Ponder 150%	3.606,2	5.181,3	2,0	8,9	51,5	1,5	41,9	42,1	–	8.935,4
Od toga: dospjela nenaplaćena potraživanja	3.028,6	4.160,3	1,2	7,2	51,5	1,5	0,0	33,8	–	7.284,1
Ostali ponderi rizika	0,0	130,8	0,0	0,0	0,0	0,0	65,3	95,1	–	291,2
Tehnike smanjenja kreditnog rizika – učinci zamjene										
Ukupni odnos	–1.195,4	–5.816,6	0,0	–274,2	–18.492,2	–30,8	–28,5	–101,3	–	–25.939,1
Ukupni donos	6,6	183,7	20.648,7	467,1	90,5	519,2	0,0	1.527,3	–	23.443,2
PRISTUP ZASNOVAN NA INTERNIM REJTING-SUSTAVIMA (IRB PRISTUP)										
Ukupna izloženost	18.013,2	17.857,0	19.952,3	2.244,9	–	–	–	–	117,9	58.185,3
Bilančne stavke	17.606,2	16.347,2	19.579,8	1.839,8	–	–	–	–	117,9	55.490,9
Izvanbilančne stavke	406,1	1.369,8	372,5	11,1	–	–	–	–	–	2.159,6
Transakcije povezane s vrijednosnim papirima i transakcije s dugim rokom namire	0,0	72,0	0,0	41,0	–	–	–	–	–	113,0
Derivatni financijski instrumenti	0,8	68,0	0,0	353,1	–	–	–	–	–	421,9
Ugovori o obnovi i drugi ugovori o netiranju	0,0	0,0	0,0	0,0	–	–	–	–	–	0,0
Tehnike smanjenja kreditnog rizika – učinci prilagodbe PD-a										
Ukupni odnos	0,0	–161,8	0,0	0,0	–	–	–	–	0,0	–161,8
Ukupni donos	0,0	0,0	2.644,6	13,1	–	–	–	–	0,0	2.657,7

Izvor: HNB

Slika 59. Jamstveni kapital banaka

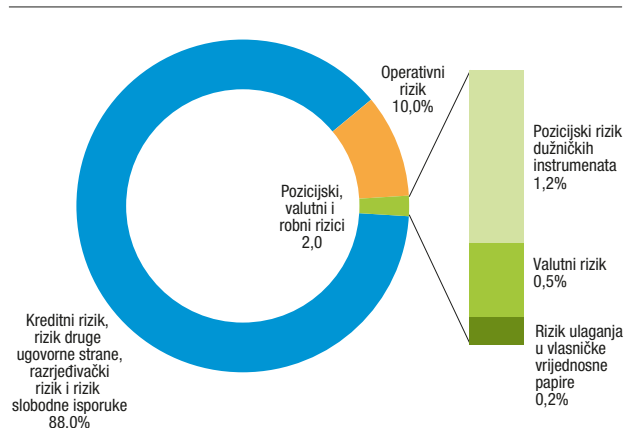
Izvor: HNB

kategoriji središnjih država i središnjih banaka te institucija) te rasta udjela izloženosti s ponderima 100% i 150%. Izloženosti koje se ponderiraju ponderom 100% najviše su porasle u kategoriji trgovačka društva. Blago je porastao udio visokorizičnog pondera 150%, i to najviše u kategoriji stanovništvo. Dospjela nenaplaćena potraživanja unutar pondera 100% (ispravci vrijednosti veći od 20% neosiguranog dijela ukupne izloženosti) porasla su za 16,3%.

Osim smanjenja kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik u promatranom polugodišnjem razdoblju blago su se smanjili i svi ostali dijelovi kapitalnog zahtjeva. Tako su se kapitalni zahtjevi za tržišni rizik smanjili za 0,1%, a za operativni rizik 1,0%. Udio kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik u ukupnom kapitalnom zahtjevu iznosio je 88,0% (Slika 60.), a udio kapitalnog zahtjeva za operativne rizike bio je gotovo nepromijenjen te je iznosio 10,0% ukupnoga kapitalnog zahtjeva. Kapitalni zahtjev za tržišne rizike i dalje je imao nizak udio u ukupnom kapitalnom zahtjevu od samo 2,0%, pri čemu se najveći dio odnosio na kapitalni zahtjev za pozicijski rizik dužničkih instrumenata (1,2% ukupnih kapitalnih zahtjeva).

Za izračun kapitalnog zahtjeva za tržišne rizike niti jedna banka nije primjenjivala interne modele. Najveći dio kapitalnog zahtjeva za operativni rizik banke su računale standardiziranim pristupom. Šest se banaka koristilo tim pristupom. Dvije su se banke koristile naprednim pristupom (uz odobrenje HNB-a), a sve ostale banke jednostavnim pristupom, koji je činio najmanji dio kapitalnog zahtjeva za operativni rizik.

Slika 60. Struktura ukupnoga kapitalnog zahtjeva banaka na dan 30. lipnja 2013.

Izvor: HNB

11.2. Stambene štedionice

Na kraju prve polovine 2013. na području Republike Hrvatske poslovalo je pet stambenih štedionica, a struktura vlasništva ostala je nepromijenjena u odnosu na kraj prošle godine. Jedna je stambena štedionica bila u većinskom državnom vlasništvu, a ostale četiri štedionice bile su u izravnom ili neizravnom većinskom vlasništvu stranih dioničara.

Ukupna imovina stambenih štedionica iznosila je 7,2 mlrd. kuna, što je u odnosu na kraj 2012. smanjenje za 2,9% (bez utjecaja tečaja 1,9%). Pritom je zadržan udio imovine stambenih štedionica od 1,8% u ukupnoj imovini sustava. Smanjenje imovine stambenih štedionica u promatranom razdoblju bilo je posljedica pada izvora financiranja, odnosno depozita stambenih štediša.

Sve stambene štedionice zabilježile su smanjenje imovine u promatranom razdoblju, u rasponu od 1,2% do 9,8%. Intenzitet smanjenja imovine jedine štedionice u domaćem vlasništvu smanjio je njezin tržišni udio za 0,3 postotna boda, odnosno na 4,1%. Time je dodatno ojačao ionako dominantan udio imovine stambenih štedionica u većinskom stranom vlasništvu, na 95,9% ukupne imovine svih stambenih štedionica. Tri stambene štedionice bile su u izravnom ili neizravnom većinskom vlasništvu dioničara iz Austrije, a njihova je imovina na kraju lipnja 2013. činila 76,0% ukupne imovine stambenih štedionica. Imovina jedne stambene štedionice u neizravnom većinskom vlasništvu dioničara iz Italije imala je udio od 19,9% u ukupnoj imovini svih stambenih štedionica.

Tablica 13. Distribucija stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka

na kraju razdoblja, u postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.		VI. 2013.	
	Broj banaka	Udio u imovini banaka	Broj banaka	Udio u imovini banaka	Broj banaka	Udio u imovini banaka
Stopa manja od 12%	1	0,5	2	0,3	2	0,8
Stopa od 12% do 15%	9	9,5	7	7,1	9	8,3
Stopa od 15% do 20%	13	34,6	12	37,5	10	36,4
Stopa veća od 20%	9	55,4	10	55,1	10	54,6

Izvor: HNB

U stambenim štedionicama na kraju prve polovine 2013. bilo je zaposleno 376 osoba, što je za 8,1% manje nego na kraju 2012. godine. Smanjenje broja zaposlenika rezultiralo je povećanjem imovine kojom je upravljao zaposlenik stambene štedionice. Na kraju prve polovine 2013. prosječan iznos imovine po zaposleniku bio je 19,3 mil. kuna, što je bilo više od pokazatelja za banke.

11.2.1. Bilanca

Imovina stambenih štedionica stagnira od kraja 2008., odnosno od početka krize. Iznimku je činio zamjetan porast imovine ostvaren u 2011. godini, no taj je porast u prvom redu bio posljedica prilagodbe stambenih štedionica odredbama Odluke o upravljanju kamatnim rizikom u knjizi banke¹³. Podsjetimo, zbog kratkog ciklusa stambene štednje (do pet godina) u odnosu na prosječno trajanje stambenih kredita štedionice su bile značajno izložene kamatnom riziku u knjizi banke. Tu izloženost štedionice su nastojale umanjiti povećanjem dugoročnih izvora (uglavnom od matičnih banaka). U tu svrhu kupljeni izvori već su se krajem te godine, a osobito tijekom 2012. snažno smanjivali, zahvaljujući primjeni prilagođenih modela za procjenu izloženosti kamatnom riziku u knjizi banke¹⁴.

Osnova smanjenja imovine u prvom polugodištu ove godine bio je pad štednje stambenih štediša za gotovo 4,0%. Iako stambena štednja uobičajeno najviše raste na kraju godine, na pad motivacije za ovu vrstu štednje moglo je utjecati smanjenje državnih poticajnih sredstava početkom ove godine, s 15% na 10% od iznosa raspoložive štednje uplaćene u godini¹⁵. Za potrebe financiranja tog odljeva štedionice su smanjile ulaganja u depozite kod financijskih institucija, ali i povećale zaduženost po osnovi primljenih kredita od domaćih banaka.

Posljedično smanjenje depozita kod domaćih kreditnih institucija za 118,8 mil. kuna ili 16,4% najveća je promjena u imovini stambenih štedionica u odnosu na kraj 2012. Visinom promjene ističu se još samo stavke ostale imovine. Kretanje tih stavki (te analogno obveza) proizlazi iz redovitog obračuna državnih poticajnih sredstava, odnosno iz zatvaranja potraživanja prema MF-u i izvršenja obveze isplate tih sredstava stambenim štedišama. Ulaganja u vrijednosne papire i dani neto krediti u prvoj polovini 2013. vrlo su se blago promijenili. Tako se portfelj ulaganja u vrijednosne papire povećao za 0,5% zbog rasta ulaganja u obveznice RH (3,7%), dok su se ulaganja u trezorske zapise MF-a smanjila (10,4%). Obveznice RH i trezorski zapisi MF-a jedine su vrste vrijednosnih papira koje stambene štedionice imaju u svojim portfeljima. Kreditna aktivnost štedionica u prvoj se polovini godine nije oporavila, već je zabilježen pad neto kredita za 0,6%. Osim manje značajnih kunskih kredita, stambene štedionice u valutnoj strukturi danih kredita imaju jedino kredite s valutnom klauzulom u eurima, stoga se vrlo slab rast kredita vidi ako se isključi utjecaj promjene tečaja (0,6%).

Porast neto kredita iskazale su tri stambene štedionice (od kojih jedna iznimnih 56,9%), ali je samo u jednoj od njih taj porast ostvaren povećanjem stambenih kredita. Kod preostale dvije rasla je samo stavka krediti javnim trgovačkim društvima, a visinom izloženosti prema javnim trgovačkim društvima isticala se jedna stambena štedionica. Na kraju prve polovine 2013. stambeni krediti odobreni u stambenim štedionicama iznosili su 3,5 mlrd. kuna (neto iznos), što u ukupnim stambenim kreditima svih kreditnih institucija čini udio od 5,9%.

Smanjenje obveza stambenih štedionica odraz je već navedenog pada depozita stambenih štediša za 4,0% (2,7%

Tablica 14. Struktura imovine stambenih štedionica

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,7	0,0	0,0	50,0
Gotovina	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,7	0,0	0,0	50,0
Depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Depoziti kod bankarskih institucija	669,7	8,5	723,1	9,7	8,0	604,3	8,3	-16,4
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	668,1	8,5	594,1	8,0	-11,1	532,0	7,3	-10,4
Vrijednosni papiri	2.394,4	30,5	2.056,4	27,6	-14,1	2.131,4	29,4	3,6
Derivatna financijska imovina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kredit	3.777,2	48,1	3.767,6	50,5	-0,3	3.745,9	51,7	-0,6
Kredit financijskim institucijama	90,9	1,2	69,3	0,9	-23,8	0,0	0,0	-100,0
Krediti ostalim komitentima	3.686,3	47,0	3.698,3	49,6	0,3	3.745,9	51,7	1,3
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Preuzeta imovina	0,0	0,0	0,2	0,0	-	0,2	0,0	0,0
Materijalna imovina (minus amortizacija)	5,7	0,1	5,3	0,1	-6,4	4,6	0,1	-14,3
Kamate, naknade i ostala imovina	387,4	4,9	363,5	4,9	-6,2	271,8	3,8	-25,2
Manje: Ispravak vrijednosti za gubitke na skupnoj osnovi	56,1	0,7	54,1	0,7	-3,6	51,2	0,7	-5,3
UKUPNO IMOVINA	7.846,5	100,0	7.456,1	100,0	-5,0	7.239,0	100,0	-2,9

Izvor: HNB

13 NN, br. 2/2010., 34/2010. i 37/2012.

14 Takvi se modeli zasnivaju na uključivanju efekata obnavljanja ugovora o stambenoj štednji, a njihovom se primjenom umanjuje potreba za dugoročnim izvorima financiranja.

15 Zakon o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje (NN, br. 109/1997., 117/1997., 76/1999., 10/2001., 92/2005., 21/2010. i 15/2013.)

efektivno), odnosno na iznos malo manji od 6,1 mlrd. kuna. Sve su stambene štedionice u prvoj polovini 2013. zabilježile smanjenje ovoga osnovnog izvora financiranja, u rasponu od 2,5% do 9,7%. Stambeni štedište isključivi su izvor depozita stambenih štedionica, a njihovi su depoziti na kraju prve polovine 2013. činili 96,3% ukupnih izvora financiranja. Tek je nešto više od polovine iznosa depozita (57,5%) bilo plasirano stambenim štedišama u obliku stambenih kredita. Iako je omjer stambenih kredita i stambene štednje bio najveći od početka poslovanja stambenih štedionica, njegova je visina vrlo malo porasla u posljednjih pet godina.

Financiranje izvorima s obilježjima kapitala (hibridnim i podređenim instrumentima) nije izraženo u stambenim štedionicama. Samo su se dvije štedionice koristile hibridnim instrumentima, a jedna se štedionica u ovoj godini prestala njima koristiti. Tim instrumentima, kojima se kreditne institucije obično služe kao dopunskim kapitalom za udovoljavanje odredbama o

adekvatnosti jamstvenoga kapitala, jedna je štedionica na kraju lipnja 2013. djelomično pokrila značajan iznos gubitaka iz ranijih razdoblja.

Stambene štedionice ostvarile su na kraju 2012. rekordno visoku razinu dobiti tekuće godine, u visini od 67,5 mil. kuna¹⁶. Cjelokupan iznos te dobiti u prvoj polovini 2013. štedionice su rasporedile u zadržanu dobit ili za pokriće prenesenih gubitaka, što se odrazilo na snažno jačanje tih stavki bilančnoga kapitala. Ipak, zbog zamjetno slabijih poslovnih rezultata ostvarenih u prvih šest mjeseci ove godine te porasta nerealiziranoga gubitka s osnove vrijednosnog usklađivanja financijske imovine raspoložive za prodaju, ukupni bilančni kapital štedionica porastao je samo za 1,9%. Time se udio kapitala u imovini štedionica povećao tek za 0,4 postotna boda, odnosno na 8,1%, što je i dalje znatno niže od prosjeka za sve banke. Kod dvije se štedionice, koje se kao dopunskim kapitalom koriste hibridnim instrumentima, udio kapitala u imovini kretao tek nešto iznad 5,0%.

Tablica 15. Struktura obveza i kapitala stambenih štedionica

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kreditni od financijskih institucija	458,9	5,8	0,0	0,0	-100,0	57,4	0,8	100,0
Kratkoročni krediti	172,8	2,2	0,0	0,0	-100,0	57,4	0,8	100,0
Dugoročni krediti	286,2	3,6	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	0,0
Depoziti	6.345,1	80,9	6.344,9	85,1	0,0	6.094,3	84,2	-3,9
Depoziti na transakcijskim računima	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Štedni depoziti	154,1	2,0	160,7	2,2	4,3	121,8	1,7	-24,2
Oročeni depoziti	6.191,0	78,9	6.184,1	82,9	-0,1	5.972,5	82,5	-3,4
Ostali krediti	94,1	1,2	94,3	1,3	0,2	93,1	1,3	-1,2
Kratkoročni krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni krediti	94,1	1,2	94,3	1,3	0,2	93,1	1,3	-1,2
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani podređeni instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani hibridni instrumenti	97,7	1,2	97,8	1,3	0,1	87,1	1,2	-10,9
Kamate, naknade i ostale obveze	368,3	4,7	345,5	4,6	-6,2	322,3	4,5	-6,7
Ukupno obveze	7.364,1	93,9	6.882,4	92,3	-6,5	6.654,2	91,9	-3,3
Dionički kapital	487,9	6,2	487,9	6,5	0,0	487,9	6,7	0,0
Dobit (gubitak) tekuće godine	10,6	0,1	67,5	0,9	538,3	16,0	0,2	-76,3
Zadržana (dobit) gubitak	15,0	0,2	25,1	0,3	67,2	91,1	1,3	262,6
Zakonske rezerve	6,2	0,1	6,7	0,1	7,6	8,2	0,1	22,8
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	9,2	0,1	3,6	0,0	-61,1	4,8	0,1	35,9
Revalorizacijske rezerve	-46,5	-0,6	-17,1	-0,2	-63,3	-23,2	-0,3	35,8
Dobit (gubitak) prethodne godine	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno kapital	482,4	6,1	573,7	7,7	18,9	584,8	8,1	1,9
Ukupno obveze i kapital	7.846,5	100,0	7.456,1	100,0	-5,0	7.239,0	100,0	-2,9

Izvor: HNB

16 Sve su štedionice na kraju 2012. poslovale s dobiti prije oporezivanja, ali je jedna štedionica nakon obračuna poreza iskazala gubitak tekuće godine (nakon oporezivanja).

11.2.2. Račun dobiti i gubitka

Stambene su štedionice na kraju prve polovine 2013. ostvarile dobit iz poslovanja koje će se nastaviti (prije oporezivanja) u iznosu od 20,1 mil. kuna, što je u usporedbi s istim razdobljem prošle godine smanjenje za 47,4% (Tablica 16.). Znatno smanjenje dobiti ponajprije je posljedica ulaganja u vrijednosne papire, od kojih su štedionice ostvarile manju razinu prihoda nego u istom razdoblju 2012. godine. Negativan utjecaj tih kretanja štedionice su ublažile uštedama na općim administrativnim troškovima i amortizaciji te manjim kamatnim troškovima izvora financiranja. Na kraju prve polovine 2013. dvije su stambene štedionice poslovale s gubitkom u ukupnom iznosu od 1,5 mil. kuna.

Za razliku od banaka, kamatni prihodi od kredita kod stambenih štedionica smanjili su se vrlo malo (1,3%), pa je ključan utjecaj na pad ukupnih kamatnih prihoda za 16,8 mil. kuna ili 9,2% imalo smanjenje tih prihoda od vrijednosnih papira. Ono je iznosilo 16,5 mil. kuna (22,0%), a zajedno s gubicima od trgovanja vrijednosnim papirima te s gubicima od usklađivanja fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, štedionice su na kraju prve polovine ove godine ostvarile 32,5 mil. kuna ili 37,9% manje prihoda od ulaganja u vrijednosne papire nego u istom razdoblju prošle godine. Blago smanjenje kamatnih prihoda od kredita gotovo se u cijelosti odnosilo na kamatne prihode od sudjelovanja štedionica u sindiciranom kreditiranju, dok su kamatni prihodi od stambenih kredita blago porasli (1,4%).

Kamatni troškovi stambenih štedionica smanjili su se u odnosu na prvu polovinu 2012. za 9,1%. To je posljedica smanjenja izvora financiranja stambenih štedionica, gotovo isključivo depozita stambenih štediša. Zbog toga su kamatni troškovi na primljene depozite bili manji za 5,3%, a nešto manji utjecaj na smanjenje kamatnih troškova imalo je i relativno znatno smanjenje tih troškova na primljene kredite (60,2%). Rezultat opisanih kretanja kamatnih prihoda i kamatnih troškova bio je niži neto kamatni prihod nego na kraju istog razdoblja 2012. godine, za 7,1 mil. kuna ili 9,3%.

Neto prihod od provizija i naknada porastao je za neznatnih 0,8%, pretežito na osnovi smanjenja troškova, a to je imalo vrlo mali utjecaj na promjenu operativnog prihoda stambenih štedionica. Nominalno najveći utjecaj na smanjenje operativnog prihoda te dobiti stambenih štedionica u prvoj polovini 2013. imao je neto ostali nekamatni prihod kod kojeg su, za razliku od dobiti u istom razdoblju prošle godine, stambene štedionice sada iskazale negativan rezultat u iznosu od 14,7 mil. kuna. Taj rezultat na kraju prve polovine 2013. nastao je zbog gubitka ostvarenog trgovanjem vrijednosnim papirima (6,2 mil. kuna), smanjenja ostalih operativnih prihoda (16,6%) te operativnih troškova koji su se zbog svoje prirode (premije za osiguranje štednih depozita) vrlo malo smanjili (2,2%).

Rezultat kretanja neto prihoda stambenih štedionica bilo je smanjenje ukupnoga operativnog prihoda, za 22,5%. Dodatni utjecaj na pad dobiti imali su troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja, pretežito nastali zbog blagog pogoršanja kvalitete stambenih kredita.

Znatno smanjenje dobiti u prvoj polovini 2013. utjecalo je na osjetno pogoršanje profitabilnosti poslovanja stambenih štedionica. Profitabilnost prosječne imovine stambenih štedionica (ROAA) smanjila se s 1,1% na kraju prve polovine 2012. na manje od 0,6% na kraju lipnja 2013., dok se u istom razdoblju profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) smanjila s 13,1% na 5,5%. Unatoč osjetnom smanjenju općih administrativnih troškova i amortizacije (13,0%), ovi su troškovi u

Tablica 16. Račun dobiti i gubitka stambenih štedionica u milijunima kuna

	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.
Poslovanje koje će se nastaviti		
Kamatni prihod	183,3	166,5
Kamatni troškovi	106,4	96,8
Neto kamatni prihod	76,8	69,7
Prihod od provizija i naknada	32,7	32,8
Troškovi provizija i naknada	4,8	4,6
Neto prihod od provizija i naknada	28,0	28,2
Prihod od vlasničkih ulaganja	0,0	0,0
Dobici (gubici)	10,6	-6,2
Ostali operativni prihodi	3,9	3,3
Ostali operativni troškovi	12,0	11,8
Neto ostali nekamatni prihod	2,5	-14,7
Ukupno operativni prihod	107,3	83,1
Opći administrativni troškovi i amortizacija	71,4	62,1
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	35,9	21,0
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	-2,3	0,9
Ostali dobici (gubici)	0,0	0,0
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	38,2	20,1
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	5,3	4,3
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	32,8	15,8
Poslovanje koje se neće nastaviti		
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	0,2	0,2
Dobit (gubitak) tekuće godine	33,0	16,0

Izvor: HNB

odnosu na godinu prije više opteretili zaradu štedionica, što se vidi u osjetnom rastu njihova udjela u operativnom prihodu, sa 66,5% na 74,7%.

11.2.3. Kreditni rizik

Bilančne i izvanbilančne stavke stambenih štedionica izložene kreditnom riziku na kraju prve polovine 2013. iznosile su 5,9 mlrd. kuna, što je za 2,4% manji iznos nego na kraju 2012. Pretežiti utjecaj na pad ukupnih plasmana imalo je smanjenje danih depozita, a ono je ujedno utjecalo i na pad plasmana rizične skupine A (Tablica 17.). Na pokriće kreditnog rizika stambenih štedionica na kraju prve polovine 2013. godine odnosilo se 84,4% njihovih ukupnih kapitalnih zahtjeva.

Kreditni rizik u stambenim štedionicama i dalje je slabo izražen, što proizlazi iz visokog udjela ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza klasificiranih u najkvalitetniju rizičnu skupinu, odnosno rizičnu skupinu A (99,3%). Preostalih 0,7% plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza štedionice su klasificirale u rizične skupine B i C. Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze rizičnih skupina B i C porasli su u odnosu na kraj 2012. za 21,6%, zbog pogoršanja kvalitete portfelja stambenih kredita. Time se na kraju lipnja 2013. udio B i C kredita u ukupnim kreditima neznatno povećao, ali je iznosio i dalje niskih 1,0%.

Osim ukupne kvalitete kreditnog portfelja, i kvaliteta

Tablica 17. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica po rizičnim skupinama na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.		XII. 2012.			VI. 2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Rizična skupina A	6.423,0	99,5	5.979,0	99,5	-6,9	5.830,1	99,3	-2,5
Rizične skupine B-1, B-2 i B-3	27,8	0,4	29,7	0,5	6,7	36,1	0,6	21,5
Rizična skupina C	2,0	0,0	2,7	0,0	31,5	3,3	0,1	21,7
Ukupno	6.452,9	100,0	6.011,4	100,0	-6,8	5.869,4	100,0	-2,4

Izvor: HNB

stambenih kredita u stambenim štedionicama znatno je povoljnija nego u bankama, što proizlazi iz niskog udjela stambenih kredita rizičnih skupina B i C u ukupnima, od samo 1,1%. Na visinu tog udjela vrsta valute nema znatniji utjecaj, pa su na kraju prve polovine 2013. gotovo podjednak udio B i C stambenih kredita u ukupnima imali kunski krediti (1,0%) i kunski krediti s valutnom klauzulom u eurima (1,1%). Dospjela nenaplaćena potraživanja starija od 90 dana imala su zanemariv udio u strukturi ukupnih kredita stambenih štedionica.

Tablica 18. Pokrivenost ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica ispravicima vrijednosti i rezerviranjima

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2011.	XII. 2012.	VI. 2013.
Ukupni ispravci vrijednosti plasmana i rezerviranja za preuzete izvanbilančne obveze	62,3	61,2	59,7
Ispravci vrijednosti i rezerviranja	5,9	6,7	8,0
Rezerviranja za gubitke na skupnoj osnovi	56,4	54,5	51,7
Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	6.452,9	6.011,4	5.869,4
Pokrivenost (%)	1,0	1,0	1,0

Izvor: HNB

U odnosu na kraj 2012. blago su porasli ispravci vrijednosti i rezerviranja za plasmane rizičnih skupina B i C, no budući da su ukupni plasmani i izvanbilančne obveze stambenih štedionica uglavnom klasificirani u rizičnu skupinu A, glavnina ukupnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja i dalje se odnosi na rezerviranja za gubitke na skupnoj osnovi. Iznos rezerviranja za A plasmane u odnosu na kraj 2012. smanjio se za 5,1%, što je posljedica smanjenja plasmana rizične skupine A. U odnosu na kraj prošle godine pokrivenost ukupnih plasmana ispravicima vrijednosti i rezerviranjima zadržana je na istih 1,0% (Tablica 18.), a pokrivenost kredita rizičnih skupina B i C neznatno se smanjila, s 19,9% na 19,7%.

11.2.4. Adekvatnost kapitala

Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala stambenih štedionica na kraju prve polovine 2013. iznosila je 21,3% i nije se promijenila u odnosu na kraj prošle godine. Zadržavanje iste visine stope posljedica je porasta kapitalnih zahtjeva (4,0 mil. kuna ili 1,1%) i porasta jamstvenoga kapitala (6,7 mil. kuna ili 1,1%) podjednakim intenzitetom. Na rast jamstvenoga kapitala gotovo isključivo su utjecale rezerve i zadržana dobit iz prethodnih godina, dok je povećanje kapitalnog zahtjeva pretežito bilo rezultat rasta kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik (2,6%), najviše u dijelu kreditiranja stanovništva. Prosječni ponder kreditnog rizika time je malo narastao, na 35,3%, ali je i dalje bio znatno niži nego kod banaka. Ostali su se kapitalni zahtjevi stambenih štedionica u odnosu na kraj 2012. smanjili te su ublažili povećanje ukupnoga kapitalnog zahtjeva.

Kratice i znakovi

Kratice

BDP	–	bruto domaći proizvod
BDV	–	bruto dodana vrijednost
BZ	–	blagajnički zapisi
CHF	–	švicarski franak
CNY	–	juan renminbi
DZS	–	Državni zavod za statistiku
ESB	–	Europska središnja banka
EU	–	Europska unija
EUR	–	euro
Fed	–	američka središnja banka (engl. <i>Federal Reserve System</i>)
fik.	–	fiksni
HAC	–	Hrvatske autoceste
Hanfa	–	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HBOR	–	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HC	–	Hrvatske ceste
HFP	–	Hrvatski fond za privatizaciju
HNB	–	Hrvatska narodna banka
HPB	–	Hrvatska poštanska banka
HZMO	–	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	–	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Ina	–	Industrija nafte d.d.
JPY	–	jen
MF	–	Ministarstvo financija
mil.	–	milijun
mlrd.	–	milijarda
NKD	–	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NRP	–	neto raspoložive pričuve
RH	–	Republika Hrvatska
ROAA	–	profitabilnost prosječne imovine (engl. <i>Return on Average Assets</i>)
ROAE	–	profitabilnost prosječnoga kapitala (engl. <i>Return on Average Equity</i>)
SAD	–	Sjedinjene Američke Države
SDR	–	posebna prava vučenja
SMTK	–	Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
tis.	–	tisuća
T-HT	–	Hrvatske telekomunikacije d.d.
USD	–	američki dolar
UFPI	–	usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene
VIKR	–	valutno inducirani kreditni rizik
ZOKI	–	Zakon o kreditnim institucijama

Znakovi

–	–	nema pojave
....	–	ne raspolaže se podatkom
0	–	podatak je manji od 0,5 upotrijebljene jedinice mjere
	–	prosjeak
a, b, c,...	–	oznaka za napomenu ispod tablice i slike
*	–	ispravljen podatak
()	–	nepotpun, nedovoljno provjeren podatak

ISSN 1848-7505 (online)